AMNESTY INTERNATIONAL
AFDELING NEDERLAND
JAARVERSLAG 2016

Dit jaarverslag 2016 is beschikbaar op: http://jaarverslag.amnesty.nl/
Dit is het voorlopige jaarverslag 2016 van Amnesty International Nederland.
Op 24 juni 2017 wordt dit jaarverslag ter goedkeuring voorgelegd aan
Amnesty's Ledenraad.

Nota bene: het Amnesty jaarverslag is opgezet en geschreven als een online jaarverslag, dat op onze website te vinden is. De lezer kan op onderdelen van het online jaarverslag klikken voor de gewenste informatie. Om per onderdeel van het jaarverslag een volledig overzicht te geven, wordt bepaalde informatie in het verslag op meerdere plaatsen vermeld, zodat de online lezer van onderdelen toch voldoende informatie krijgt. In deze integrale PDF van het jaarverslag is daarom af en toe sprake van herhaling van informatie.

Statutaire naam: Amnesty International, afdeling Nederland
Rechtsvorm: vereniging
Statutaire vestigingsplaats: Amsterdam
Kamer van Koophandel: 40530953

© Amnesty International

Foto omslag: Ulet Ifansasti / Getty Images
Eindredactie en interviews: Jeroen Teitler
Infographics: Sazza
Vormgeving: Karel Oosting

Amnesty International afdeling Nederland
Postbus 1968
1000 BZ Amsterdam
T (020) 626 44 36
F (020) 624 08 89
E amnesty@amnesty.nl
I www.amnesty.nl
Bankrekening: NL45 TRIO 0198100000

INHOUD

Voorwoord 5
Samenvatting 7

BESTUURSVERSLAG

1 **STRATEGIE EN BELEID** 13
Visie en missie 15
Strategie 16
Focus van Amnesty Nederland 18
Impact van ons werk 20

2 **BESCHERMING VAN VLUCHTELINGEN** 27

3 **VRIJHEID VAN MENINGSUITING** 33
Rusland 34
China 38
Saudi-Arabië 40
Indonesië 45
Turkije 48

4 **MENSENRECHTEN IN NEDERLAND** 53
Mensen zonder verblijfsrecht 51
Etnisch profileren 55

5 **VOORUITBLIK NAAR 2017** 67

6 **ONZE WERKWIJZE** 71
Amnesty onderzoekt 73
Amnesty voert actie 74
Amnesty lobbyt 83
Amnesty licht voor 84
Amnesty werkt samen 89
Amnesty werft fondsen 93

7 **AMNESTY NEDERLAND, DE ORGANISATIE** 95
Onze medewerkers 95
Klachten 100
Maatschappelijk verantwoord ondernemen 101
Risicomanagement 102

8 **FINANCIËLE VERANTWOORDING** 107

9 **VERKORTE JAARREKENING** 125

JAARREKENING 2016 128

OVERIGE GEGEVENS 129

BIJLAGEN

1 - Verantwoordingsverklaring 131
2 - Samenwerkingspartners 143

VOORWOORD

2016 was een jaar waarin de mensenrechten het moeilijk hadden. Wereldwijd blijven de rechten van mensen onder druk staan. In 2016 kwam die ontwikkeling in een stroomversnelling terecht. Autoritaire regimes als die in Rusland, Turkije en China trokken de teugels strakker aan, met wetten en acties die de vrijheid van meningsuiting inperken en het werk van mensenrechtenverdedigers ernstig dwarsbomen. Met de verkiezing van Donald Trump tot president van de Verenigde Staten dreigen marteling, discriminatie en andere schendingen van de mensenrechten weer ingang te vinden in het Amerikaanse beleid. Voor veel regeringen gaat 'nationale soevereiniteit' – lees: bemoei je niet met onze onderdrukking – boven de internationale rechtsorde.

We zagen het 'wij tegen zij'-denken groeien. Het vrije woord – een essentiële pijler van de democratische rechtsstaat – werd (en wordt) gebruikt om bepaalde groepen in de samenleving als zondebok aan te wijzen voor maatschappelijke problemen. Deze trend werd versterkt doordat het bij wereldleiders aan politieke wil ontbreekt om druk uit te oefenen op staten die zich schuldig maken aan het schenden van mensenrechten. Als we elkaar niet meer zien als mensen met dezelfde rechten, glijden we af naar een wereld waarin steeds meer groepen worden achtergesteld vanwege hun afkomst, geloof of seksuele voorkeur. Dan ontstaat een maatschappij waarin 'wij' de rechten die we koesteren, de ander niet gunnen.

Dit zijn zorgwekkende ontwikkelingen, waartegen Amnesty uiteraard scherp in het geweer kwam. Dit doen we met de steun van velen. Het was geweldig om te zien hoeveel mensen uit alle lagen en groepen van de bevolking hun stem willen laten horen vóór de mensenrechten. Amnesty's jaarlijkse Schrijfmarathon op 10 december – internationale Dag van de Mensenrechten – was in veel opzichten nóg succesvoller dan in de voorgaande jaren. Op maar liefst 465 locaties door het hele land hadden mensen hun eigen schrijfevenement georganiseerd. Vele tienduizenden mensen namen de tijd om – met pen en papier! – één of meerdere brieven te schrijven voor iemand die onrecht is aangedaan, of een groet op te stellen aan iemand die morele steun verdient. In Nederland schreven we in totaal 166 duizend brieven. En met succes: veel mensen voor wie we de afgelopen jaren brieven schreven, kwamen daarop vrij.

Ila Kasem (links) en Eduard Nazarski

© AI / Karen Veldkamp

Daarnaast boekten we in 2016 vele andere grote en kleine resultaten, waarover u in dit jaarverslag kunt lezen. De respons op onze acties voor de mensenrechten van vluchtelingen lieten zien dat veel mensen zich schamen voor de inhumane manier waarop Europa met vluchtelingen omgaat. We speelden een grote rol in het maatschappelijk debat over etnisch profileren door de Nederlandse politie. Met presentaties, workshops en bijeenkomsten zetten we het onderwerp nog sterker op de kaart, en we droegen bij aan de ontwikkeling van een app waarmee mensen een klacht tegen de politie kunnen indienen. We tekenden een historisch 'bankenconvenant', waarmee ngo's, banken, vakbonden en de overheid zich tot doel stellen om mensenrechtenschendingen door bedrijven te helpen voorkomen en te beëindigen.

Dat we ons werk succesvol kunnen doen, is voor een zeer groot deel te danken aan onze groeiende achterban. Terwijl van veel verenigingen het ledenaantal krimpt, lukte het ons voor het eerst sinds 2009 om het aantal gelijk te houden. Onze leden besluiten bovendien ons met een steeds hogere gemiddelde financiële bijdrage te steunen, iets waarvoor we zeer dankbaar zijn. Een groeiend aantal leden kiest er daarnaast voor Amnesty ook na hun overlijden te blijven steunen, in de vorm van een nalatenschap. Een prachtig gebaar.

Ook de Nationale Postcode Loterij zorgt er al vele jaren voor dat wij ons werk goed kunnen blijven doen. In 2016 konden wij dankzij een extra gift onze internationale Crisis Response Unit opzetten, die wordt ingezet om onderzoek te doen in oorlogsgebieden. Het team leverde in 2016 onder meer bewijs voor het gebruik van vaatbommen op burgerdoelen in Syrië, etnische zuiveringen in de Centraal-Afrikaanse Republiek, en het doden van kinderen in Jemen door clusterbommen. Door deze mensenrechtenschendingen vast te leggen, kunnen ze beter worden aangepakt.

Dus hoewel de uitdagingen ontegenzeggelijk groot zijn – en helaas met de dag groeien – heeft 2016 ons het vertrouwen gegeven dat de beweging voor mensenrechten in sterke conditie is. Dit jaarverslag moge daarvan als bewijs dienen. Veel dank voor uw betrokkenheid, interesse en steun in 2016!

Ila Kasem – Voorzitter
Eduard Nazarski – Directeur

SAMENVATTING

Doelstelling, strategie en werkwijze Amnesty Nederland

DOELSTELLING

Amnesty International streeft naar een wereld waarin iedereen alle internationaal erkende mensenrechten geniet, met specifiek aandacht voor:

- Vrijheid van meningsuiting en non-discriminatie;
- Mensenrechten van migranten en vluchtelingen;
- Bescherming tegen politiek geweld en vervolging;
- Economische, sociale en culturele rechten.

STRATEGIE

Om dat te bereiken zetten wij ons in voor:

- Wetgeving die mensenrechten erkent en vastlegt, autoriteiten die naleving daarvan waarborgen;
- Onmiddellijk, volledig en onpartijdig onderzoek naar mensenrechtenschendingen, daders worden vervolgd;
- Draagvlak en publieke steun voor mensenrechten en solidariteit met mensenrechtenverdedigers;
- Mensen zijn in staat om hun rechten op te eisen.

WERKWIJZE

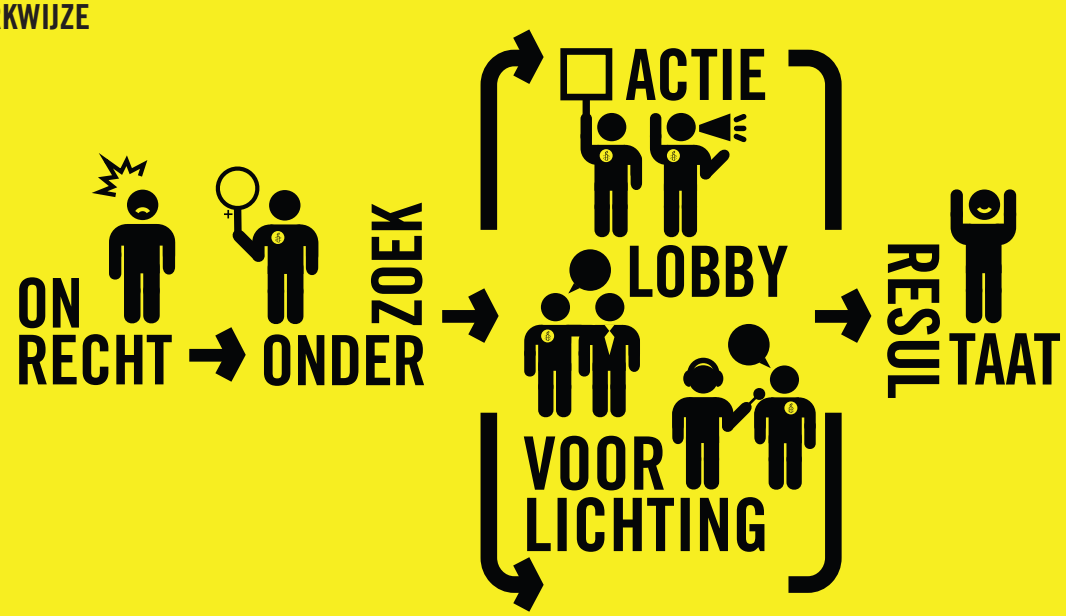

PRIORITEITEN IN 2016

- Vluchtelingen en migranten
- Vrijheid van meningsuiting in China, Indonesië, Rusland, Saudi-Arabië en Turkije
- Bedrijven en mensenrechten
- Politie en mensenrechten
- Massa-surveillance
- Mensenrechten in Nederland
- Mensenrechteneducatie
- Capaciteitsversterking van mensenrechten-verdedigers

BELANGRIJKE RESULTATEN

1. OP DE BRES VOOR VLUCHTELINGEN

Op 25 januari riep Amnesty Nederland de Europese leiders op een einde te maken aan het schokkende falen van de EU bij de aanpak van de vluchtelingencrisis: *'Leaders of Europe: It's not the polls you should worry about. It's the history books.'* Daarmee zetten we de toon voor het telkens weer ter verantwoording roepen van Europese leiders en droegen we bij aan een breed maatschappelijk debat over de vluchtelingencrises.

© Giorgos Moutafis / AI

2. CRISIS RESPONSE UNIT DANKZIJ BIJDRAGE POSTCODE LOTERIJ

Dankzij een extra gift van de Nationale Postcode Loterij kon Amnesty een internationale Crisis Response Unit opzetten. Die wordt ingezet voor onderzoek en om mensenrechtenschendingen in conflictgebieden te documenteren. Het team voerde vijf missies uit en leverde onder meer bewijs voor het doden van kinderen in Jemen met clusterbommen. Door deze mensenrechtenschendingen vast te leggen, werd een eerste stap gezet om ze te kunnen aanpakken.

3. ONDERZOEK VLUCHTELINGEN IN TURKIJE

Op 31 maart bleek uit Amnesty-onderzoek dat Turkije al wekenlang vrijwel dagelijks illegaal circa honderd mensen de grens met Syrië overzet. Deze illegale, gedwongen uitzettingen toonden de ernstige gebreken aan van de deal die de EU met Turkije sloot. In Nederland was Amnesty toonaangevend in het debat over deze kwestie.

4. ETNISCH PROFILEREN OP DE KAART GEZET

Door de discriminerende politiecontroles van rapper Typhoon en Feyenoord-doelman Kenneth Vermeer stond etnisch profileren opeens enorm in de belangstelling. Amnesty zette vervolgens het onderwerp op de kaart, met onder meer bijdragen aan presentaties, workshops en bijeenkomsten, en aan de ontwikkeling van een app waarmee je een klacht tegen de politie kunt indienen.

5. CHINA-NEDERLAND: 'BUSINESS AS USUAL'

In het rapport Een rituele dans met de draak, dat in de zomer verscheen, kaartten we de te geringe diplomatieke inzet van Nederland aan om schendingen van mensenrechten in China aan de kaak te stellen. Politici reageerden positief, nodigden Amnesty-medewerkers uit voor gesprekken en werkten aan concrete stappen voor een doelmatiger beleid gericht op mensenrechtenverdedigers.

6. ONDERZOEK GEVANGENISSEN SYRIË

In een verbijsterend rapport dat op 18 augustus verscheen, maakten we bekend dat in Syrië de afgelopen vijf jaar meer dan 17.500 mensen stierven in gevangenissen. De meeste gevangenen werden ervan verdacht tegenstander te zijn van het Assad-regime. Ze werden op gruwelijke wijze gemarteld. Het rapport is onder de aandacht gebracht van de Nederlandse Syrië-gezant op het ministerie van Buitenlandse Zaken. Inmiddels buigt het Syrië-overleg met vertegenwoordigers van onder meer de EU, VN en Nederland zich over het rapport.

7. VRIJWILLIGERS DOEN BELANGRIJK ONDERZOEK

Op 13 oktober lanceerde Amnesty het revolutionaire project Decode Darfur. Iedereen met een internetverbinding kon bijdragen aan het verzamelen van bewijs voor schendingen van mensenrechten in de Sudanese regio Darfur. Bijna 29 duizend vrijwilligers wereldwijd analyseerden daartoe satellietbeelden van 326 duizend vierkante kilometer landoppervlak. Met de beelden kunnen aanvallen op dorpen worden vastgelegd. In 2017 wordt het project voortgezet.

8. PRIMEUR: HET BANKENCONVENANT

Op 28 oktober ondertekenden Amnesty Nederland, Oxfam Novib en PAX een mensenrechtenconvenant met de Nederlandse Vereniging van Banken, de ministers Dijsselbloem en Ploumen en de vakbonden FNV en CNV. Veertien banken ondertekenden het convenant, waaronder ING, ABN Amro en Rabobank. Dat is een verheugende ontwikkeling. Het convenant heeft als doel het voorkomen of beëindigen van mensenrechtenschendingen door bedrijven waaraan banken leningen verstrekken.

9. VRIJLATINGEN NA BRIEVENACTIE

De Amerikaan Albert Woodfox, Phyoe Phyoe Aung uit Myanmar, de Mexicaanse Yecenia Armenta, Fred Bauma en Yves Makwambala uit de Democratische Republiek Congo stonden in 2016 centraal tijdens de Schrijfmarathon. Brieven schrijven hielp. Door internationale druk kwamen zij vrij.

10. SCHRIJFMARATHON BREEKT RECORDS

Rond 10 december, de Dag van de Rechten van de Mens, hebben we op alle fronten records gebroken. Er werden meer dan 166.000 brieven geschreven (streven 150.000), en zeker 465 locaties (doel 450) en 32.000 scholieren schreven mee (streven 10.000).

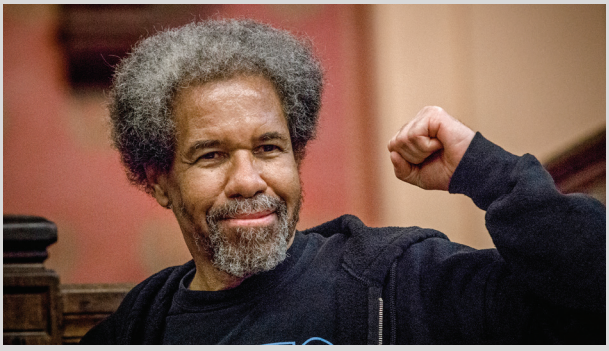

© Pierre-Yves Brunaud/Picturetank

Kijk voor meer resultaten op amnesty.nl/goednieuws

HET JAAR IN CIJFERS

INKOMSTEN & UITGAVEN 2016

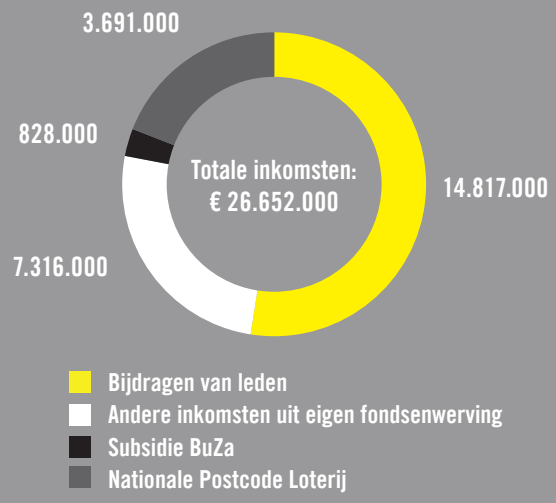

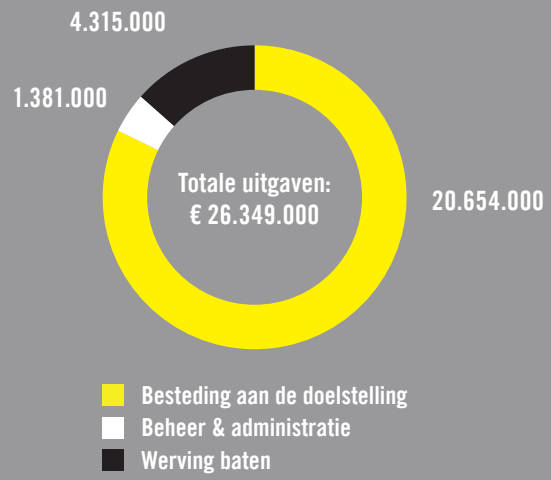

ACHTERBAN & LEDEN

Achterban: 575.797
2015: 658.572

Leden: 250.521
2015: 250.941

Nieuw geworven leden: 18.637
Doelstelling: 15.000

Uitstroom leden: 7,5%
Verwachting: 8%

Gemiddelde bijdrage leden: € 59
2015: € 57

(SOCIALE) MEDIA

Unieke bezoekers totaal (inclusief amnesty.nl blogs, shop, petities en mobiel): 1.629.299
2015: 1.532.067

Facebookvolgers: 142.000
2015: 100.430

Twittervolgers: 19.600
2015: 17.200

FORMATIE & VRIJWILLIGERS

Formatie: 119 personen (83,1 FTE)

Vrijwilligers Amnesty-kantoor:
61 (inclusief stagiairs, 18,1 FTE)

Regionale en flexvrijwilligers: 2.432 personen
Vrijwillige collectanten: 17.000 personen
Groepen: 251 groepen met 2.526 vrijwilligers

TOP 3 AMNESTY-PETITIES

Petitie Brazilië, Stop bruut politiegeweld
49.372 handtekeningen

Petitie Egypte Vrijlating voor Aser Mohamed (14)
49.205 handtekeningen

Petitie Malawi, Kinderen met albinisme bedreigd
44.383 handtekeningen

MENSENRECHTENEDUCATIE

Aantal leerlingen dat les kreeg over mensenrechten: 107.383
-3% ten opzichte van 2015

Aantal gastdocenten: 506 personen

AMNESTY'S SCHRIJFMARATHON

24H

Brieven geschreven in Nederland 166.305
(doelstelling: 150.000)
2015: 101.892

Aantal schrijflocaties: 465 (doel: 450)

Deelnemende scholieren 32.000 (doel: 10.000)

AMNESTY INTERNATIONAL
AFDELING NEDERLAND

BESTUURSVERSLAG 2016

1

STRATEGIE EN BELEID

INLEIDING

Over de hele wereld zijn mensen het slachtoffer van schendingen van hun mensenrechten. Ze worden gevangengezet of gediscrimineerd vanwege hun mening, geloof of seksuele oriëntatie. Of ze worden slachtoffer van politiegeweld, marteling of bedreiging. Mensen worden veroordeeld op basis van verzonnen aanklachten na oneerlijke processen, of krijgen de doodstraf. Het scala aan wereldwijde mensenrechtenschendingen is enorm.

Amnesty International streeft naar een wereld waarin iedereen alle internationaal erkende mensenrechten geniet. Wij zetten daarbij in op een aantal prioriteiten, met als doel zo effectief mogelijk te opereren. Per onderwerp maken wij een analyse van de manier waarop we impact kunnen bereiken op het gebied van mensenrechten. Om de mensenrechtensituatie daadwerkelijk te verbeteren, is het noodzakelijk dat wet- en regelgeving met betrekking tot mensenrechten in een land optimaal zijn. Daarnaast moeten de autoriteiten ervoor zorgen dat wetten en regels worden nageleefd. Ook is er draagvlak nodig voor het belang van mensenrechten. Daarvoor is het noodzakelijk kennis over mensenrechten over te brengen en is capaciteit – mensen en middelen – nodig om autoriteiten aan te spreken op hun verantwoordelijkheid. Verbeteringen op deze punten leiden tot ons einddoel: verbeteringen op het gebied van mensenrechten in de levens van individuen over de hele wereld.

In dit hoofdstuk worden onze visie, doelstelling en strategie nader beschreven, evenals de veranderingen die Amnesty beoogt teweeg te brengen.

BEOOGDE VERANDERING	WAT MOET ER GEBEUREN?	WAT DOET AMNESTY NL?
INTERNATIONALE STRATEGISCHE DOELEN (2016-2019): **HERWINNEN VAN VRIJHEDEN** Een wereld waarin iedereen zijn/haar rechten kent en deze kan opeisen. **WAARBORGEN VAN GELIJKE RECHTEN VOOR IEDEREEN** Een wereld waarin mensenrechten en gerechtigheid worden genoten zonder discriminatie. **REAGEREN OP CRISES** Een wereld waarin mensen worden beschermd tijdens conflicten en crises. **ZORGEN VOOR VERANTWOORDING** Een wereld waarin schenders van mensenrechten ter verantwoording worden gebracht. **MAXIMALISEREN VAN ONZE MIDDELEN EN BETROKKENHEID** Een wereldwijde mensenrechtenbeweging van mensen die zich inzetten voor mensenrechten voor iedereen.	**VERANDERING IN WET EN REGELGEVING** • Wetgeving die mensenrechten en de naleving daarvan waarborgt. • Nederlandse overheid, internationale organisaties en/of andere belanghebbenden respecteren mensenrechten, leven hun verantwoordelijkheden na en geven mensenrechten voorrang ten opzichte van handels- en geopolitieke belangen.	• Lobby: oproepen van de Nederlandse regering en politiek, Europese Unie, Verenigde Naties en/of andere belanghebbenden (waaronder financiële instellingen en bedrijven) om in te grijpen.
	VERANDERING IN ACCOUNTABILITY • Mensenrechtenschendingen worden direct, volledig en onpartijdig onderzocht, daders leggen verantwoording af en worden vervolgd. • Autoriteiten hebben mechanismen en instellingen die naleving van wetgeving monitoren. • Politie en wetshandhavers opereren vanuit internationale mensenrechtenstandaarden.	• Waarnemen van rechtszaken in landen van onrecht. • Monitoring naleving internationale verdragen en/of EU/VN-richtlijnen.
	VERANDERING IN CIVIL SOCIETY, MEDIA EN ANDERE BEÏNVLOEDINGSKANALEN • (Inter)nationale druk op autoriteiten van het land van onrecht om schendingen te stoppen. • Draagvlak en publieke steun voor mensenrechten en solidariteit met mensenrechtenverdedigers. • Schendingen worden openbaar gemaakt.	• Onderzoek naar mensenrechtenschendingen. • Voorlichting en mobilisatie van het publiek. • Mensenrechteneducatie in het onderwijs. • Samenwerking met Amnesty-secties, maatschappelijke partijen en vakorganisaties.
	VERANDERING IN HET LEVEN VAN MENSEN (RIGHTS HOLDERS) • Mensen zijn in staat om van hun rechten te genieten en om hun rechten op te eisen. • Slachtoffers van schendingen hebben toegang tot rechtspraak, remedie en beschikbare diensten. • Activisten en organisaties kunnen hun werk uitoefenen zonder angst voor vervolging, intimidatie, mishandeling en marteling.	• Versterking en empowerment van lokale activisten en mensenrechtenbeweging. • Bescherming van en steun aan slachtoffers en mensenrechtenverdedigers.

VISIE EN MISSIE

Amnesty International streeft naar een wereld waarin iedereen alle rechten geniet die zijn vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en andere internationale mensenrechteninstrumenten.

Wij zien een wereld voor ons waarin:

- Iedereen zijn/haar mensenrechten kent en kan opeisen;
- Mensenrechten en gerechtigheid genoten worden zonder discriminatie;
- Mensen beschermd worden tijdens conflicten en crises;
- Schenders van mensenrechten ter verantwoording worden geroepen.

Om dit te bereiken is Amnesty International een mondiale beweging die mensenrechten verdedigt voor iedereen.

Onze missie is het verrichten van onderzoek en ondernemen van actie gericht op het voorkomen van mensenrechtenschendingen, met specifiek aandacht voor:

- Vrijheid van meningsuiting en non-discriminatie;
- Mensenrechten van migranten en vluchtelingen;
- Bescherming tegen politiek geweld en vervolging;
- Economische, sociale en culturele rechten.

STRATEGIE

De strategie van Amnesty International wordt ontwikkeld binnen de wereldwijde Amnesty-beweging. Het lopende internationale beleidsplan geldt voor de jaren 2016 tot en met 2019. In het schema is weergegeven welke veranderingen worden beoogd, wat ervoor nodig is om die te bereiken, en welke rol Amnesty Nederland daarbij kan spelen.

Om onze doelstellingen te bereiken zetten wij ons, kort samengevat, in voor:

- Wetgeving die mensenrechten erkent en vastlegt, autoriteiten die naleving daarvan waarborgen;
- Onmiddellijk, volledig en onpartijdig onderzoek naar mensenrechtenschendingen en vervolging van daders;
- Draagvlak en publieke steun voor mensenrechten, en solidariteit met mensenrechtenverdedigers;
- Mensen in staat stellen om hun rechten op te eisen.

De strategie van Amnesty International is uitgewerkt in twaalf internationale programma's (zie schema). Het overgrote deel van het werk van alle Amnesty-afdelingen haakt aan bij de programma's en draagt daardoor direct bij aan het bereiken van onze doelen.

STRATEGISCHE DOELEN ’16 -’19 EN FOCUS VAN AMNESTY NEDERLAND DAARBINNEN

STRATEGIC GOAL	INTERNATIONALE PROGRAMMA’S	FOCUS VAN AMNESTY NEDERALND
DOEL 1 **HERWINNEN VAN VRIJHEDEN**	• Mogelijk maken van en beschermen van openbare ruimte en verdedigers van mensenrechten • Mensenrechteneducatie • Opeisen van online vrijheden. weerstand bieden tegen trends in internetcensuur en -toezicht	• Rusland, China, Saudi-Arabië, Turkije, Indonesië • Sport en Mensenrechten • Human rights capacity-building programme • Politie en mensenrechten • Internationale campagne: Shrinking Space for Human Rights (vanaf 2017) • Mensenrechteneducatie • Surveillance
DOEL 2 **WAARBORGEN VAN GELIJKE RECHTEN VOOR IEDEREEN**	• Gender en discriminatie • Economische, sociale en culturele rechten	• Etnisch profileren door de politie • Huricap
DOEL 3 **REAGEREN OP CRISES**	• Internationale rechtspraak • Mensen die zijn geraakt door conflicten • Het werk van mondiale en regionale instituties	• Campagne: Vluchtelingen • Internationale campagne: Protecting People on the Move (vanaf sep. 2016) • Irreguliere migranten in Nederland
DOEL 4 **ZORGEN VOOR VERANTWOORDING**	• Strafrecht • Doodstraf • Corporate Accountability	• Politie en mensenrechten • Indonesië, China • Investeren in mensenrechten
DOEL 5 **MAXIMALISEREN VAN ONZE MIDDELEN EN MENSKRACHT**	• Maximaliseren van onze middelen en menskracht, teneinde een zo groot mogelijke impact te bereiken. Een wereldwijde mensenrechtenbeweging van een breed scala aan mensen die, ondersteund door een grotere en krachtigere organisatie, een positief effect heeft op de verbetering van mensenrechten voor iedereen.	• Werven van activisten en leden • Fondsenwerving

FOCUS VAN AMNESTY NEDERLAND

Amnesty Nederland voert onderzoek, beleidsontwikkeling, lobby, acties en campagnes uit in aansluiting op de internationale Amnesty-strategie en het brede spectrum aan onderwerpen waaraan de internationale organisatie werkt. Daarbij is gekozen voor een aantal kernonderwerpen. Wij analyseren op welke onderwerpen wij vanuit Nederland de grootste toegevoegde waarde kunnen bieden. Op die manier bouwen we gericht expertise op en kunnen we effectiever werken. Naast programma's die zich richten op mensenrechten in Nederland, richten wij ons op de mensenrechtensituatie in een aantal landen die regionaal bepalend zijn. Ook is gekozen om te werken aan enkele onderwerpen die in de actuele belangstelling staan, zoals massasurveillance en etnisch profileren. Verder dragen wij als Amnesty-afdeling bij aan de internationale mensenrechtencampagnes. Een overzicht van de focus van Amnesty Nederland volgt in het volgende schema. In de volgende hoofstukken van dit jaarverslag wordt hiervan verder verslag gedaan.

AMNESTY NEDERLAND

AMNESTY-RAPPORTEN & URGENT ACTIONS

Goede, betrouwbare informatie vormt wereldwijd de basis van Amnesty's werk.

MENSENRECHTENPROGRAMMA'S

Meerjarige investering op integrale aanpak van een beperkt aantal mensenrechtenkwesties.

INTERNATIONALE PROJECTEN:

- Human Rights Capacity Building Programme
- Politie en mensenrechten

4 MENSENRECHTEN-PROGRAMMA'S:

- MR dicht bij huis
- Investeren in MR
- Veiligheid en MR
- Strategische Landen
  China, Indonesië, Rusland Saoedi-Arabië en Turkije

CAMPAGNES:

Een beperkt aantal mensenrechtenkwesties krijgt tijdelijk op basis van opportuniteit meer aandacht en zichtbaarheid in de vorm van een campagne.

ACTUALITEIT

Snel en effectief anticiperen op ontwikkelingen in de buitenwereld.

BIJDRAGE AAN INTERNATIONALE ORGANISATIE

Amnesty Nederland ontleent haar bestaansrecht aan Amnesty International en is ervan overtuigd dat we door goede internationale samenwerking binnen Amnesty maximale impact kunnen bereiken.

EDUCATIE & VOORLICHTING

Vergroten van elementair mensenrechtenbewustzijn als bouwstaan voor een kritische, relevante groep burgers.

MOBILISEREN VAN PUBLIEK

Amnesty voert actie om mensenrechtenschendingen te voorkomen en beëindigen. Hiervoor mobiliseren we zoveel mogelijk mensen. We gebruiken acties ook om mensenrechtenverdedigers te ondersteunen.

FONDSENWERVING

Amnesty werft fondsen om ons werk voor mensenrechten mogelijk te maken.
De steun van onze leden maakt dat wij onafhankelijk en objectief ons werk kunnen doen.

Zo'n 30.000 mensen roepen in de Britse hoofdstad Londen hun regering op om meer te doen aan de opvang van vluchtelingen.

© AI / Marie-Anne Ventoura

IMPACT VAN ONS WERK

Amnesty International doet onderzoek en voert actie gericht op het voorkomen en beëindigen van mensenrechtenschendingen. Hierbij kiezen we gericht voor projecten waarmee we verwachten resultaten te kunnen boeken. Daarnaast voelen we de morele verplichting ook iets te doen aan situaties waarin resultaten mogelijk lang op zich laten wachten en wellicht onbereikbaar zijn.

Wat is impact?

Amnesty definieert impact als significante veranderingen – positief of negatief, bedoeld of onbedoeld – als gevolg van onze interventies. Het is geen vaststaand te bereiken eindpunt, maar een dynamisch, niet-lineair proces. Er is een verschil tussen 'impact' en 'resultaat'. Het is belangrijk dat we aandacht hebben voor de weg ernaartoe en de mijlpalen die we in dat proces plaatsen. Dat kunnen belangrijke resultaten zijn van ons werk, die nog niet per definitie 'impact' hebben.

Voor verandering op het vlak van de mensenrechten kan een langdurige inspanning nodig zijn, vaak van een groot aantal organisaties, groepen en activisten. Resultaten kunnen allerlei vormen aannemen: mensenrechtenschendingen worden aan het licht gebracht, internationale onderzoeken gelanceerd, er wordt internationale druk uitgeoefend, wetten worden aangepast, verantwoordelijken worden ter verantwoording gebracht. Elk van deze resultaten is een stap voorwaarts in het behalen van impact.

Medewerkers redden medicijnen en instrumenten in de eerste hulp-ruimte van het Abs Rural Hospital in Jemen. Het ziekenhuis werd geraakt tijdens een luchtaanval van de door Saudi-Arabië geleide coalitie. Deze steunt de Jemenitische regering in ballingschap in haar strijd tegen sjiitische Houthi-rebellen.

© Rawan Shaif

Dimensies van verandering

Om te weten of we succesvol zijn als mensenrechtenorganisatie, is het essentieel dat we ons werk monitoren en evalueren. Dat doen we aan de hand van een raamwerk van dimensies van verandering. Dit raamwerk drukt uit welke soorten verandering wij beogen.

De dimensies zijn:

- Verandering in het leven van mensen;
- Verandering in wet- en regelgeving;
- Verandering in *accountability*;
- Verandering in de *civil society*, media en andere beïnvloedingskanalen.

Hieronder zijn de verschillende soorten verandering die Amnesty nastreeft, toegelicht aan de hand van succesindicatoren en voorbeelden. In de volgende hoofdstukken in dit jaarverslag over ons mensenrechtenwerk gaan we per programma in op: het probleem; de veranderingstheorie (wat is de beoogde verandering, wat moet er gebeuren en wat doet Amnesty Nederland); wat hebben we bereikt in 2016; reflectie op de voortgang; en hoe gaan we verder in 2017.

Amnesty richt zich op het **bereiken van veranderingen in het leven van mensen** door primair de mensenrechtensituatie waarin ze zich bevinden te verbeteren. Dit geldt zowel voor grote groepen mensen als voor individuen. Een voorbeeld hiervan zijn onze acties voor de Mexicaanse Yecenia Armenta. Armenta zat sinds juli 2012 in de gevangenis nadat zij, na vijftien uur lang gemarteld te zijn, een moord bekende die zij niet had gepleegd. Het enige bewijs tegen haar was een verklaring die zij onder dwang en geblinddoekt tekende. Tijdens de Schrijfmarathon van Amnesty in 2015 werden meer dan achtduizend brieven geschreven om dit onrecht aan te kaarten. Op 7 juni 2016 werd Armenta vrijgelaten door de Mexicaanse justitie.

'Ik wil alle mensen die zich voor me hebben ingezet enorm bedanken. Zonder jullie hulp zou het bijna niet mogelijk zijn geweest. Ik wil jullie bedanken dat jullie door bleven vechten. Blijf doorgaan met dit prachtige werk, het vechten voor anderen.'
Dit liet de Mexicaanse Yeceina Armenta weten nadat ze op 7 juni 2016 werd vrijgelaten. Armenta, moeder van twee kinderen, werd in 2012 gemarteld en gedwongen een moord te bekennen. Ze zat vier jaar vast.

© Brito

Amnesty's werkzaamheden zijn vaak gericht op het **veranderen van wet- en regelgeving**. Daarmee willen we de vele actoren beïnvloeden die invloed hebben op mensenrechtensituaties: regeringen, politici, wetgevers, beleidsmakers, wetshandhavers en bedrijven. Zo sloten Amnesty Nederland, Oxfam Novib en PAX een mensenrechtenconvenant met de Nederlandse Vereniging van Banken, de ministers Dijsselbloem en Ploumen en de vakbonden FNV en CNV. Het convenant beoogt bij te dragen aan het voorkomen of beëindigen van mensenrechtenschendingen door bedrijven waaraan banken leningen verstrekken. Verschillende banken hebben zich aan de gemaakte afspraken gecommitteerd. We verwachten met het convenant concrete stappen te zetten om mensenrechtenschendingen tegen te gaan in gevoelige sectoren, zoals de palmolie-, mijnbouw- en wapensector (zie ook hoofdstuk 4).

Veel van ons werk richt zich op het beïnvloeden van de mate waarin actoren verantwoordelijkheid nemen voor hun handelen en daarvoor aansprakelijk kunnen worden gehouden (**verandering in *accountability***). Belangrijke indicatoren voor vooruitgang hierbij zijn de implementatie van wet- en regelgeving en het afleggen van verantwoordelijkheid daarover. Naleving van de EU-Richtlijnen voor mensenrechtenverdedigers door Nederland is hierbij van groot belang. Die richtlijnen geven diplomaten op ambassades bijvoorbeeld de mogelijkheid om verdedigers van mensenrechten op te vangen als zij bescherming nodig hebben. Diplomaten kunnen ook rechtszaken bijwonen en rapporteren over de voortgang daarvan (zie ook hoofdstuk 3).

Verandering in de *civil society*, media en andere beïnvloedingskanalen is een vierde dimensie. De mate waarin lokale organisaties betrokken zijn bij het verbeteren van de mensenrechtensituatie is hierbij een belangrijke voortgangsindicator, evenals een positieve(re), meer geïnformeerde houding van publiek en media. Een voorbeeld van ons werk binnen deze dimensie van verandering is ons op fragiele regio's in Afrika gerichte capaciteitsversterkingsprogramma HURICAP. In dit programma werken we samen met andere Amnesty-secties en lokale organisaties en activisten, zodat zij mensenrechtenschendingen beter kunnen identificeren en documenteren, en hun eigen autoriteiten daarover kunnen aanspreken. In Nederland werken we aan de kennis over mensenrechten met ons programma voor mensenrechteneducatie. Daarmee bereikten we in het schooljaar 2015/2016 ruim 107 duizend jongeren (zie ook hoofdstuk 6).

LARS VAN TROOST

© AI / Karen Veldkamp

OVER DE MAATSCHAPPELIJKE EN POLITIEKE CONTEXT:

‘Ook brave burgers komen voor de rechter’

De mensenrechten staan wereldwijd onder druk. In autoritaire staten als Rusland, China en Turkije neemt de ruimte voor de mensenrechtenbeweging af. In westerse democratieën wordt er steeds openlijker getwijfeld aan het nut van mensenrechten. In 2016 heeft Amnesty International veel in het werk gesteld om deze ontwikkelingen het hoofd te bieden. Lars van Troost van Amnesty’s Strategische Verkenningen: ‘Er moeten internationale spelregels zijn die net iets meer inhouden dan het recht van de sterkste.’

De medewerkers van Strategische Verkenningen van Amnesty Nederland houden in de gaten in welke maatschappelijke en politieke context Amnesty International opereert. Lars van Troost: ‘We maken omgevingsanalyses en kijken naar de toekomst om te zien welke politieke en maatschappelijke ontwikkelingen van belang zijn voor de mensenrechtenbeweging. Het bureau is begin 2013 opgezet omdat we verwachtten dat de mensenrechtenagenda meer tegenwind zou kunnen krijgen, maatschappelijk en politiek, nationaal en internationaal.’

Uit welke richting komt die tegenwind?
‘Na de val van de Muur werden aanvankelijk de mensenrechten min of meer deel van de overheersende ideologie: de hele wereld zou liberaal en democratisch worden, in de brede zin van het woord. Die liberale wereldorde werd verstoord in 2001, met 11 september en de daaropvolgende oorlog tegen terrorisme. Maar het verzet tegen die orde was al een tijdje aan de gang. China en later Rusland, maar ook landen als Pakistan, India en in mindere mate Brazilië gingen zich steeds sterker uitspreken voor nationale soevereiniteit en tegen inmenging in binnenlandse aangelegenheden. En doordat met de oorlog tegen terrorisme de veiligheidsagenda ging overheersen, kregen ook westerse landen ineens moeite met mensenrechten.’

Is Amnesty's positie in die jaren ook veranderd?
'In de jaren tachtig stonden mensenrechten in de westerse wereld nauwelijks ter discussie. Amnesty's werkterrein was toen ook nog een stuk beperkter; we werkten vooral voor vrijlating van gewetensgevangenen en voor eerlijke processen, en tegen de doodstraf, verdwijningen en marteling. Na 2001 is het werkterrein flink uitgebreid. Tegelijkertijd werd Amnesty in Nederland steeds actiever in andere binnenlandse aangelegenheden dan vluchtelingen en asiel. In de jaren tachtig ging het toch vooral over Latijns-Amerika, de Sovjet-Unie, China. Nu krijgen ook schendingen en bedreigingen veel dichter bij huis aandacht van Amnesty. Dat zorgt er meteen voor dat we zelf ook iets meer omstreden zijn geworden.'

Op politiek niveau in Nederland worden de mensenrechten soms ter discussie gesteld. Hoe reageert Amnesty daarop?
'We gaan het debat aan om te laten zien dat die mensenrechten ook in Nederland en Europa relevant zijn. Niet alleen voor vluchtelingen en niet alleen voor strafrechtelijk verdachten. We hebben veel aan mensenrechtenbescherming te danken. Het Europees Hof voor de Mensenrechten in Straatsburg is niet alleen een hof dat de nationale overheid een beetje in de weg zit omdat het bescherming biedt aan vluchtelingen. Uiteindelijk is het hof voor Nederland feitelijk een constitutioneel hof en het Europees mensenrechtenverdrag een soort Grondwet. Want de nationale rechter mag niet toetsen aan de Nederlandse Grondwet, maar wel aan internationale verdragen. En zo komt het dat de gelijke behandeling in Nederland mede aan het Europees mensenrechtenverdrag te danken is. De Nederlandse normen en waarden waarop men hier tegenwoordig zo fier is, komen mede voort uit internationale standaarden. Is dat geen verblindend schone ironie?'

Amnesty is ook in 2016 weer opgekomen voor de mensenrechten van vluchtelingen. Maatschappelijk is dat een omstreden onderwerp. Hoe ga je daarmee om?
'Amnesty moet er altijd op blijven wijzen dat áls je bepaalde mensen terug zou sturen, ze bedreigd worden met de meest ernstige schendingen of dat ze terechtkomen in oorlogssituaties. Er is en blijft een verschil tussen asiel en migratie. Ook als de asielzoekers en migranten via dezelfde route op hetzelfde moment naar Europa komen. Het moeilijke is dat deze materie in beginsel op Europees niveau goed adresseerbaar is, maar op nationaal niveau is het in verschillende lidstaten om uiteenlopende redenen een groot probleem. Daarom zullen dus de EU-landen echt beter moeten samenwerken. Hun afspraken nakomen, nieuwe afspraken maken. En dat is niet zozeer een mensenrechtelijk probleem, als wel het probleem van een haperende EU.'

‘De Nederlandse normen en waarden waarop men hier tegenwoordig zo fier is, komen mede voort uit internationale standaarden.’

Wat zeg je tegen degenen die mensenrechten en eerlijke rechtspraak alleen maar zien als obstakels die verhinderen dat er schoon schip wordt gemaakt?
‘Eerlijke rechtspraak is alleen maar een obstakel zolang jijzelf niet voor de rechter staat. En zodra je daar wel staat, heb je veel behoefte aan eerlijke rechtspraak. Zeker in een maatschappij waarin het enthousiasme voor “schoon schip maken” groeit.’

Maar ik kom niet voor de rechter, want ik ben een brave burger.
‘Dat is niet gegarandeerd, ook brave burgers komen voor de rechter. Soms omdat er een fout is gemaakt, soms omdat ze eventjes niet zo braaf zijn geweest. Het kan hun eigen schuld zijn of niet, maar die kans bestaat en dan is het toch fijn dat er een onafhankelijke rechter is. Dat het openbaar ministerie aan regels gebonden is, dat advocaten onafhankelijk hun werk kunnen doen. En dat ook als je geen geld hebt, er toch rechtsbijstand is.’

Amnesty komt voort uit de gedachte van internationale solidariteit en een internationale gemeenschap. Is dat nog realistisch? De internationale gemeenschap lijkt het steeds zwaarder te krijgen.
‘Dat de internationale gemeenschap momenteel aan kracht verliest, maakt de mensenrechtenbescherming natuurlijk lastiger. Maar meer internationale samenwerking, het opbouwen van een soort basale internationale rechtsorde – dat is nog steeds een heel goed idee. Vooral voor kleine en middelgrote staten. Vrede en stabiliteit zijn ook voor een groot deel afhankelijk van andere landen. Je hebt dus belang bij een enigszins stabiele, voorspelbare en vredige wereld om je heen. Kleinere staten – en daarvan zijn er een heleboel – kunnen dat niet afdwingen. Dus voor hen is het goed als er internationale spelregels gelden tussen maar ook binnen staten, spelregels die net iets meer inhouden dan het recht van de sterkste.’

>

‘Zodra jijzelf voor de rechter staat, heb je veel behoefte aan eerlijke rechtspraak’

Landen als Rusland en Turkije bewegen zich steeds meer richting een autoritaire staat. Heeft Amnesty daar nog wel kans van slagen?
‘Ja, dat denk ik wel. Amnesty heeft tussen 1961 en 1989 geijverd voor vrijheid van meningsuiting in het Oostblok. Tot 1988 kon je je de vraag stellen: wat heeft het voor zin? Niet dat door Amnesty de Muur is gevallen in ’89, maar we steunden wel al die tijd mensen die hun leven in de waagschaal stelden om van de Oost-Europese landen meer open samenlevingen te maken. En uiteindelijk hebben zij het gered. Natuurlijk zijn er later weer stappen terug gezet op veel punten. Daarom richt Amnesty zich de laatste jaren opnieuw sterk op het beschermen van de mensenrechtenbeweging in Rusland. Je wilt eraan bijdragen dat er voor die beweging ruimte is om haar mening te uiten en haar werk te kunnen doen.’

Zie je met de krimpende ruimte voor mensenrechten ook hoopgevende ontwikkelingen?
Ik zie tegenbewegingen opkomen, verzet. Zodra mensenrechten niet meer vanzelfsprekend zijn, blijken ze het toch nog altijd waard te zijn om voor op te komen. Dat is een bemoedigend teken. Zeker als het lukt onze eigen mensenrechten te verbinden met die van anderen. Dat is, uiteindelijk, waar Amnesty voor staat.

2

BESCHERMING VAN VLUCHTELINGEN

HET PROBLEEM

Wereldwijd zijn zo'n 65 miljoen mensen op de vlucht, van wie ruim 21 miljoen hun land hebben verlaten. Van hen wordt 86 procent opgevangen in de regio waar ze vandaan komen; een klein deel besluit door te reizen naar Europa. Doordat Europa zijn buitengrenzen flink heeft versterkt, zijn vluchtelingen gedwongen levensgevaarlijke, illegale routes te nemen. Tijdens hun vlucht vallen mensen vaak in handen van mensensmokkelaars en criminelen die ze slecht behandelen en uitbuiten. Ook grenswachten, agenten en andere overheidsvertegenwoordigers maken zich schuldig aan mishandeling van vluchtelingen. De VN-Vluchtelingenorganisatie UNHCR, die hulp aan vluchtelingen coördineert, komt geld tekort, waardoor zelfs op voedsel wordt bezuinigd. Ook bieden landen veel te weinig plekken voor hervestiging aan.

Ontwikkelingen in 2016

- In 2016 stierven er 5.083 mensen op de Middellandse Zee tijdens de overtocht.
- In maart sloten de Europese Unie en Turkije een deal die ervoor moet zorgen dat er minder vluchtelingen naar Europa komen. Door de deal maakten minder mensen de oversteek naar Europa, maar kwamen veel mensen vast te zitten in Griekenland.
- In 2016 vroegen 18.171 mensen voor het eerst asiel aan in Nederland (in 2015: 43.093).
- In 2015 spraken de EU-landen af om in twee jaar tijd 106.000 asielzoekers die in Griekenland en Italië verblijven, te verdelen over andere EU-landen. Nederland nam in 2016 slechts 1.362 van de toegezegde 6.160 vluchtelingen op.

BEOOGDE VERANDERING	WAT MOET ER GEBEUREN?	WAT DOET AMNESTY NL?
Vluchtelingen moeten bescherming krijgen en een toekomstperspectief.	**VERANDERING IN WET EN REGELGEVING** • EU zorgt voor voldoende zoek- en reddingsoperaties op de Middellandse Zee. • EU biedt vluchtelingen veilige, legale toegangsroutes. • Hervestiging van kwetsbare vluchtelingen in de EU om de regio van de herkomstlanden te ontlasten. • Samenwerking met EU-landen rondom de opvang van vluchtelingen leidt niet tot nieuwe schendingen. • EU biedt toegang tot asiel aan haar grenzen. • Humane opvang van alle asielzoekers in Nederland.	• Lobby bij de Nederlandse overheid om aan te dringen op meer steun aan opvanglanden in de regio's van waaruit vluchtelingen vluchten, het bieden van veilige, legale routes naar Europa en het verbeteren van opvangomstandigheden in ons land. • Aankaarten van mensenrechtenschendingen 'in de regio' en aan de buitengrenzen van de EU. • Aanspreken van Europese regeringen op hun verantwoordelijkheid om vluchtelingen te beschermen.
	VERANDERING IN ACCOUNTABILITY • Lidstaten van de EU leven het Vluchtelingenverdrag na en sturen vluchtelingen niet terug naar het land waar zij vervolging te vrezen hebben.	• Monitoren en aanspreken van de EU op naleving van het Vluchtelingenverdrag en de bescherming van vluchtelingen. • Monitoren van de reddings-en opsporingsoperaties.
	VERANDERING IN CIVIL SOCIETY, MEDIA EN ANDERE BEÏNVLOEDINGSKANALEN • Mensenrechtenschendingen van vluchtelingen in de regio, aan de buitengrenzen van Europa en in Nederland worden openbaar gemaakt. • Draagvlak en publieke steun voor hervestiging en bescherming van vluchtelingen in Nederland.	• Samenwerking met maatschappelijke organisaties. • (Publicatie van) onderzoek naar mensenrechtenschendingen 'in conflictgebieden en de regio', aan de buitengrenzen van Europa en in Nederland. • Actievoeren om bij politieke leiders aan te dringen op de bescherming van vluchtelingen. • Voorlichting en educatie om bewustwording te creëren over waarom mensen vluchten en over de noodzaak vluchtelingen te beschermen.
	VERANDERING IN HET LEVEN VAN MENSEN (RIGHTS HOLDERS) • Bescherming van burgers in conflicten. • Toekomstperspectief voor vluchtelingen in opvanglanden creëren.	• Versterking en empowerment van lokale activisten en mensenrechtenbeweging. • Bescherming van en steun aan slachtoffers en mensenrechtenverdedigers.

Macedonische soldaten patrouilleren langs de Grieks-Macedonische grens. Eerder was een wanhopige groep migranten uit een overvol Grieks kamp, wadend door een rivier, de grens overgestoken. Later werden ze weer teruggestuurd.

© Tomislav Georgiev
AFP / Getty Images

Wat hebben we bereikt in 2016?

Amnesty voerde in 2016 een campagne voor de mensenrechten van vluchtelingen. Bij de start van het Nederlandse EU-voorzitterschap, in januari 2016, presenteerden we de regering zes punten waarop resultaten zouden moeten worden behaald op mensenrechtengebied, waaronder het bieden van veilige, legale routes aan vluchtelingen. Op 25 januari, toen de Europese ministers van Justitie bijeenkwamen in het Amsterdamse Scheepvaartmuseum om de samenwerking op het gebied van veiligheid en migratie te bespreken, voerden we met een vluchtelingenboot afkomstig uit Lampedusa actie bij het museum. Daarnaast adverteerden we in een aantal Nederlandse en buitenlandse dagbladen met de oproep: *'Leaders of Europe: It's not the polls you should worry about. It's the history books.'* Daarmee zette we de toon voor het telkens weer ter verantwoording roepen van Europese leiders.
Resultaat: We hebben actief bijgedragen aan een politieke en maatschappelijke discussie over de aanpak van de vluchtelingencrisis door de EU.

In maart 2016 sloten de EU en Turkije een deal die ervoor moet zorgen dat er minder vluchtelingen naar Europa komen. Turkije neemt Syrische vluchtelingen terug die in Griekenland aankomen, en in ruil nemen de EU-landen evenveel Syrische vluchtelingen uit Turkije op. Amnesty is tegenstander van de overeenkomst, omdat deze niet voldoet aan internationale mensenrechtennormen. Turkije is geen veilig land voor vluchtelingen en de EU wendt hiermee haar verantwoordelijkheid voor het bieden van bescherming af op landen in de regio, die toch al overbelast zijn. Voorafgaand aan de Europese Raad van 17 en 18 maart 2016 riep Amnesty Nederland de lidstaten op niet akkoord te gaan met de Turkijedeal. In een Amnesty-rapport dat eind maart verscheen, stond dat Turkije sinds januari 2016 vrijwel dagelijks zo'n honderd mensen de grens met Syrië overzet. Deze illegale, gedwongen uitzettingen toonden de ernstige gebreken aan van de deal die de EU met Turkije sloot. Resultaat: In Nederland was Amnesty toonaangevend in het debat over deze kwestie. Onze inbreng in het debat over de Turkijedeal leidde tot veel maatschappelijke en politieke kritiek op de overeenkomst, maar op het beleid had dit helaas geen effect. Het bleek uiterst moeilijk om de Nederlandse regering en de Europese leiders te beïnvloeden over de aanpak van de vluchtelingenproblematiek. Het kabinet reageerde op het Amnesty-rapport met de mededeling dat de Europese Commissie 'alles in het werk stelt om helderheid te verschaffen'. In afwachting van die helderheid, werd de uitzetting van asielzoekers naar Turkije echter niet opgeschort.

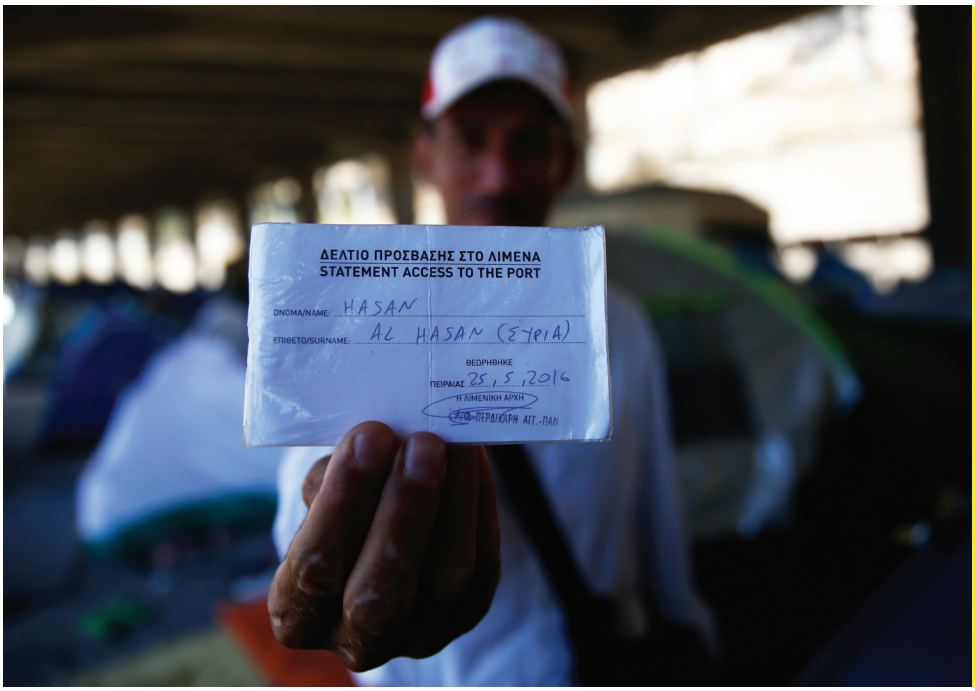

Hassan, een Koerd uit Syrië, in de Griekse havenstad Piraeus. Hij vertelde Amnesty International dat hij in zijn land werd gemarteld. 'Ik rende weg van de dood. Ik ging naar Europa omdat ik geen keus had.'

© Giorgos Moutafis

Tijdens de campagne was ook hervestiging van vluchtelingen een belangrijk speerpunt. Ons streven was dat de EU in twee jaar tijd ten minste 300.000 vluchtelingen van buiten de EU zou hervestigen. Met een petitie riepen we premier Rutte op werk te maken van hervestiging van de meest kwetsbare vluchtelingen. In één weekeind ondertekenden ruim 35.000 mensen die oproep.

We onderbouwden onze standpunten over een andere aanpak van de bescherming van vluchtelingen aan de hand van een groot aantal rapporten en berichten die in 2016 verschenen. We brachten deze succesvol onder de aandacht van de media en politici. Onderwerpen waren onder meer de situatie van vluchtelingen bij de Grieks-Macedonische grens, het Turkse asielsysteem, mishandeling van migranten door de Libische kustwacht, illegale uitzettingen en onwettige detentie van vluchtelingen in Hongarije, marteling en onrechtmatige uitzettingen van vluchtelingen en migranten in Italië, en het uitblijven van herverdeling van vluchtelingen over EU-landen. Resultaat: Dit heeft helaas niet bijgedragen aan enige verandering. Er is bij de EU geen enkele beweging in de goede richting te bespeuren. Gemaakte afspraken over het verdelen van asielzoekers in Europa worden niet nagekomen, laat staan dat er meer ruimte voor hervestiging komt.

In het najaar van 2016 richtten we ons op de partijprogramma's van VVD, CDA en PvdA voor de Kamerverkiezingen van 2017. Ongeveer veertig Amnesty-groepen deden mee aan een lokaal lobbyproject, waarbij zij er bij deze partijen op aandrongen bescherming van de mensenrechten van vluchtelingen in hun programma's vast te leggen. Resultaat: De actie droeg bij aan twee aanpassingen in het programma van het CDA, met betrekking tot het VN-Vluchtelingenverdrag en de invoering van een ontheemdenstatus.

Voor het kantoor van de Europese Commissie in Brussel staan reddingsvesten opgesteld. Hiermee vroeg Amnesty in maart 2016 de EU om ervoor te zorgen dat de mensenrechten van vluchtelingen in de Turkijedeal beschermd worden.

© Thierry Roge

Reflectie

Het lukte Amnesty Nederland directe invloed uit te oefenen op het Nederlandse debat over de Turkijedeal. Maar het bleek uiterst moeilijk om de Nederlandse regering en de Europese leiders te beïnvloeden over de aanpak van de vluchtelingenproblematiek. Aan de EU-Turkijedeal lagen grote politieke belangen ten grondslag, zowel voor de regeringscoalitie als voor de EU. Politici wilden vooral laten zien dat zij in staat waren de vluchtelingenstroom in te dammen. Dat daarbij mensenrechten in het geding kwamen was vervelend, maar van ondergeschikt belang.

Na de Brexit en de staatsgreep in Turkije ebde de politieke aandacht voor de vluchtelingenproblematiek in de tweede helft van 2016 weg. Dit maakte het moeilijker aandacht te vragen voor onze standpunten. We constateerden ook een verharding van het politieke debat over vluchtelingen, aangewakkerd door aanslagen in enkele Europese steden. Dat hoeft zich niet direct te vertalen in verminderd draagvlak voor de opvang van vluchtelingen, maar maakt dat draagvlak wel minder zichtbaar. Door de media en de politiek feiten en cijfers aan te reiken, bleven we dan ook het debat in perspectief plaatsen. We zijn er in geslaagd voor een groot publiek zichtbaar te maken dat de mensenrechten een belangrijke rol spelen in de vluchtelingenkwestie.

We constateerden dat campagnevoeren op dit onderwerp bij het grote publiek in Nederland, en helemaal richting de politiek, een flinke opgave is. We hebben naar aanleiding hiervan onze strategie aangepast. In de tweede helft van 2016 lag onze focus daarom meer op lobby en voorlichting dan op publieksacties. Daarnaast zijn we gestart met de ontwikkeling van een mensenrechtencampagne in Nederland, die vanaf 2017 van start gaat. De vluchtelingenproblematiek is hierin een belangrijk onderwerp.

Een gezin loopt door de velden in de buurt van een provisorisch opvangkamp bij Idomeni, Griekenland.

© Marko Djurica / REUTERS

Hoe gaan we verder in 2017?

In 2017 blijven we ons onverminderd inzetten voor de bescherming van de mensenrechten van vluchtelingen en gaan we door met ons lobbywerk bij de Nederlandse politiek. We richten ons met name op hervestiging, het uitbreiden van alternatieve veilige routes, en het waarborgen van mensenrechten bij afspraken met derde landen. Daarnaast zetten we ons onderzoek voort naar schendingen van mensenrechten van vluchtelingen en migranten in conflictgebieden, in 'de regio' en aan de buitengrenzen.

In het veranderende politieke en maatschappelijke debat in Nederland lijken mensenrechten minder vanzelfsprekend en onaantastbaar te worden. Amnesty richt zich daarom in 2017 op het verbreden van het draagvlak voor mensenrechten in Nederland. We gaan uitgebreid het gesprek aan met de Nederlandse bevolking. Door te luisteren en onze standpunten en ideeën toe te lichten, willen we een sterke beweging opbouwen tegen het idee dat mensenrechten soms even kunnen worden opgeschort. Mensenrechten moeten juist weer een verbindende factor worden.

3

VRIJHEID VAN MENINGSUITING

HET PROBLEEM

Werken voor naleving van de mensenrechten is in veel landen moeilijk en gevaarlijk. Wetgeving en repressief overheidsoptreden onderdrukken de vrijheid van meningsuiting van lokale mensenrechtenverdedigers en het maatschappelijk middenveld. In sommige landen, zoals China en Saudi-Arabië, is deze onderdrukking al decennia aan de gang. In andere landen, waaronder Rusland en Turkije, wordt het maatschappelijk middenveld (dat deel van het maatschappelijk leven waarin burgers vrij kunnen handelen, zoals bedrijven, ngo's, vakbeweging of politieke partijen) de laatste jaren steeds meer monddood gemaakt. Op het gebied van vrijheid van meningsuiting richt Amnesty Nederland zich op vijf strategische landen: Rusland, China, Indonesië, Saudi-Arabië en Turkije. Een van onze belangrijke aandachtspunten daarbij is de implementatie, door Nederland, van de EU-richtlijnen voor mensenrechtenverdedigers. Deze richtlijnen hebben de EU-lidstaten om het werk en de veiligheid van mensenrechtenverdedigers te ondersteunen. Veel landen passen deze richtlijnen niet consistent toe.

BEOOGDE VERANDERING	WAT MOET ER GEBEUREN?	WAT DOET AMNESTY NL?
Mensen kunnen hun recht op vrijheid van meningsuiting, van vergadering en van vereniging, zowel online als offline uitoefenen.	**VERANDERING IN WET EN REGELGEVING** • Wetgeving die het recht op vrijheid van meningsuiting, van vergadering en vereniging en de naleving daarvan waarborgt. • Wetgeving die het recht op vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging inperkt/schendt moet worden afgeschaft of aangepast. • De Nederlandse overheid, internationale organisaties en/of andere belanghebbenden respecteren het recht op vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging en zetten zich internationaal in voor naleving van dit recht.	• Lobby: oproepen van de Nederlandse regering en de Europese Unie om schendingen van het recht op vrijheid van meningsuiting, van vergadering en van vereniging te veroordelen en individuele zaken aan te kaarten bij overheden die dit recht schenden. • Lobby om restrictieve wetten te amenderen of af te schaffen en relevante wetgeving in lijn te brengen met internationale mensenrechten verdragen.
	VERANDERING IN ACCOUNTABILITY • Schendingen van het recht op vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging worden direct, volledig en onpartijdig onderzocht, daders leggen verantwoording af en worden berecht. • Autoriteiten hebben mechanismen en instellingen die naleving van het recht op vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging monitoren. • Politie en wetshandhavers respecteren het recht op vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging.	• Waarnemen van rechtszaken in landen van onrecht. • Monitoring naleving internationale verdragen en/of EU richtlijnen. • Lobby voor (meer) publieke statements over vervolging mensenrechtenverdedigers en rechtszaken met betrekking tot schendingen van vrijheid van meningsuiting, vereniging en vergadering.
	VERANDERING IN CIVIL SOCIETY, MEDIA EN ANDERE BEÏNVLOEDINGSKANALEN • (Inter)nationale druk op autoriteiten van het land van onrecht om de schending van de vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging te stoppen. • Draagvlak en publieke steun creëren voor recht op vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging en solidariteit met mensenrechtenverdedigers. • Schendingen van het recht op vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging worden openbaar gemaakt.	• Onderzoek naar schendingen van het recht op vrijheid van meningsuiting en vereniging. • Voorlichting, educatie en mobilisatie van het publiek in Nederland en in het doelland. • Samenwerking met andere Amnesty-secties, maatschappelijke partijen en vakorganisaties (capacity building). • Juridische steun en relief bieden bij mensenrechtenschendingen. • Lobby op Nederlandse regering en EU om druk uit te oefenen op de autoriteiten van het doelland om de schendingen te stoppen.
	VERANDERING IN HET LEVEN VAN MENSEN (RIGHTS HOLDERS) • Mensen zijn in staat om van hun rechten te genieten en om hun recht op vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging op te eisen. • Slachtoffers van het schenden van het recht op vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging hebben toegang tot eerlijke rechtspraak. • Activisten en organisaties kunnen zich zonder angst voor vervolging, intimidatie, mishandeling, marteling uitspreken, vergaderen en verenigen.	• Versterking en empowerment van (netwerk van) lokale activisten en mensenrechtenbeweging. • Bescherming van en steun aan slachtoffers en mensenrechtenverdedigers. • Faciliteren van contacten tussen mensenrechtenverdedigers en diplomaten van EU-lidstaten. • Mobiliseren van het Nederlandse publiek om solidariteit met mensenrechtenverdedigers te tonen.

Op 2 november 2016 verwisselde gemeente Moskou de sloten van het kantoor van Amnesty Rusland en hing een mededeling op, met de strekking dat het 'object eigendom is van een stad van de Russische Federatie'.

© AI

RUSLAND

Ontwikkelingen in 2016

In 2016 werd in Rusland een aantal wetten aangenomen die de vrijheid van meningsuiting, vereniging en vergadering nog verder aan banden leggen – een ontwikkeling die al sinds 2012 gaande is. Zo beperkt de 'Yarovaya'-wet de internetvrijheid in hoge mate en stelt het strafbaar wanneer 'betrouwbare' informatie over geplande terroristische aanvallen, opstanden en kapingen niet aan de autoriteiten wordt gemeld. Met deze wet kunnen mensen die er een andere mening op na houden dan de regering, na verzonnen aanklachten worden vastgezet.

De 'buitenlandse agentenwet' uit 2012 verplicht een non-gouvernementele organisatie zich als 'buitenlandse agent' te laten registreren wanneer deze financiële steun uit het buitenland ontvangt en zich bezighoudt met wat de wet in vage bewoordingen 'het ondernemen van politieke activiteiten' noemt. Voor ngo's betekent het stempel dat ze zich in al hun uitingen 'buitenlands agent' moeten noemen en dat ze onder verscherpt toezicht staan. Hierdoor belanden ze in een maatschappelijk en financieel isolement, omdat weinigen nog met ze willen samenwerken. Gedurende 2016 groeide de lijst van organisaties die zijn geregistreerd als 'buitenlandse agent'; aan het eind van het jaar waren het er 148. Ook werd voor het eerst een strafrechtelijk onderzoek geopend naar een medewerker van een organisatie met het label 'buitenlandse agent': de voorvrouw van de mensenrechtenorganisatie Vrouwen van de Don. Als dit tot een strafzaak leidt, schept dat een riskant precedent. De dreiging tegen het Amnesty-kantoor in Moskou nam toe, onder andere door een lasterlijke televisie-uitzending waarin Amnesty werd beschuldigd van steun aan terroristen. In november was het Amnesty-kantoor in Moskou ruim twee weken door de autoriteiten afgesloten.

Ex-gewetensgevangene Ildar Dadin en zijn vrouw Anastasia Zotova in het Moskouse kantoor van Amnesty International.

© Ivan Kondratenko / AI

Wat hebben we bereikt in 2016?

De workshops over de EU-richtlijnen voor mensenrechtenverdedigers die we in 2015 gaven samen met het Amnesty-kantoor in Moskou – voor Russische mensenrechtenverdedigers en vertegenwoordigers van 21 EU-ambassades in Rusland – kregen in 2016 een vervolg. De aanbevelingen uit de workshops zijn onder meer uitgewerkt in twee informele werkgroepen: een op het gebied van proceswaarneming en een met betrekking tot het visumbeleid voor mensenrechtenverdedigers. In de werkgroepen werkten we samen met EU-diplomaten, functionarissen van de EEAS (de dienst die zich bezighoudt met het externe beleid van de EU) en Russische mensenrechtenverdedigers. Resultaat: Uitvoering van de aanbevelingen uit de workshops dragen bij aan bescherming van, en steun voor, Russische mensenrechtenverdedigers. Deelname van EEAS-functionarissen bracht een ruimhartiger visumbeleid dichterbij voor Russische mensenrechtenverdedigers die onder druk staan. Daarnaast zien we een actievere proceswaarneming door de EU in rechtszaken van mensenrechtenverdedigers.

We zetten in 2016 onze samenwerking voort met onze Russische partner International Youth Human Rights Movement (YHRM). In 2016 voerde de Moscow Open School for Human Rights (MOSHR), hun educatieproject dat mensenrechtenverdedigers opleidt, een evaluatie uit van (de impact van) zijn lesprogramma's. Dit leidde tot aanpassingen die de programma's voor een groter publiek geschikt maken via online toepassingen, en waarmee nog beter wordt ingespeeld op de actuele behoeften van de mensenrechtenorganisaties. Resultaat: Via onze steun aan YHRM en MOSHR dragen we bij aan verandering van binnenuit: versterking van de positie van mensenrechtenorganisaties in Rusland.

Wat betreft acties voor individuen kwamen we in 2016 onder andere op voor vrijlating van Ildar Dadin, die tweeënhalf jaar cel kreeg na eenmansprotesten tegen het beleid van president Poetin. Onder een petitie voor zijn vrijlating haalden we 27 duizend handtekeningen op tijdens acties op het festival Zwarte Cross met medewerking van Pussy Riot. Deze handtekeningen zijn deels door Amnesty Nederland afgegeven bij het kantoor van de Russische procureur-generaal in Moskou. Ook voor de medicijnenstudent Konstatin Zadoya die zonder eerlijk proces gedwongen was opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis, werd actiegevoerd. Resultaat: Konstantin Zadoya kwam in augustus 2016 vrij. Dadin kwam op 26 februari 2017 vrij.

Het gebouw van de ngo 'Memorial' in Moskou is besmeurd met graffiti: 'Buitenlandse agent. Love USA'.

© Yulia Orlova / HRC Memorial

Reflectie

De betrekkingen tussen Nederland/de EU en Rusland zijn bemoeilijkt sinds de crisis rond Oekraïne en de Krim en de nasleep van het neerhalen van vlucht MH17 boven Oekraïne in 2014. Tevens is de ruimte voor het maatschappelijk middenveld in 2016 verder beperkt door de invoering van nieuwe wetten die de vrijheid van meningsuiting, vereniging en vergadering verder aan banden legt.

Onafhankelijke mensenrechtenorganisaties in Rusland hebben grote moeite te blijven functioneren. Onze strategie in 2016 was daarom voornamelijk gericht op de samenwerking met Amnesty's Moskou-kantoor en met YHRM, en op betere bescherming van en steun voor Russische mensenrechtenverdedigers via het project over de EU-richtlijnen voor mensenrechtenverdedigers. Dit leidde onder meer tot verbeteringen van het mensenrechteneducatieproject en vooruitgang binnen het project over de EU-richtlijnen. Echter op basis van de mogelijkheden die de EU-richtlijnen voor mensenrechtenverdedigers bieden, zou de EU zich nog sterker moeten maken voor ngo's en individuele mensenrechtenverdedigers.

Hoe gaan we verder in 2017?

In ons Rusland-programma zal de focus sterk liggen op steun aan mensenrechtenverdedigers, onder meer via de internationale campagne voor mensenrechtenverdedigers die Amnesty wereldwijd in 2017 start. We zetten onze lobby voor effectievere EU-steun en -bescherming voor Russische mensenrechtenverdedigers voort. De samenwerking met YHRM wordt verder verdiept.

Chinese politieagenten duwen journalisten en aanhangers van mensenrechtenadvocaat Pu Zhiqiang opzij bij de rechtbank in Beijing. Hij stond terecht voor zijn kritiek op de Chinese communistische partij.

© Fred Dufour / AFP / Getty Images

CHINA

Ontwikkelingen in 2016

De Chinese autoriteiten lieten in 2016 wederom sterk blijken dat ze internationale inmenging niet tolereren, vooral ook op het gebied van mensenrechten. Anderen hebben de Chinese wet en soevereiniteit te respecteren, is het standpunt. Hoewel de Chinese regering zich internationaal bij herhaling uitspreekt over het belang van de rechtsstaat en een onafhankelijk juridisch systeem, zijn onder president Xi Jinping de afgelopen vier jaar diverse wetten aangenomen die de vrijheid van meningsuiting, vereniging en vergadering verder inperken en het juridisch systeem inzetten voor vergroting van de macht van de Communistische Partij. Zo werd in 2016 de Wet op buitenlandse ngo's aangenomen, die de veiligheidsdiensten nagenoeg onbeperkte macht geeft om activiteiten van onafhankelijke non-gouvernementele organisaties aan banden te leggen. Ook ging de grootschalige vervolging van mensenrechtenverdedigers, onder wie advocaten, in 2016 door.

Wat hebben we bereikt in 2016?

In 2016 onderzochten we het Nederlandse beleid ten aanzien van de bescherming van Chinese mensenrechtenverdedigers. Daarover publiceerden we het rapport *Een rituele dans met de draak?*, waarvan de conclusie was dat de Nederlandse regering zich naar omstandigheden te weinig inspant om Chinese mensenrechtenverdedigers te steunen. Naar aanleiding van het rapport voerden we gesprekken op het ministerie van Buitenlandse Zaken en met diverse Tweede Kamerleden. En er werden Kamervragen gesteld. Resultaat: De Nederlandse regering onderschrijft een intensieve inzet voor implementatie van de EU-richtlijnen voor mensenrechtenverdedigers, ook binnen het beleid van de Europese Unie. Er wordt gekeken hoe mensenrechtenverdedigers effectief gesteund kunnen worden en hoe de Nederlandse inzet voor mensenrechten beter kan worden gecommuniceerd in China zelf. Zo werkt Nederland actief mee aan publieke statements van de EU waarin schendingen en vervolging van mensenrechtenverdedigers worden veroordeeld. Nederlandse diplomaten helpen pogingen om rechtszittingen van mensenrechtenverdedigers bij te wonen, en spreken regelmatig met mensenrechtenverdedigers, hun advocaten en familie.

De Chinese Oeigoer Ilham Tothi zit een levenslange gevangenisstraf uit wegens 'separatisme', een aanklacht die in China geregeld wordt gebruikt tegen kritische Oeigoeren. Tijdens de Schrijfmarathon 2016 werd wereldwijd massaal voor zijn vrijlating geschreven.

© Frederic J. Brown / AFP / Getty Images

Ook in 2016 voerden we weer diverse acties voor vervolgde Chinese mensenrechtenverdedigers, onder meer voor de 26 advocaten en activisten die nog altijd vastzitten na de massale arrestaties in de zomer van 2015. Tijdens de Schrijfmarathon op 10 december kwamen we bijvoorbeeld in actie voor Ilham Tothi, een Oeigoerse academicus die is veroordeeld tot een gevangenisstraf wegens 'separatisme'. Ruim vierhonderd wetenschappers ondertekenden een brief aan de Chinese autoriteiten voor vrijlating van Tothi. Ook staken we gevangen Chinese mensenrechtenverdedigers, onder wie Liu Xia en Liu Xiaobo, een hart onder de riem met groetenacties.
Resultaat: Hoewel de Chinese autoriteiten niet reageren op de Amnesty-acties, draagt internationale aandacht wel degelijk bij aan vervroegde vrijlatingen, betere behandeling in detentie en toegang van advocaten tot hun cliënten. Onder het goede nieuws dat we in 2016 konden melden over China was de vrijlating van de journalist Jia Jia in maart, die was opgepakt na een kritische open brief aan Xi Jinping. In februari zijn de arbeidsactivisten Zeng Feiyang en Meng Han vrijgelaten. Ze waren opgepakt voor 'het bijeenbrengen van een menigte om de sociale orde te verstoren'. Hun snelle vrijlating doet vermoeden dat de internationale aandacht voor hun zaak heeft geholpen. In de zomer werd de bekende advocate Wang Yu – samen met enkele andere advocaten – op borgtocht vrijgelaten, maar ze bleef wel onder huisarrest. Chinese mensenrechtenverdedigers laten Amnesty regelmatig weten de inspanningen en solidariteit op prijs te stellen.

Solidariteitsactie van Amnesty Hong Kong voor Li Yan, bij een kantoor van de Chinese overheid in Hong Kong. Li Yan was ter dood veroordeeld wegens het doden van haar gewelddadige ex-man. Die straf werd later omgezet in levenslang. China executeert jaarlijks meer mensen dan alle andere landen van de wereld bij elkaar.

© AI

Reflectie

Wat Amnesty betreft is een belangrijk onderdeel van de inzet van de Nederlandse regering het goed informeren van de mensenrechtenverdedigers over het Nederlandse en EU-beleid. Ook zal dit beleid in China tot op het hoogste niveau moeten worden uitgedragen, en moeten mensenrechtenverdedigers worden geconsulteerd. Het was positief om te zien dat de Nederlandse regering bereid is zich intensief in te zetten voor Chinese mensenrechtenverdedigers. Wel zal er onder de EU-lidstaten nog meer steun moeten worden verworven voor implementatie van de EU-richtlijnen voor mensenrechtenverdedigers. Ook in 2016 bleek eens te meer dat veel internationale aandacht voor individuele zaken, van overheden, de Verenigde Naties, vakorganisaties en mensenrechtenorganisaties, de Chinese autoriteiten niet koud laat. Onze strategie om tegelijkertijd acties te voeren voor bedreigde individuen én de Nederlandse overheid aan te sporen tot een actievere houding, is in het geval van China volgens ons dan ook de meest kansrijke.

Hoe gaan we verder in 2017?

In 2017 blijft Amnesty zich onverminderd inzetten voor meer steun door de Nederlandse regering, zowel bilateraal als in EU-verband, aan Chinese mensenrechtenverdedigers overeenkomstig de EU-richtlijnen voor mensenrechtenverdedigers. Daarbij kijken we ook naar kansen die lagere overheden en het bedrijfsleven hebben om mensenrechten aan te kaarten bij Chinese autoriteiten. We blijven actievoeren voor vrijlating van gewetensgevangenen en het recht van advocaten om hun beroep vrijelijk te kunnen uitoefenen. Ook roepen we de Chinese overheid op tot meer transparantie over de doodstraf, niet alleen over aantallen executies maar ook over de wijze waarop rechtszaken gevoerd worden. Amnesty roept de Chinese regering op stappen te zetten die kunnen leiden tot een moratorium op de doodstraf, en uiteindelijk afschaffing ervan.

Een jongen bekijkt de schade na een mortieraanval op de Jemenitische stad Taiz in februari 2016. Alle partijen in het conflict, waaronder een door Saudi-Arabië geleide coalitie, hebben zich schuldig gemaakt aan ernstige schendingen van internationale humanitaire wetten.

© Ahmad al-Basha / AFP/ Getty Images

SAUDI-ARABIË

Ontwikkelingen in 2016

Saudi-Arabië stond het hele jaar aan het hoofd van een militaire coalitie die sinds maart 2015 bombardementen uitvoert in Jemen, met duizenden burgerslachtoffers tot gevolg. Volgens Amnesty-onderzoek pleegt de coalitie mogelijk oorlogsmisdaden, onder meer door gericht burgerdoelen aan te vallen. Daarnaast bleven Saudische mensenrechtenverdedigers ook in 2016 hun werk doen, met groot gevaar voor eigen leven. Twee mensenrechtenverdedigers werden veroordeeld tot lange celstraffen, drie werden er gearresteerd en tegen twee werden nieuwe rechtszaken gestart. Bovendien vluchtten enkele prominente mensenrechtenverdedigers het land uit omdat zij werden bedreigd.

Wat hebben we bereikt in 2016?

Onze politieke lobby met betrekking tot Saudi-Arabië richtte zich vooral op twee zaken: de onderdrukking van mensenrechtenverdedigers, en de resolutie over schendingen van mensenrechten en het oorlogsrecht door alle partijen in het conflict in Jemen, die in september in de VN-Mensenrechtenraad werd behandeld.
Resultaat: De Nederlandse overheid toonde zich in 2016 publiekelijk kritischer tegenover Saudi-Arabië dan voorheen. Nederland toonde in september een sterke en kritische inzet bij de onderhandelingen voor de Jemen-resolutie in de VN-Mensenrechtenraad. Eerder al, tijdens de sessie van de Mensenrechtenraad in maart, wees Nederland namens de EU Saudi-Arabië op zijn verantwoordelijkheden als lid van de raad om de hoogste mensenrechtenstandaarden voor te staan. In maart nam de Tweede Kamer een motie aan waarmee er een de facto wapenembargo op Saudi-Arabië werd ingesteld. Ook dit was een duidelijk kritisch signaal aan de Saudische autoriteiten. Alle internationale druk heeft er vrijwel zeker toe bijgedragen dat Saudi-Arabië instemde met een resolutie waarmee een eerste stap werd gezet naar het afleggen van verantwoording voor schendingen in Jemen.

Ali al-Nimr was 17 jaar oud toen hij werd gearresteerd omdat hij deelnam aan protesten tegen de Saudische regering. Na een oneerlijke rechtszaak werd hij ter dood veroordeeld. Hij zegt dat hij 'bekend' heeft na te zijn gemarteld. Hij zit nog steeds in de dodencel.

© Privéfoto

We namen deel aan diverse debatten en publieke bijeenkomsten over de mensenrechten in Saudi-Arabië en de oorlog in Jemen. In oktober demonstreerden we bij de Saudische ambassade, waarbij we aandacht vroegen voor het bombarderen van burgers in Jemen. Dat deden we met een projectie op de gevel en een live Q&A via Facebook. Resultaat: Het Nederlandse publiek is zich steeds beter bewust van de schendingen waarvoor Saudi-Arabië verantwoordelijk is. Publieksbijeenkomsten over Saudi-Arabië worden goed bezocht en ook het Saudische publiek raakt meer betrokken bij Amnesty's acties, met name via Twitter: 30 procent van de volgers van Amnesty's Arabischtalige Twitteraccount komt inmiddels uit Saudi-Arabië, en van de actieve deelnemers op dat account zelfs 65 procent.

In het kader van ons werk voor implementatie van de EU-richtlijnen voor mensenrechtenverdedigers, brachten we Saudische mensenrechtenverdedigers op verschillende manieren in contact met EU-afgevaardigden. Resultaat: Saudische mensenrechtenverdedigers hebben betere contacten met de EU en EU-lidstaten. Ze hebben duidelijk hun prioriteiten laten weten over de steun die zij van de EU en van EU-lidstaten hopen te krijgen. De mensenrechtenverdedigers versterkten hun netwerk, waardoor ze in staat zijn sneller informatie te delen, lobby af te stemmen en acties te coördineren.

We voerden het hele jaar door actie voor individuele Saudische mensenrechtenverdedigers en andere slachtoffers van mensenrechtenschendingen. Resultaat: Met betrekking tot individuele mensenrechtenzaken werd in 2016 eens te meer duidelijk dat publiciteit, gekoppeld aan stille diplomatie, helpt in het geval van Saudi-Arabië. Zo zouden Ali al-Nimr en twee andere terdoodveroordeelden die ten tijde van hun misdrijf minderjarig waren, vermoedelijk in januari 2016 worden geëxecuteerd. Dit is niet gebeurd, zeer waarschijnlijk dankzij de internationale publieke verontwaardiging van onder andere Amnesty en de Europese Unie. Raif Badawi, de veroordeelde blogger die eveneens veel publiciteit heeft gekregen, bleef het hele jaar gevrijwaard van de voltrekking van de duizend stokslagen waartoe hij is veroordeeld. In januari 2015 had hij de eerste serie van vijftig slagen gekregen, maar sindsdien niet meer.

In november 2016 protesteerde Amnesty tegen de Saudische luchtaanvallen op burgerdoelen in Jemen. Amnesty projecteerde een tekst op de ambassade van Saudi-Arabië in Den Haag: Saudi Arabia: Stop bombing civilians in Yemen.

© AI

Reflectie

De mensenrechtenschendingen waarvoor Saudi-Arabië verantwoordelijk is, zijn enorm toegenomen in 2016, met name door de oorlog in Jemen. Onze kritiek op Saudi-Arabië, die we al jarenlang hebben, kreeg daardoor meer bijval vanuit de politiek en de internationale gemeenschap. Positief is dat de Nederlandse regering in 2016 bereid was zich hier fermer tegen uit te spreken. Dit als gevolg van druk vanuit de Tweede Kamer, mede gevoed door Amnesty's input, en van de toegenomen media-aandacht voor schendingen in Saudi-Arabië. Eveneens positief is het feit dat de contacten tussen mensenrechtenverdedigers en EU-diplomaten, en de contacten tussen mensenrechtenverdedigers onderling, zijn verstevigd. Hierdoor kunnen mensenrechtenverdedigers hun communicatie en verzoeken aan de EU onderling beter afstemmen, en hebben ze meer communicatiekanalen met EU-diplomaten om hun boodschap direct over te brengen. Persoonlijk contact tussen mensenrechtenverdedigers en diplomaten is belangrijk, met name voor diegenen die zich nog in Saudi-Arabië bevinden. In geval van arrestatie wordt door de EU sneller gereageerd op zaken van individuen die zij persoonlijk kennen.

Hoe gaan we verder in 2017?

In 2017 blijven we ons richten op het versterken van de capaciteit van mensenrechtenverdedigers. We zullen onder meer het netwerk van mensenrechtenverdedigers trainen op het gebied van lobby en debatteren: hoe breng je je boodschap zo effectief mogelijk over en hoe ga je om met tegenargumenten? Daarnaast blijven we contacten tussen mensenrechtenverdedigers en EU-diplomaten faciliteren. Zo organiseren we een lobbytour met een groep mensenrechtenverdedigers naar een aantal EU-hoofdsteden, om daar hun boodschap over te brengen. Verder blijven we lobbyen, in coördinatie met andere Amnesty-secties in EU-landen, voor publieke verklaringen over de repressie van Saudische mensenrechtenverdedigers.

FLOOR BEUMING

© AI / Karen Veldkamp

‘Je blijft altijd hoop houden’

Amnesty voert vanaf haar oprichting actie voor individuen van wie de mensenrechten worden geschonden. Hoe ervaren deze mensen die acties zelf? En is het niet frustrerend dat de ene zaak veel meer aandacht krijgt van media en publiek dan de andere? Floor Beuming, senior medewerker Mensenrechtenprojecten van Amnesty Nederland: ‘Wij horen vaak dat mensen door de acties de kracht vonden hun gevangenschap te dragen.’

Hoe belangrijk zijn de acties voor individuen binnen het werk van Amnesty?
‘Ontzettend belangrijk. Allereerst voor die mensen persoonlijk. In de gevangenis hebben ze weinig contact met de buitenwereld. Als ze dan horen dat er internationaal actie voor ze wordt gevoerd, dat er brieven worden geschreven naar de autoriteiten, dan sterkt ze dat enorm. Wij horen vaak dat ze daardoor de kracht vonden de last van hun gevangenschap te dragen. Daarnaast wordt via die acties de naam van het individu bekend op hoger niveau. Dat vergroot de kans dat er vervolgens iets verandert. Het is overigens altijd moeilijk te zeggen waar dat dan precies door komt. Maar neem een zaak als die van Raif Badawi, de Saudische blogger. Hij was veroordeeld tot onder meer een gevangenisstraf en duizend stokslagen. Na de eerste serie van vijftig stokslagen kwam er heel veel boosheid en internationale aandacht los. Dat was in januari 2015, en sindsdien zijn er geen stokslagen meer geweest. Ik denk dat je wel kunt zeggen dat dat komt door al die aandacht. Het zorgde voor zoveel schaamte en reputatieschade, dat Saudi-Arabië het niet verder wilde riskeren.’

Hoe weten mensen dat Amnesty voor ze in actie komt?
‘We vragen altijd van te voren toestemming. Aan de persoon zelf of, als we geen contact kunnen krijgen, aan de advocaat of familie. Gevangenen krijgen het ook weleens te horen via bewakers: “Je bent blijkbaar belangrijk: er komen allemaal brieven over je binnen.” Soms willen gevangenen niet dat we actievoeren. Dan wordt er bijvoorbeeld gedreigd en hebben ze de hoop dat ze een deal kunnen maken als ze zich gedeisd houden. Het gebeurt ook wel dat we van een advocaat horen: stop maar even met actievoeren, want er zijn gesprekken. In Iraanse doodstrafzaken heb je bijvoorbeeld op een gegeven moment het punt waarop de familie van het slachtoffer vergiffenis kan schenken aan de dader. Dan wordt er weleens gezegd: nu even geen actie.’

‘Hij kreeg geen stokslagen meer. Ik denk dat je wel kunt zeggen dat dat komt door al die aandacht.’

Je schreef dit jaar een blog op de Amnesty-site over hoe dubbel het is dat je soms voor de ene zaak veel meer aandacht krijgt dan voor de andere. Je haalde het voorbeeld aan van Raif Badawi.
‘Die zaak is natuurlijk heel mediageniek. De aandacht kwam bijna vanzelf. Raif heeft een vrouw die inmiddels in Canada woont en makkelijk naar buiten treedt, er is beeldmateriaal van hun kinderen, hun zoontje heeft een brief aan Raif geschreven die publiek werd gemaakt. Daardoor kunnen mensen zich met hem identificeren. Bovendien kreeg hij ook nog eens zo’n extreme straf: duizend stokslagen voor een blog. Zoiets haalt snel de media. Dat is natuurlijk goed, maar we hebben ook nog een lange lijst van gevangen Saudische mensenrechtenverdedigers die onderbelicht bleven. Die kregen geen stokslagen maar gewone celstraffen. En ze zien er op het eerste gezicht ook nog eens uit als conservatieve moslims, wat bij het algemene publiek hier bepaalde associaties kan oproepen. Terwijl deze groep voor de mensenrechtensituatie in Saudi-Arabië echt essentieel is. Zij steken hun nek uit, zijn inventief en komen met hervormingen. Wij wilden heel graag dat zij aandacht kregen. Raif Badawi heeft dat zelf op een gegeven moment ook gezegd: gebruik mijn zaak om aandacht te genereren voor hen. Dat zijn we gaan doen.’

Grijpen de individuele acties je weleens persoonlijk aan?
‘Ja, een paar jaar geleden voerden we bijvoorbeeld veel actie voor de Saudische mensenrechtenactivist Mohammad al-Qahtani. Ik sprak hem via Skype toen er al een rechtszaak tegen hem liep, en hij was enorm positief ingesteld. Hij deed zijn werk met een duidelijk doel: zijn kinderen. Hij wilde ze duidelijk maken dat hij er alles aan had gedaan om de situatie te verbeteren voor hun toekomst. Hij had drie of vier kinderen en zijn vrouw was hoogzwanger. Een maand later werd hij veroordeeld tot tien jaar en meteen gevangengezet. Zijn vrouw beviel vlak daarna. Iets in je denkt dan: het kan toch niet dat hij echt al die jaren in de gevangenis blijft zitten? Maar dat gebeurt wel.’

Hoe lang gaat Amnesty dan nog door met acties als iemand al een paar jaar vastzit?
‘We werken altijd aan een aantal langlopende individuele zaken, die we gewoon niet loslaten. Mohammad al-Qahtani is er zo een. Dat betekent niet dat we continu actievoeren, maar wel dat hij met regelmaat terugkomt in de acties. En je blijft toch altijd hoop houden op een goede afloop. In ieder geval is het goed om te weten dat het belangrijk is voor hem en zijn psychische gesteldheid dat we die zaak niet vergeten. Dat vind ik al reden genoeg om het te doen.’

Op Indonesische palmolieplantages vinden grootschalige mensenrechtenschendingen plaats, waaronder kinderarbeid.

© Wahyu Putro A / Antara Foto / Reuters

INDONESIË

Ontwikkelingen in 2016

In Indonesië zaten in 2016 nog steeds tientallen gewetensgevangenen lange gevangenisstraffen uit, en werden onder meer leden van religieuze minderheden vervolgd. Activiteiten ter herinnering aan de mensenrechtenschendingen die in 1965-1966 plaatsvonden, werden door de autoriteiten verboden en de organisatoren geïntimideerd. De doodstraf was in Indonesië jarenlang niet uitgevoerd, maar sinds 2015 worden er weer executies voltrokken. Amnesty heeft geconstateerd dat de processen in deze doodstrafzaken vaak oneerlijk zijn. Bovendien gaat het om veroordelingen wegens drugsdelicten, terwijl volgens de Verenigde Naties de doodstraf alleen mag worden opgelegd voor 'levensdelicten'.

Wat hebben we bereikt in 2016?

De EU en Indonesië zijn binnen de EU-Mensenrechtendialoog in gesprek over een moratorium op de doodstraf, iets waarop Amnesty al jarenlang aandringt. De Nederlandse regering blijft echter de doodstraf vooral zien als, zoals minister van Buitenlandse Zaken Koenders het in maart 2016 verwoordde, 'een gespreksonderwerp waarover vrienden van mening kunnen verschillen'. In contacten met onder andere het ministerie van Buitenlandse Zaken drongen wij aan op een duidelijker standpunt hierover van de regering. Hetzelfde vroegen we in een brief aan premier Rutte in april, voorafgaand aan het bezoek van de Indonesische president Widodo aan Nederland, en in november voorafgaand aan een Nederlandse handelsmissie naar Indonesië. In 2016 werden in Indonesië vier doodvonnissen voltrokken.
Resultaat: Van de veertien aangekondigde executies dit jaar werden er tien niet uitgevoerd. Deze tien terdoodveroordeelden blijven in de dodencel, maar mogelijk is hun uitstel van executie wel het gevolg van de internationale druk. Officieel werd 'het slechte weer' aangevoerd als reden voor de wijziging van de plannen.

We bleven ons inzetten voor waarheidsvinding en een einde aan de straffeloosheid rondom de grootschalige mensenrechtenschendingen in Indonesië in 1965 en de jaren daarna. Toen vermoordden het leger en burgermilities tussen de 500 duizend en 1 miljoen vermeende communisten, en werden tienduizenden mensen gemarteld, zonder proces opgesloten of verbannen naar kampen voor dwangarbeid. Op de

De Molukse activist Johan Teterissa in zijn cel in de Waiheru gevangenis op Ambon.

© Al Jazeera English

website www.indonesia1965.org maakte Amnesty een groot deel van haar publieke documenten over 'Indonesië 1965' digitaal beschikbaar, om een bijdrage te leveren aan waarheidsvinding. De update van de website met alle relevante Amnesty-documenten werd in 2016 voltooid. Resultaat: Waarheidsvinding over de gebeurtenissen van 1965 komt langzaam uit de taboesfeer, hoewel het discours ook harder wordt en bijeenkomsten en documentaires erover vaak worden verboden. De digitaal beschikbare Amnesty-documenten speelden een rol in het vonnis van het International People's Tribunal 65, een burgerinitiatief van tientallen wetenschappers, juristen en mensenrechtenverdedigers uit diverse landen, in november 2015 gehouden in Den Haag. In het vonnis, dat verscheen in juni 2016, wordt de Indonesische staat verantwoordelijk gesteld voor misdaden tegen de menselijkheid en worden aanbevelingen gedaan over waarheidsvinding, compensatie en berechting. Een ander symposium over '1965' werd opvallend genoeg door de Indonesische regering ondersteund – iets wat niet eerder was gebeurd. Dit symposium was echter niet zozeer gericht op waarheidsvinding of rechtvaardigheid, als wel op een met de mond beleden 'verzoening'. Hiermee blijft de straffeloosheid in stand.

In november verscheen het rapport *The Great Palm Oil Scandal*, over grootschalige mensenrechtenschendingen, waaronder kinderarbeid, op Indonesische palmolieplantages. De palmolie die daarvandaan komt, wordt onder meer afgenomen door multinationals als Unilever en Nestlé. Resultaat: Naar aanleiding van het rapport stelde de PvdA in december Kamervragen aan minister Ploumen voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Ploumen noemde Amnesty's bevindingen 'zorgwekkend' en zegde toe dat het kabinet met Unilever 'het gesprek zal aangaan over kinderarbeid'.

Het hele jaar door voerden we actie voor diverse individuele slachtoffers van mensenrechtenschendingen. In Indonesië zitten tientallen gewetensgevangenen lange celstraffen uit, vaak wegens hun vreedzame demonstraties voor meer autonomie. Tijdens Amnesty's Schrijfmarathon 2016 werd bijvoorbeeld actiegevoerd voor Johan Teterissa, een leraar die een gevangenisstraf van vijftien jaar uitzit nadat hij tijdens een traditionele dans had gezwaaid met de Zuid-Molukse vlag, die in Indonesië verboden is. Behalve om zijn vrijlating vroegen we, zolang hij vastzit, om overplaatsing naar een gevangenis dichter bij zijn familie.

De Indonesische president Joko Widodo ontvangt premier Rutte in Jakarta in november 2016.

© Repayona Delita / Anadolu Agency / HH

In november voerde Amnesty actie voor intrekking van een aanklacht wegens 'blasfemie' tegen de gouverneur van Jakarta Basuki Tjahaja Purnama. Hij had, als christen, in een toespraak gerefereerd aan een Koranvers. In Indonesië is blasfemie strafbaar, maar wat het precies inhoudt kan van geval tot geval worden bepaald. Resultaat: In beide zaken konden we helaas geen voortgang boeken.

Reflectie

Indonesië lijkt zich te bewegen richting het kamp van landen die nationale soevereiniteit en eigen wetgeving belangrijker vinden dan internationale mensenrechtenprincipes. Indonesië laat een terugval zien in de toepassing van de rechtsstaat, door het beperken van vrijheid van meningsuiting en godsdienst en het vastzetten van gewetensgevangenen. Ook het hervatten van executies, in combinatie met een soms oneerlijke rechtsgang, is een zeer ongunstige ontwikkeling. Dit alles was reden om in 2016 nog sterker aan te dringen op druk vanuit de Nederlandse regering en de Europese Unie op de Indonesische autoriteiten, in combinatie met (publieks) acties voor individuen en steun aan de Indonesische mensenrechtenbeweging. Het was positief dat de discussie over de schendingen van '1965', dankzij de moed van betrokkenen, langzaam uit de taboesfeer komt, ondanks felle weerstand ertegen. Amnesty blijft zich echter inzetten voor een einde aan de straffeloosheid, door waarheidsvinding, berechting van daders, en eerherstel en genoegdoening voor de slachtoffers.

Hoe gaan we verder in 2017?

Het werk met betrekking tot de mensenrechten in Indonesië is al jaren een kwestie van een lange adem. De kwesties van de afgelopen jaren – waaronder straffeloosheid en gewetensgevangenen – zijn nog lang niet opgelost, en we zullen ook in 2017 blijven vasthouden aan het recht op vrijheid van meningsuiting en godsdienst. Oneerlijke processen en dreiging van executies zullen onze aandacht blijven vragen. In mei 2017 ondergaat Indonesië het 'mensenrechtenexamen' van de Verenigde Naties. Amnesty levert daarvoor input en werkt daarin samen met Indonesische mensenrechtenverdedigers. Nieuw is dat we in 2017 zullen actievoeren tegen schendingen van mensenrechten en arbeidsrechten op palmolieplantages. Daarbij spreken we onder meer de bedrijven aan die de palmolie afnemen.

Turkse burgers schreeuwen naar soldaten die betrokken waren bij de arrestatie van vermeende coupplegers, op 16 juli 2016. De couppoging kostte aan meer dan 250 mensen het leven. De daarop uitgeroepen noodtoestand had een dramatische verslechtering van de mensenrechtensituatie in Turkije tot gevolg.

© Chris McGrath / Getty Images

TURKIJE

Ontwikkelingen in 2016

De mensenrechtensituatie in Turkije verslechterde dramatisch na de mislukte coup op 15 juli en het uitroepen van de noodtoestand op 20 juli 2016. De regering, die sinds de noodtoestand per decreet regeerde, voerde een zuivering door die vele tienduizenden mensen trof: ruim 40 duizend mensen werden gearresteerd en ruim 115 duizend mensen ontslagen of van hun werk geschorst wegens vermeend lidmaatschap van, of sympathie voor, de Gülenbeweging, de PKK of andere oppositionele organisaties. Ruim 20 procent van de Turkse rechters en aanklagers werd ontslagen en in veel gevallen gearresteerd. Ook veel leraren en meer dan 120 journalisten werden opgepakt. Tegen de meeste verdachten is geen aanklacht ingediend en velen kregen geen eerlijk proces.

Wat hebben we bereikt in 2016?

In juli, direct na het uitroepen van de noodtoestand, voerde Amnesty een petitieactie waarbij president Erdoğan werd opgeroepen gedurende de noodtoestand de mensenrechten te respecteren. Zo'n 210 duizend mensen wereldwijd ondertekenden de petitie, van wie 35 duizend in Nederland. Resultaat: Vanwege zorgen over de veiligheid van de ondertekenaars is besloten de ondertekende petities niet zelf aan te bieden aan de Turkse autoriteiten. Amnesty Nederland heeft in een brief aan de Turkse ambassade de petitieoproep en het aantal ondertekenaars meegedeeld.

In de dagen en weken na de couppoging besteedden de Nederlandse en internationale media veel aandacht aan Amnesty's rapporten en nieuwsberichten over de Turkse situatie, waaronder een bericht van 25 juli over mishandeling en marteling van vermeende coupplegers. In een verklaring bestreed president Erdoğan deze bevindingen van Amnesty. Hij voegde er (ten onrechte) aan toe dat Amnesty niet voor hem in actie kwam toen hij in de jaren negentig gewetensgevangene was; Amnesty voerde toen wel degelijk actie voor de onvoorwaardelijke vrijlating van Erdoğan.

Politieagenten escorteren hoofdredacteur Abdülhamit Bilici van de Turkse krant *Zaman* uit het hoofdkwartier van zde krant. *Zaman*, dat kritisch berichtte over de regering van president Erdoğan, werd na de mislukte coup overgenomen door de Turkse staat en publiceerde vanaf dat moment regeringsgezinde artikelen.

© Selahattin Sevi / AFP

Gedurende het jaar spande Amnesty Nederland zich samen met Amnesty Turkije in voor Turkse mensenrechtenverdedigers. Er werd samengewerkt met de EU-delegatie in Ankara, de diplomatieke vertegenwoordiging van de Europese Unie, en de Nederlandse post in Ankara. Er waren minimaal vier bijeenkomsten tussen EU-delegatie en mensenrechtenverdedigers; een bijeenkomst gewijd aan de vermoorde mensenrechtenadvocaat Tahir Elci was een suggestie van Amnesty Nederland. Resultaat: In 2016 paste de EU-delegatie haar strategie met betrekking tot Turkse mensenrechtenverdedigers aan en publiceerde die op haar website. Aanleiding voor de aanpassing was een in 2015 door Amnesty Nederland georganiseerde workshop om de behoefte van mensenrechtenverdedigers in kaart te brengen en te matchen met de mogelijkheden van de diplomatieke vertegenwoordigingen.

Amnesty Nederland stemde te bezoeken rechtszaken af met de EU-delegatie, lobbyde namens mensenrechtenverdedigers bij de EU-delegatie om aanwezigheid van de delegatie bij rechtszaken te bewerkstelligen, en vroeg om openbare standpunten over schendingen van de rechten van mensenrechtenverdedigers. Resultaat: In 2016 werden 26 rechtszittingen in Turkije bijgewoond, waaronder vijf door Nederlandse waarnemers. Hieronder was de zaak tegen de 'Academici voor Vrede'. Deze groep bestaat uit zo'n tweeduizend academici uit Turkije en andere landen die een petitie hebben ondertekend voor beëindiging van het militaire conflict in het zuidoosten van het land. Van hen stonden er in april vier terecht wegens het beledigen van de Turkse staat, regering en functionarissen. Een Amnesty-petitie voor de Academici voor Vrede werd ondertekend door zo'n negenduizend mensen. Na de eerste hoorzitting werden de vier in april vrijgelaten in afwachting van het vervolg van het proces.

Amnesty Nederland ondersteunde ook in 2016 het Amnesty-kantoor in Istanbul zowel financieel als met expertise. Zo waren er waarnemers van Amnesty Nederland aanwezig bij de Istanbul Gay Pride in juni.

In geen enkel ander land ter wereld zitten zoveel journalisten in de gevangenis als in Turkije. Amnesty kwam in februari 2017 in actie bij het Turks consulaat in Rotterdam (foto) en de Turkse ambassade in Den Haag.

© AI / Jorn van Eck

Reflectie

Vrijheid van meningsuiting in Turkije was al jarenlang een grote zorg van Amnesty, en de zorgen zijn in 2016 nog verder toegenomen. Door de verslechterende situatie na de couppoging lijken Amnesty's belangrijkste langetermijndoelen voor Turkije – namelijk het afschaffen van strafwetgeving en antiterrorismewetgeving die gebruikt worden om de mensenrechten te schenden – nog verder weg dan in de voorgaande jaren. Door de gespannen situatie is het voor Amnesty lastig om voor het voetlicht te brengen dat ze een neutrale organisatie is. Amnesty Turkije kon haar werk in 2016 wel voortzetten, ook al werden er bijna vierhonderd Turkse ngo's per decreet gesloten.

Hoe gaan we verder in 2017?

In 2017 voert Amnesty actie voor vrijheid van meningsuiting en voor mensenrechtenverdedigers in Turkije, specifiek voor gevangen journalisten. Het project voor waarneming van rechtszaken wordt voortgezet. In Nederland zelf ligt de focus op bewustwording van de mensenrechtensituatie in Turkije door (publieks)acties, evenementen en lezingen over Turkije. De veiligheid van het Amnesty-kantoor in Istanbul blijft een belangrijk punt van aandacht.

4

MENSENRECHTEN IN NEDERLAND

Mensenrechten worden niet alleen maar geschonden in landen met corrupte regeringen, dictatoriale regimes of gewapende conflicten. Mensenrechtenschendingen vinden overal plaats, ook in Nederland. In Nederland zijn de mensenrechten in beginsel goed gewaarborgd. Nederland is aangesloten bij internationale verdragen en heeft wetten en rechtspraak met veel garanties voor de mensenrechten. Toch worden ook hier de mensenrechten niet altijd goed nageleefd. Zaken waarover wij ons zorgen maken zijn onder meer etnisch profileren door de politie, de behandeling van migranten zonder verblijfsrecht en de rechten van mensen in vreemdelingendetentie.

BEOOGDE VERANDERING	WAT MOET ER GEBEUREN?	WAT DOET AMNESTY NL?
Mensenrechten van mensen zonder verblijfsrecht worden in Nederland gerespecteerd.	**VERANDERING IN WET EN REGELGEVING** • Regelgeving die de rechten van mensen zonder verblijfsrecht in Nederland waarborgt. • Regelgeving die humane opvang van mensen zonder verblijfsrecht garandeert. • Wetgeving die vreemdelingendetentie voorkomt / tot het uiterste beperkt en zorgt voor verbeteringen van de omstandigheden: een detentieregime volgens de beginselen van minimale beperkingen waarborgt. • Humaan terugkeerbeleid voor mensen die niet (langer) in Nederland mogen verblijven. • Onafhankelijk en effectief toezicht.	• We lobbyen bij Kamerleden en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie om de mensenrechten van mensen zonder verblijfsstatus te waarborgen. • We doen voorstellen en schrijven commentaren op wetsvoorstellen en andere regelgeving. • Ook bespreken we de zorgpunten met internationale mensenrechteninstanties, zoals de VN-hoge Commissaris voor de Mensenrechten. • Daarnaast voeren we gesprekken met mensen die werkzaam zijn in de sector, onder wie ambtenaren en detentiepersoneel.
	VERANDERING IN ACCOUNTABILITY • Vreemdelingendetentie moet zoveel mogelijk worden vermeden en de detentieomstandigheden moeten verbeteren. • De Nederlandse overheid leeft de uitspraak over ongedocumenteerden van het Europese Comité voor Sociale Rechten na en biedt hen voedsel, kleding en een veilige plek om te slapen.	• Monitoren en promoten van de naleving van de uitspraak van het Europese Comité voor Sociale Rechten.
	VERANDERING IN CIVIL SOCIETY, MEDIA EN ANDERE BEÏNVLOEDINGSKANALEN • Draagvlak en publieke steun voor bescherming van ongedocumenteerden in Nederland.	• Samenwerking met maatschappelijke organisaties. Denk bijvoorbeeld aan VluchtelingenWerk, VN-Vluchtelingenorganisatie UNHCR, Kerk in Actie, Dokters van de Wereld, INLIA, Stichting LOS, het Meldpunt Vreemdelingendetentie. • Onderzoek naar omstandigheden in vreemdelingendetentie, de gevolgen ervan en het gebruik van alternatieven, de opvang van ongedocumenteerden, mensenrechten tijdens het uitzettraject en de aanhouding van ongedocumenteerden op straat en overplaatsing vanuit AZC naar detentie, en naar incidenten. • We organiseren expertmeetings en leveren bijdragen aan symposia en expertmeetings die door anderen worden georganiseerd. Daarnaast voorzien we professionals zoals advocaten, ngo's en andere betrokkenen van informatie.
	VERANDERING IN HET LEVEN VAN MENSEN (RIGHTS HOLDERS) • Ongedocumenteerden krijgen voedsel, kleding en een veilige plek om te slapen.	• Het bieden van een platform aan ongedocumenteerden om hun verhaal te vertellen (www.vluchtverhalen.nl).

Vier mannen zonder verblijfsrecht die eerst in de Amsterdamse Vluchtkerk woonden. Hier hebben ze onderdak gevonden in de kelder van het Wereldhuis.

© Elmer van der Marel

MENSEN ZONDER VERBLIJFSRECHT

Het probleem

Bepaalde groepen asielzoekers en migranten hebben in Nederland geen recht op opvang. Het gaat om uitgeprocedeerde asielzoekers, vreemdelingen zonder verblijfsvergunning en vreemdelingen die nog in afwachting zijn van een definitieve beslissing over hun verblijfsprocedure.
Vaak leven deze ongedocumenteerden onder erbarmelijke omstandigheden op straat, in leegstaande gebouwen of in zelf gecreëerde noodvoorzieningen. En hoewel verblijf zonder geldige documenten in Nederland geen strafbaar feit is, worden ieder jaar onschuldige vreemdelingen gevangengezet in afwachting van de behandeling van hun asielverzoek of uitzetting. Ze zitten vast onder een regime dat vergelijkbaar is met dat van mensen die wel een misdrijf hebben gepleegd, en op sommige onderdelen is het zelfs zwaarder.
Volgens internationaal recht mag detentie van vreemdelingen alleen als 'uiterst middel' worden toegepast, en altijd zo kort mogelijk. Ook moet er worden gekeken naar alternatieven. In Nederland gebeurt dat alles niet. Het aantal mensen in vreemdelingendetentie is de afgelopen jaren wel fors gedaald.

Ontwikkelingen in 2016

- De vluchtelingencrisis bepaalde in 2016 de politieke agenda. Daardoor was het moeilijker aandacht te blijven vragen voor de mensenrechten van mensen zonder verblijfsrecht in Nederland.
- Het aantal mensen in vreemdelingendetentie daalde in 2016 verder tot zo'n 2.300 (2015: 12.500).
- Eind 2016 mislukte het overleg tussen de regering en gemeenten over de opvang van mensen zonder verblijfsrecht.
- De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid kondigde op 21 november maatregelen aan om 'ongeclausuleerde opvang aan uitgeprocedeerden door gemeenten tegen te gaan'.

Een isoleercel in het vreemdelingendetentie-centrum Rotterdam. Afhankelijk van de reden van de plaatsing in deze cel wordt de inrichting aangepast. Bij straf ligt er vaak alleen maar een matras en wordt deze overdag vervangen door een stoel.

© Robert Glas / HH

Wat hebben we bereikt in 2016?

In april verscheen het rapport *Opsluiten of beschermen? Kwetsbare mensen in vreemdelingendetentie*, een publicatie van Amnesty Nederland, Dokters van de Wereld en Stichting LOS-Meldpunt Vreemdelingendetentie. Het rapport pleit voor invoering van een kwetsbaarheidstoets, om te voorkomen dat iemands fysieke en psychische gezondheid verslechtert tijdens de vreemdelingendetentie. Professionele onderzoekers moeten bijvoorbeeld vaststellen of iemand traumatische ervaringen heeft of eerder een zelfmoordpoging deed. Blijkt uit de toets dat iemand kwetsbaar is, dan mag hij of zij niet worden opgesloten. Met de Dienst Terugkeer en Vertrek en andere diensten hebben we tijdens meerdere bijeenkomsten overlegd over onze voorstellen. Ook werd met Tweede Kamerleden van bijna alle politieke partijen gesproken over onze standpunten. Resultaat: Dit heeft nog niet geleid tot aanpassing van het wetsvoorstel Terugkeer en Vreemdelingenbewaring. Dit wetsvoorstel, in 2015 door de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie gepresenteerd, schiet op enkele cruciale punten tekort. Daarom zal Amnesty er bij de politici op blijven aandringen de aanbevelingen in het rapport over te nemen en de kwetsbaarheidstoets in te voeren.

Op 25 mei 2016 brak brand uit in het detentiecentrum voor vreemdelingen in Rotterdam. Hierbij vielen geen slachtoffers. Samen met Dokters van de Wereld en het Meldpunt Vreemdelingendetentie onderzocht Amnesty hoe tijdens de brand werd opgetreden en welke nazorg de gevangenen werd geboden. We concludeerden dat zowel tijdens als na de brand veel misging. Zo werden de deuren niet centraal ontgrendeld, maar moesten de migranten één voor één door de brandweer worden bevrijd. Voor de gedetineerden was dit een traumatische ervaring. Mensen die heftig reageerden werden na de brand in een isoleercel geplaatst. Ook werd er, voor zover we konden nagaan, geen nazorg geboden. We moeten vaststellen dat de heldere normen die de Onderzoeksraad voor Veiligheid opstelde naar aanleiding van de brand in het detentiecentrum op Schiphol – waarbij in 2005 elf mensen omkwamen – niet zijn nageleefd. Het rapport *Brand in detentiecentrum Rotterdam* werd in september gestuurd naar de staatssecretaris, de Vaste Kamercommissie, de Inspectie Veiligheid en Justitie, de Commissie Toezicht bij het detentiecentrum Rotterdam en de Onderzoeksraad voor Veiligheid.

Hulpdiensten zijn ter plaatse nadat in detentiecentrum Rotterdam in mei 2016 brand was uitgebroken.

© mediatv.nl

Resultaat: Op meerdere punten werden onze bevindingen gedeeld. Het rapport leidde tot een Kamermotie van de ChristenUnie, waarna werd besloten dat de Inspectie Veiligheid en Justitie nader onderzoek instelt naar de afhandeling van de brand. Inmiddels zijn met de Inspectie gesprekken gevoerd en zal vóór afronding van het onderzoek, naar verwachting begin 2017, nog een gesprek met Amnesty plaatsvinden over de uitkomsten van dit onderzoek.

In de zomer van 2016 oordeelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat Nederland met het afwijzen van de bed-bad-broodregeling het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens niet had geschonden. Dat was voor Amnesty een teleurstellende uitspraak. Maar het hof bepaalde ook dat de overheid zich niet onverschillig mag tonen in gevallen van extreme armoede waarbij de menselijke waardigheid in het geding is. Daarom blijven we ons inzetten voor de bed-bad-broodregeling, een sobere opvang voor vreemdelingen zonder verblijfsrecht bestaande uit nachtopvang, ontbijt en een avondmaaltijd.

Amnesty liet in 2016 een onderzoek uitvoeren naar het Nederlandse terugkeerbeleid. Dit leverde een goede analyse op van de zwakke en sterke punten ervan. We hebben zorgen over de reikwijdte en de onafhankelijkheid van het toezicht op het proces van terugkeer en de periode na de uitzetting. In 2017 wordt hierover een notitie geschreven.

Protest tegen het vastzetten van illegale asielzoekers in detentie-centrum Rotterdam.

© Peter Hilz / HH

Reflectie

De vluchtelingencrisis bepaalde in de eerste helft van 2016 de politieke agenda. Daardoor was het moeilijker om ook aandacht te blijven vragen voor de mensenrechten van mensen zonder verblijfsrecht in Nederland. Bovendien zijn er in Nederland naast Amnesty nauwelijks andere grote organisaties die zich bezighouden met de rechten van mensen zonder verblijfsrecht, met uitzondering van de kerken. Wel zijn er veel kleinere, vooral uitvoerende organisaties die dagelijks met de doelgroep werken. Wij werken nauw samen met deze organisaties, omdat dit ons zinvolle informatie biedt over de problematiek rond ongedocumenteerden. Andersom ondersteunen wij hen met onze mensenrechtenkennis. We zijn dan ook blij met deze waardevolle samenwerking.

Nadat we er al enige jaren veel aandacht voor hebben gevraagd, is het aantal mensen in vreemdelingendetentie na een aanvankelijke daling, in 2016 met 16 procent gestegen ten opzichte van het jaar ervoor. We blijven ons daarom inzetten voor alternatieven voor detentie, zodat het aantal nog verder omlaag kan. De Nederlandse overheid staat hier gereserveerd tegenover: zij vindt het risico op onttrekking aan het toezicht te groot. Toch kent de huidige vreemdelingenwetgeving verschillende mogelijkheden voor toezicht op vreemdelingen buiten detentie, zoals meldplicht, het opgeven van een verblijfsadres en het in beslag nemen van reisdocumenten. Volgens Amnesty is het beste alternatief voor detentie opvang en begeleiding, zodat met ondersteuning gewerkt kan worden aan terugkeer of legaal verblijf in Nederland of een ander land.

Hoe gaan we verder in 2017?

We zetten in 2017 ons lobbywerk voor de mensenrechten van mensen zonder verblijfsrecht voort, met als doel aanpassing van het wetsvoorstel Terugkeer en Vreemdelingenbewaring. Zo pleit Amnesty voor invoering van een kwetsbaarheidstoets. Ook blijven we er bij de regering op aandringen meer gebruik te maken van alternatieven voor vreemdelingendetentie. Daarnaast blijven we ons inzetten voor de bed-bad-broodregeling.

‘Dan word ik door mijn eigen collega’s staande gehouden en word ik op een heel brutale, onvriendelijke manier benaderd. En dat doet iets met me. Ja, ik kan het niet beschrijven, het is een vorm van angst. Angst terwijl ik zelf ook politiefunctionaris ben.’
Sidney Mutueel, hoofdinspecteur van politie, Rotterdam, over etnisch profileren ddor de politie.

© Ed Kashi

ETNISCH PROFILEREN

Het probleem

Etnische minderheden worden in Nederland vaker onderworpen aan politiecontroles dan ‘witte’ Nederlanders terwijl daar geen objectieve reden voor is. Het is een vorm van discriminatie, waarbij de politie iemand stopt, controleert, fouilleert of aanhoudt mede vanwege zijn huidkleur of herkomst zonder geldige reden en daardoor in strijd met de mensenrechten. Etnisch profileren draagt bij aan een negatieve beeldvorming over etnische minderheden, schaadt de legitimiteit van de Nederlandse politie en is niet effectief voor de bestrijding van criminaliteit.

Etnisch profileren is geen nieuw fenomeen en ook niet een typisch Nederlands verschijnsel. Amnesty maakt zich steeds meer zorgen over etnisch profileren. Daarvoor zijn verschillende redenen. Migratie en etnische minderheden worden in het politieke en maatschappelijke debat in verband gebracht met criminaliteit en onveiligheid. Uitbreiding van de bevoegdheden van de Nederlandse politie, bijvoorbeeld voor identiteitscontroles en preventief fouilleren, werkt etnisch profileren in de hand. Ook verzamelt de politie steeds meer informatie, onder andere bij verkeers- en identiteits-controles.

Ontwikkelingen in 2016

- De politiecontroles van rapper Typhoon en Feyenoord-doelman Kenneth Vermeer zetten etnisch profileren in 2016 opeens hoog op de politieke en maatschappelijke agenda.
- De discussie over het gebruik van stopformulieren door de politie laaide op. Op dergelijke (digitale) formulieren kan de politie onder meer bijhouden wie gestopt wordt, wat de etniciteit van die persoon is en of de controle leidde tot een boete of aanhouding. Met deze gegevens zouden beschuldigingen van discriminatie simpel kunnen worden bevestigd of weerlegd.
- Het kabinet en de politie onderkennen het probleem van etnisch profileren en hebben maatregelen aangekondigd, die deels al in uitvoering zijn. Het tempo is echter laag.

BEOOGDE VERANDERING	WAT MOET ER GEBEUREN?	WAT DOET AMNESTY NL?
Stoppen van etnisch profileren door de Nederlandse politie.	**VERANDERING IN WET EN REGELGEVING** • Nederlandse overheid wijst etnisch profileren af en neemt maatregelen om etnisch profileren tegen te gaan. • Politie wijst etnisch profileren af en heeft effectief beleid en maatregelen tegen etnisch profileren, zoals: instructies voor politiecontroles, professionele bejegeningen, training, dialoog met organisaties van etnische minderheden en gebruik van stopformulieren. • Netwerk van politiemensen die intern druk uitoefenen om maatregelen te nemen tegen etnisch profileren.	• Lobby bij de Nederlandse overheid en de politie en op gemeentelijk niveau, om etnisch profileren af te wijzen en aan te dringen op maatregelen om etnisch profileren tegen te gaan. • Engagement met nationale ombudsman, Mensenrechteninstituut en andere stakeholders over effectieve bescherming tegen etnisch profileren.
	VERANDERING IN ACCOUNTABILITY • Autoriteiten hebben proactieve aanpak van etnisch profileren wat betekent: regering wijst etnisch profileren af, regels voor proactieve bevoegdheden zijn verduidelijkt. • Inspectie, nationale ombudsman, politie-klachtencommissies, mensenrechteninstituut en antidiscriminatiebureaus bieden burgers bescherming in hun oordelen, toezichthoudende en adviserende taak.	• Monitoren en aanspreken van de politie over de opvolging Amnesty-aanbevelingen om etnisch profileren tegen te gaan. • Informeren van internationale mensenrechtentoezichthouders (ECRI, CERD, etc.).
	VERANDERING IN CIVIL SOCIETY, MEDIA EN ANDERE BEÏNVLOEDINGSKANALEN • Onderkenning door het brede publiek dat etnisch profileren een vorm van discriminatie is en niet effectief. • Aandacht in de media over de impact van etnisch profileren.	• Samenwerking met maatschappelijke organisaties en antidiscriminatiebureaus. • (Publicatie van) onderzoek naar etnisch profileren in preventief fouilleren, en of identiteits- of verkeerscontroles. • Mobilisatie van burgers die bij politici en de politie aandringen op maatregelen om etnisch profileren tegen te gaan. • Voorlichting om bewustwording te creëren over etnisch profileren.
	VERANDERING IN HET LEVEN VAN MENSEN (RIGHTS HOLDERS) • Etnische minderheden zijn meer bewust en actief betrokken bij de aanpak etnisch profileren. oefenen hun recht uit op gelijke behandeling én bescherming door de politie.	• Mede organiseren van publieksdebatten, evenementen. • Verzorgen van voorlichting op MBO's. • Ontwikkeling en verspreiding van voorlichtingsmateriaal over rechten en plichten tijdens politiecontroles. • Medefinanciering van een app om klachten in te dienen over discriminatie bij politiecontroles.

Het vergroten van de diversiteit binnen het politiecorps kan helpen om etnisch profileren bij de politie terug te dringen.

© Robin Utrecht / ANP

Wat hebben we bereikt in 2016?

Door de discriminerende politiecontroles van rapper Typhoon en Feyenoord-doelman Kenneth Vermeer stond etnisch profileren opeens enorm in de belangstelling. Amnesty zette het onderwerp op de kaart, met onder meer bijdragen aan presentaties, onder andere op de Politieacademie, en workshops over etnisch profileren en het belang van stopformulieren. Resultaat: De ophef over etnisch profileren leidde tot een motie van de PvdA en D66. Daarop zegde de minister van Veiligheid en Justitie toe een onderzoek in te stellen naar de ervaringen met stopformulieren in het buitenland. Amnesty is gevraagd zitting te nemen in de begeleidingscommissie voor het onderzoek. Het kabinet en de politie onderkennen inmiddels het probleem van etnisch profileren en hebben maatregelen aangekondigd, die deels al in uitvoering zijn.

Gedurende heel 2016 organiseerden wij samen met ngo ControleAltDelete bijeenkomsten om mensen bewust te maken van de gevolgen van etnisch profileren. Tijdens een bijeenkomst in Breda konden jongeren en de politie hierover direct met elkaar discussiëren. Daarnaast organiseerden we een publiek college over politiegeweld naar aanleiding van het overlijden van Mitch Henriquez een jaar eerder. Eind december gingen we in de Melkweg in Amsterdam in gesprek met de leiding van de nationale politie en een vertegenwoordiger van het ministerie van Veiligheid en Justitie over extra maatregelen om etnisch profileren tegen te gaan.

Daarnaast heeft Amnesty (financieel) bijgedragen aan de ontwikkeling van een app waarmee een klacht tegen de politie kan worden ingediend. Deze app is inmiddels in gebruik. Ook produceerden we een filmpje om jongeren te adviseren welke rechten en plichten zij hebben als zij worden staande gehouden.

Reflectie

Sinds Amnesty in 2013 twee rapporten uitbracht over etnisch profileren en de gevolgen daarvan, is nieuw onderzoek gedaan waarin werd vastgesteld dat deze vorm van discriminatie inderdaad plaatsvindt. Daarop hebben de politie en het kabinet verschillende maatregelen aangekondigd, zoals trainingen voor agenten en het vergroten van de diversiteit op de werkvloer. Dat is een belangrijke stap in de goede richting, maar het tempo waarmee de maatregelen worden uitgevoerd is laag. Bovendien is nog onduidelijk hoe de politie het effect van de maatregelen op het terugdringen van etnisch profileren vaststelt. Amnesty is gesprekspartner van politie en kabinet en houdt de invoering van de maatregelen in de gaten. Een belangrijke en succesvolle focus in ons werk in 2016 was daarnaast het vergroten van het bewustzijn over het probleem, zowel bij burgers als bij de politie. Onze samenwerking met de organisatie ControleAltDelete was daarin wederom zeer vruchtbaar.

Hoe gaan we verder in 2017?

Amnesty wil in 2017 de druk op politie en regering opvoeren, om zo een snellere aanpak van etnisch profileren te bewerkstelligen. Daarnaast ligt de focus op het aanpakken van buitensporig politiegeweld, de beperking van de demonstratievrijheid en op het vergroten van bewustwording over het probleem van etnisch profileren. Ook beginnen we een verkenning naar rascistisch geweld door de politie.

JEANET VAN DER WOUDE

© AI / Karen Veldkamp

‘Je wordt uitgedaagd met banken mee te denken’

In oktober 2016 was Amnesty Nederland een van de ondertekenaars van de Dutch Banking Sector Agreement on international responsible business conduct regarding human rights. Dit ‘Bankenconvenant’ moet mensenrechtenschendingen tegengaan door bedrijven waaraan banken leningen verstrekken. Jeanet van der Woude, Amnesty’s programmamedewerker Bedrijven en Mensenrechten, was betrokken bij de onderhandelingen. ‘Internationaal is dit uniek.’

Minister Ploumen voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking wilde met dertien ‘risicosectoren’ convenanten sluiten tussen bedrijven, ngo’s, vakbonden en overheid. Na de textielsector is de bankensector de tweede met een convenant. De ondertekenaars zijn, naast Amnesty, de Nederlandse Vereniging van Banken, de overheid, de vakbonden FNV en CNV, en de ngo’s Oxfam Novib en PAX. Tot nu toe zetten veertien banken hun handtekening onder een steunverklaring, waaronder ABN AMRO, ING en Rabobank. Hoewel de convenanten het hele spectrum moeten beslaan van de OESO-richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen – die gaan over onder meer milieu, corruptiebestrijding en kinderarbeid – beperkt dit eerste bankenconvenant zich vooralsnog tot mensenrechten. Van der Woude: ‘Dat was op initiatief van de banken. Zij willen dit eerst goed doen en daarna uitbreiden. Voor ons als Amnesty was het logisch om dat te omarmen natuurlijk. Maar het is zeker de bedoeling dat het op termijn breder wordt getrokken.’

Hoe gingen de onderhandelingen?

‘Die hebben ruim een jaar geduurd. Met de ngo’s hadden we van tevoren gezamenlijke standpunten vastgelegd over onderwerpen als transparantie, genoegdoening voor slachtoffers en onafhankelijke monitoring. Voor ons was de inzet om voort te bouwen op de OESO-richtlijnen en de VN-principes voor bedrijven en mensenrechten. Overigens zijn die standaarden bedoeld voor bedrijven en niet altijd een-op-een te vertalen naar financiële instellingen. Een van de meest complexe onderwerpen tijdens de onderhandelingen was: heeft een bank een

verantwoordelijkheid richting slachtoffers van schendingen als een zakelijke klant deze heeft veroorzaakt of ertoe heeft bijgedragen? Banken zeggen snel dat zij er te ver vanaf staan. Wij vinden dat ze die verantwoordelijkheid in sommige situaties wel hebben, bijvoorbeeld als ze bepaalde projecten mede financieren. Waar ligt die scheidslijn?

De uitkomst was dat een groep internationale experts samen met de partijen op basis van afzonderlijke cases bekijkt waar de verantwoordelijkheid ligt. Uiteindelijk moeten er criteria komen om dit grijze gebied te ontrafelen. Je kunt zeggen dat het frustrerend is dat er niet direct harde afspraken liggen, maar aan de andere kant: internationaal is het uniek dat dit in gang is gezet. De winst van het convenant is dat de banken nu hun handtekeningen hebben gezet onder deze afspraken. En als wij niet tevreden zijn over hun inspanningen, kunnen we een klacht indienen bij het klachtenmechanisme dat bij het convenant is ingesteld. Dat is een stok achter de deur. Die stok kan overigens ook richting ons worden gebruikt.'

Is die stok al gebruikt?
'Nee, we starten nog op. Er zijn enkele werkgroepen ingesteld die specifieke onderwerpen nader uitwerken. Bijvoorbeeld over "increasing leverage": hoe kun je gezamenlijk druk uitoefenen wanneer zakelijke klanten van de banken betrokken zijn bij schendingen? In die werkgroep staat het recente Amnesty-rapport op de agenda over schendingen bij de winning van palmolie in Indonesië. Alle partijen in het Bankenconvenant zijn betrokken bij die problematiek, ieder vanuit zijn eigen kanalen. Dat wordt een interessante testcase voor wat de gezamenlijkheid van het convenant in de praktijk kan opleveren.'

Interessant om te zien dat er coalities worden gesmeed, dat Amnesty en de banken samenwerken.
'Samenwerking is de insteek inderdaad, maar ieder houdt wel zijn eigen verantwoordelijkheden. Amnesty is natuurlijk niet verantwoordelijk voor de problematiek bij de klanten van die banken. Die ligt bij de bedrijven, en ook de overheid heeft weer haar eigen verplichting om de mensenrechten te beschermen. Voor banken heeft de samenwerking onder meer als voordeel dat ze meer toegang krijgen tot lokale informatie van ngo's. Banken worden best vaak verrast door berichten over misstanden *on the ground*. We gaan dus ook kijken hoe we de informatiepositie van de banken kunnen helpen verbeteren. Niet alleen informatie over schendingen, maar ook over risico's op schendingen.'

‘Je kunt zeggen dat het frustrerend is dat er niet direct harde afspraken liggen, maar aan de andere kant: internationaal is het uniek dat dit in gang is gezet.’

Amnesty is onderdeel van de Eerlijke Bankwijzer, waarin de prestaties en het beleid van banken langs een mvo-meetlat worden gelegd. Hoe verhoudt die zich tot dit convenant?
De Bankwijzer en het convenant hebben verschillende functies. De Bankwijzer laat aan de maatschappij en de consument zien hoe banken scoren. In het convenant kijken we samen met banken naar de vraag: wat werkt er nu precies? Je wordt daar uitgedaagd om concreter mee te denken over oplossingen. En met dat mobiliseren van publieke druk gaan we onversneden door. De banken zullen wel moeten inzien dat een ngo, ook al zit deze in het convenant aan tafel, die kritische rol moet houden.’

Wat hoop je dat het Bankenconvenant over vijf jaar heeft opgeleverd?
‘Dat we nieuwe mensenrechtenschendingen hebben weten te voorkomen en vooruitgang op bestaande concrete cases hebben geboekt. De afstand van de financiële instellingen tot die concrete lokale problematiek is nog veel te groot. Ik wil die afstand verkleinen. En ik heb best goede hoop op vooruitgang. De Nederlandse bankensector is internationaal toch wel behoorlijk vooruitstrevend. Zo’n convenant zie je verder nergens ter wereld. Maar natuurlijk ben ik deels ook sceptisch. We moeten wel scherp blijven en niet verdwalen in werkgroepen en processen. We moeten goed het doel voor ogen houden. Van nature is Amnesty natuurlijk de waakhond, en dat blijven we ook.’

5

VOORUITBLIK NAAR 2017

In 2017 gaat Amnesty Nederland de strijd aan met het wereldwijd krimpen van de ruimte voor mensenrechten. Jarenlang, zelfs decennia, is ervoor gewaarschuwd: als we onze vrijheden al te makkelijk voor lief nemen, hollen we ze uit. Als we de mensenrechten en de rechtsstaat niet actief beschermen, lopen we het risico dat ze stapje voor stapje bij het grofvuil worden gezet. Dat risico komt inmiddels wel heel dichtbij.

In veel landen wordt de laatste jaren het werk van de mensenrechtenbeweging moeilijker gemaakt. Staten als China en Saudi-Arabië, die al sinds jaar en dag bekendstaan als repressief, zetten nog een tandje bij in het oppakken en onderdrukken van advocaten, academici, bloggers, journalisten en anderen die opkomen voor de mensenrechten. Tegelijkertijd worden er in landen als Rusland en Turkije nieuwe wetten aangenomen die de vrijheid van meningsuiting, vereniging en vergadering ernstig inperken. Mensenrechtenverdedigers worden met lastercampagnes verdacht gemaakt en na oneerlijke rechtszaken op beschuldiging van valse aanklachten gevangengezet. Een andere, mogelijk zeer schadelijke ontwikkeling is het feit dat Donald Trump, president van de Verenigde Staten sinds januari 2017, openlijk morrelt aan onder meer de persvrijheid, de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en het verbod op marteling en discriminatie.

Na een aanslag op een moskee in het Canadese Quebec reikten Rotterdammers elkaar de hand om te benadrukken dat je in vrijheid en veiligheid je geloof moet kunnen beleven.

© Peter Hilz / HH

Als reactie op deze ontwikkelingen voert Amnesty Nederland in 2017 twee campagnes. Via de internationale campagne 'Shrinking Space for Human Rights Defenders' zullen we opkomen voor de rechten van mensenrechtenverdedigers over de hele wereld, en met name in onze vijf strategische landen: China, Indonesië, Rusland, Saudi-Arabië en Turkije. Met trainingen en ondersteuning willen we mensenrechtenverdedigers versterken en beter toerusten om hun werk te kunnen doen in moeilijke – en onder gevaarlijke – omstandigheden. Tegelijkertijd zetten we de Nederlandse en andere Europese regeringen onder druk om zich hard te maken voor mensenverdedigers en ze in woord en daad te steunen. Een belangrijk instrument dat ze daarbij hebben zijn de EU-richtlijnen voor mensenrechtenverdedigers – wij zullen ons in 2017 blijven inzetten voor volledige implementatie daarvan door de EU-lidstaten.

Onze tweede grote campagne in 2017 is de 'Mensenrechtendialoog'. Om het draagvlak voor mensenrechten in Nederland te vergroten, gaan we in 2017 uitgebreid het gesprek aan met de Nederlandse bevolking. Door te luisteren en onze standpunten en ideeën toe te lichten, willen we een sterke beweging opbouwen tegen het idee dat mensenrechten soms even kunnen worden opgeschort. Mensenrechten moeten juist weer een verbindende factor worden. Via huiskamergesprekken met onze actieve achterban en publieke evenementen in het hele land, geven we een sterk signaal af over de noodzaak en relevantie van mensenrechten. Een extra dimensie is in 2017 dat Nederland aan de beurt is voor de Universal Periodic Review (UPR), het vierjaarlijkse 'mensenrechtenexamen' voor de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties. Daarbij wordt gekeken naar positieve ontwikkelingen waar andere landen van kunnen leren en naar knelpunten waar ons land de mensenrechtensituatie nog kan verbeteren.

Wat Nederland betreft zetten we ook in 2017 ons werk voort voor de rechten van mensen zonder verblijfsrecht. Met nieuwe onderzoeksrapporten over de rol van politiediensten en de rechterlijke toets bij vreemdelingenbewaring, over gedwongen terugkeer van irreguliere migranten, en over de opvang voor deze groep, zetten we onze oproep kracht bij om de mensenrechten van deze mensen te respecteren, ook tijdens hun uitzetting. Daarnaast blijven we ons inzetten voor betere wet- en regelgeving rond vreemdelingendetentie om de toepassing van deze vorm van detentie

zoveel mogelijk te voorkomen en om ervoor te zorgen dat kwetsbare vreemdelingen niet worden vastgezet. In ons werk tegen etnisch profileren door de Nederlandse politie blijven we in 2017 aandringen op betere verantwoording over politiecontroles, en richten wij ons op bewustwording van onze eigen achterban over de gevolgen van etnisch profileren. Verder starten we een verkenning naar racistisch geweld door de politie en vragen we aandacht voor de beperking van de demonstratievrijheid.

We streven ernaar om de Eerlijke Geldwijzer, waarmee Amnesty en vijf andere organisaties het duurzaamheidsbeleid en de investeringspraktijk van financiële instellingen willen verbeteren, in 2017 aan te vullen met de Eerlijke Pensioenwijzer. Samen met de Eerlijke Bank- en Verzekeringswijzers bestrijkt de Eerlijke Geldwijzer hiermee alle relevante financiële instellingen.

Binnen het programma 'Veiligheid en mensenrechten' ligt de focus op het door de overheid ongericht verzamelen van communicatiegegevens en het bewaren, analyseren en delen daarvan met anderen, en op antiterrorismemaatregelen. We monitoren de ontwikkelingen en lobbyen bij de Nederlandse regering en politici voor verbetering van wet- en regelgeving. Daarbij richten we ons bijvoorbeeld op de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en diverse antiterrorismemaatregelen, om onder meer te voorkomen dat inbreuk gemaakt wordt op het recht op privacy en op vrije meningsuiting. Ook richten we ons op de Nederlandse samenleving om de kennis te vergroten over de gevolgen van maatregelen tegen terrorisme, zoals surveillance. Met publieksevenementen, acties en berichten op sociale media willen mensen bewustmaken van het feit dat als de regering van gerichte naar ongerichte surveillance overstapt en lukraak gegevens van miljoenen mensen bekijkt, dit een ongeoorloofde inbreuk op de mensenrechten is. Ook willen we dat mensen zich bewust worden van de noodzaak van goed toezicht op de manier waarop en welke informatie wordt binnengehaald, voor welke doeleinden die wordt gebruikt en met wie die wordt gedeeld. Komt die informatie in verkeerde handen, dan help je juist mensen die onze rechtstaat willen aanvallen in plaats van hen te bestrijden.

Met ons programma voor mensenrechteneducatie hopen we, dankzij de inzet van onze vijfhonderd vrijwillige gastdocenten, aan het eind van het schooljaar 2016-2017 zo'n 140.000 scholieren te hebben bereikt. Onze belangrijke programma's voor versterking van de mensenrechtenbeweging in Afrika en het Midden-Oosten (het Human Rights Capacity Building, Huricap) en voor een betere verankering van de mensenrechten bij wetshandhavers (het Police and Human Rights Programme) zullen voortbouwen op het succes van de afgelopen jaren. Dankzij de inspanningen van Huricap waren lokale Amnesty-secties en partners beter in staat om oorzaken van mensenrechtenschendingen, onder meer door wetshandhavers, te identificeren en te documenteren. Ook konden ze beter dan voorheen passende boodschappen aan de autoriteiten overbrengen. Het optreden van onze partners droeg bij aan positieve ontwikkelingen op lokaal niveau bijvoorbeeld wat betreft de gevangenisomstandigheden in de Democratische Republiek Congo en bij het oplossen van conflicten over landbezit. Aan het eind van het jaar, op 10 december – Dag van de Mensenrechten – houden we weer de jaarlijkse Schrijfmarathon. Deze landelijke schrijfactie, die we voor het eerst in Nederland organiseerden in 2013, is in korte tijd uitgegroeid tot een zeer succesvol evenement. Niet alleen wat deelnemers en (media-)aandacht betreft, maar vooral ook dankzij het vele goede nieuws dat we konden melden over de mensen voor wie we tijdens de Schrijfmarathon in actie kwamen.

Om ons te helpen onze stevige ambities waar te maken, zullen we onverminderd investeren in fondsen- en ledenwerving. De steun van onze achterban, zowel in tijd als in geld, is immers het fundament van Amnesty International en speelt een cruciale rol bij het creëren van draagvlak voor de mensenrechten. Behalve het werven van nieuwe leden, zullen we investeren in het behoud van onze bestaande leden.

Tot slot kijken we al vast vooruit naar 2018, want dan is er iets te vieren: de Nederlandse Amnesty-afdeling bestaat dan vijftig jaar. Sinds de oprichting in 1968 is Amnesty Nederland uitgegroeid tot een van de grootste nationale Amnesty-afdelingen ter wereld, met zo'n 250.000 leden en zo'n 400.000 deelnemers aan de verschillende actienetwerken. We zullen de verjaardag niet zozeer aangrijpen voor een vrolijk feestje, maar vooral om het belang van de mensenrechten nog eens extra onder de aandacht te brengen.

6

ONZE WERKWIJZE

Amnesty International streeft naar een rechtvaardige wereld waarin iedereen vrij is en gelijk wordt behandeld. Daar zetten we verschillende middelen voor in. Amnesty's werkwijze in een notendop: als we ergens op de wereld een schending van mensenrechten signaleren of vermoeden, of er een melding van ontvangen, wordt dit door onze onderzoekers direct onderzocht. Staat het onrecht onomstotelijk vast, dan wordt het openbaar gemaakt via rapporten, persberichten en onze sociale media. Tegelijkertijd worden wereldwijd honderdduizenden mensen gemobiliseerd om in actie te komen. Daarnaast lobbyen onze medewerkers bij regeringen en internationale organisaties om in te grijpen. Zo weten de autoriteiten die de mensenrechten schenden dat de wereld over hun schouder meekijkt en oefenen we druk uit om de schending te stoppen.

Geen van deze activiteiten staat op zichzelf. Om resultaten te boeken zetten we in veel gevallen een mix van activiteiten in. Deze versterken elkaar en kunnen gezamenlijk een beslissende invloed hebben. Zo weten we dat machthebbers niet alleen gevoelig zijn voor kwalitatieve argumenten, maar vaak ook – of juist – voor berichtgeving en discussies in (sociale) media. Daarom zoeken we voor onze standpunten media-aandacht en verspreiden we ze actief via sociale media.

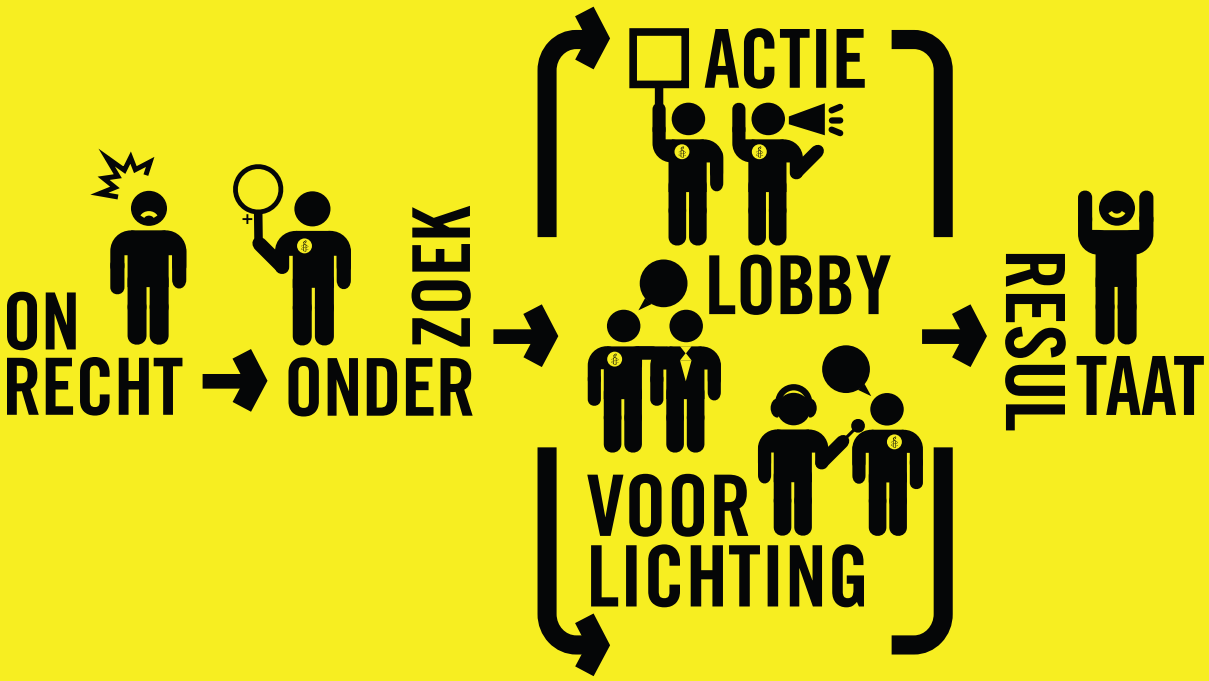
ACTIE
ON
RECHT
ONDER
ZOEK
LOBBY
VOOR
LICHTING
RESUL
TAAT

AMNESTY ONDERZOEKT

Goede en betrouwbare informatie is de kurk waarop Amnesty drijft. Onze onderzoekers verzamelen informatie over schendingen van mensenrechten aan de hand van zo veel mogelijk bronnen. Ze interviewen onder meer slachtoffers, getuigen, advocaten, artsen en vertegenwoordigers van vakbonden en andere organisaties. Ze onderzoeken gevangenisomstandigheden, wonen rechtszaken bij en doen veldonderzoek. Ze analyseren digitale informatie, zoals satellietbeelden, en doen forensisch onderzoek. De onderzoeksgegevens worden openbaar gemaakt in onze rapporten en vormen de basis voor al onze activiteiten. De meeste rapporten worden geschreven door Amnesty's Internationaal Secretariaat. In 2016 brachten we zo'n honderd rapporten uit.

Amnesty Nederland zelf publiceerde in 2016 ook diverse rapporten. Zo verscheen in april het rapport *Opsluiten of beschermen? Kwetsbare mensen in vreemdelingendetentie*, een gezamenlijk publicatie van Amnesty, Dokters van de Wereld en de Stichting LOS-Meldpunt Vreemdelingendetentie. Daarin concludeerden we dat het vastzetten van vreemdelingen een bijzonder zware maatregel is, zeker voor kwetsbare mensen. Zij lopen meer nog dan anderen het risico dat de (geestelijke) gezondheid in detentie verslechtert. Amnesty en de andere organisaties pleiten voor een heldere regelgeving die garandeert dat kwetsbare mensen niet in vreemdelingendetentie komen. Amnesty pleit ervoor dat in de Wet Terugkeer en Vreemdelingenbewaring, die in 2017 door de Tweede Kamer zal worden behandeld, een regeling wordt opgenomen die het detineren van kwetsbare mensen voorkomt.

In september 2016 publiceerden Amnesty Nederland, Stichting LOS en Dokters van de Wereld het rapport *Brand in het detentiecentrum Rotterdam*. Onze conclusie is dat de Nederlandse centra voor vreemdelingendetentie nauwelijks hebben geleerd van de Schipholbrand van 2005. Bij die brand kwamen elf gedetineerde vreemdelingen om het leven omdat ze niet meer uit hun cellen konden worden gered. Op 25 mei 2016 brak brand uit op een afdeling van het vreemdelingendetentiecentrum in Rotterdam. In het cellencomplex zaten 47 migranten, van wie een deel in paniek raakte toen na het uitbreken van de brand de celdeuren niet meteen werden opengemaakt. Er vielen geen slachtoffers, maar de brand was voor veel gevangenen een traumatische ervaring. Naar aanleiding van het rapport stelde de Inspectie Veiligheid en Justitie een onderzoek in.

Amnesty Nederland onderzocht hoe de Nederlandse regering reageerde op de harde aanpak van mensenrechtenverdedigers in China. De bevindingen waren nogal teleurstellend, aangezien het beleid slechts ten dele werd aangepast naarmate de onderdrukking in China toenam.

In 2016 verscheen ook het rapport *Een rituele dans met de draak? Reactie Nederlandse regering op harde aanpak van mensenrechtenverdedigers in China*. Daarin legde Amnesty Nederland vast welke inspanningen de Nederlandse regering sinds eind 2013 leverde om mensenrechtenverdedigers in China te ondersteunen. De uitkomst was teleurstellend: de diplomatieke inzet van Nederland om mensenrechten in China aan te kaarten schiet tekort. Chinese mensenrechtenverdedigers zouden veel meer praktische ondersteuning kunnen gebruiken. Ondanks het feit dat de situatie voor Chinese mensenrechtenverdedigers sinds het aantreden van president Xi Jinping in 2013 drastisch verslechterde, bleef de relatie met China voor Nederland business as usual. Als mensenrechten ter sprake kwamen, dan was het doorgaans in algemene termen en achter gesloten deuren. Amnesty beoordeelt dit onder de huidige omstandigheden als onvoldoende. Naar aanleiding van het rapport voerden we positieve gesprekken op het ministerie van Buitenlandse Zaken en met diverse Tweede Kamerleden en lieten bewindslieden weten zich in te zullen zetten voor implementatie van de EU-richtlijnen.

AMNESTY VOERT ACTIE

Amnesty voert actie om schendingen van mensenrechten te stoppen en te voorkomen. Wereldwijd mobiliseren we hiervoor zo veel mogelijk mensen met massale handtekeningenacties en grote publieksacties. Verkeert iemand in acuut gevaar, dan sturen we binnen 48 uur over de hele wereld een spoedactie uit. Zo voeren we de druk op de autoriteiten op. We dringen bij hen aan op vrijlating van mensen die onterecht gevangenzitten, op intrekking of omzetting van doodvonnissen, op eerlijke processen, op het voorkomen van marteling of op aanpassing van discriminerende wetten. Amnesty richt zich ook op bedrijven die bijdragen aan mensenrechtenschendingen. We voeren daarnaast actie voor berechting van daders om nieuwe schendingen te voorkomen. En met onze groetenacties tonen we solidariteit met gewetensgevangenen en mensenrechtenverdedigers. Te weten dat ze niet worden vergeten en dat er zelfs over de hele wereld mensen met ze meeleven en voor ze opkomen, geeft ze kracht om vol te houden.

Hoe meer mensen onze acties steunen, hoe groter de druk op machthebbers, hoe meer resultaat: vrijheid en rechtvaardigheid voor de slachtoffers.

Tijdens en rond vergaderingen van Europese leiders in Amsterdam was Amnesty aanwezig met een boot uit Lampedusa, het Italiaanse eilandje waar de laatste jaren veel vluchtelingen gearriveerd zijn. De boot werd bemand door tientallen paspoppen. Zo vroeg Amnesty aandacht voor het lot van vluchtelingen en asielzoekers.

© AI / Karen Veldkamp

Gedurende het hele jaar voerden we actie voor een betere opvang van vluchtelingen en hervestiging van de meest kwetsbaren onder hen. Op 25 januari riepen we de Europese leiders op om een einde te maken aan het schokkende falen van de EU bij de aanpak van de vluchtelingencrisis. Die dag kwamen de Europese ministers onder leiding van EU-voorzitter Nederland bijeen om de Europese samenwerking op het gebied van veiligheid en migratie te bespreken. Met een boot afkomstig van het Italiaanse eiland Lampedusa, waar veel vluchtelingen aan land komen na de tocht over de Middellandse Zee, voerden we actie bij het Scheepvaartmuseum in Amsterdam. Daarnaast adverteerden we in een aantal Nederlandse en buitenlandse dagbladen om onze oproep kracht bij te zetten. In maart werd de Turkijedeal een feit – een afspraak tussen de Europese Unie en Turkije met als doel de illegale migratie naar Griekenland te verminderen in ruil voor meer opvang in Turkije op kosten van de EU. Kort daarna openbaarden Amnesty-onderzoekers dat Turkije sinds half januari vrijwel dagelijks illegaal zo'n honderd mannen, vrouwen en kinderen de grens met Syrië overzet. Deze bevindingen toonden de ernstige gebreken van de deal.

Op 26 februari 2016 stonden we voorlopig voor de laatste keer voor de Saudische ambassade in Den Haag om de vrijlating van de blogger Raif Badawi en andere gewetensgevangenen in dat land te vragen. Badawi is vanwege zijn blogs veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf, een geldboete en duizend stokslagen. Nadat hij in januari 2015 de eerste vijftig stokslagen kreeg, hield Amnesty wekelijks een demonstratie voor de ambassade. Na de eerste sessie stokslagen heeft Badawi geen nieuwe gekregen. Na anderhalf jaar zijn we met onze wekelijkse demonstratie gestopt. Wel lieten we een milieuvriendelijke graffiti met de oproep tot vrijlating van gewetensgevangenen achter op de stoep voor de ambassade.

DE ACHTERBAN

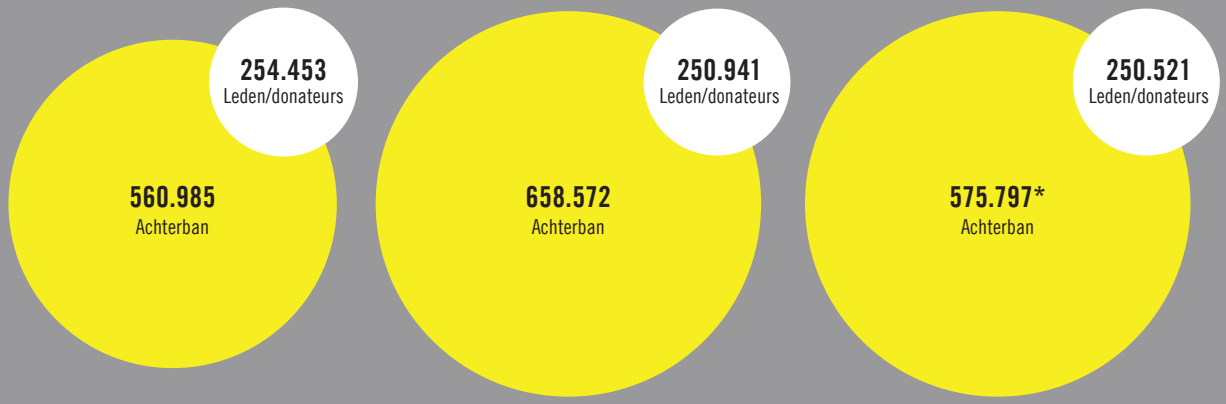

2014 2015 2016

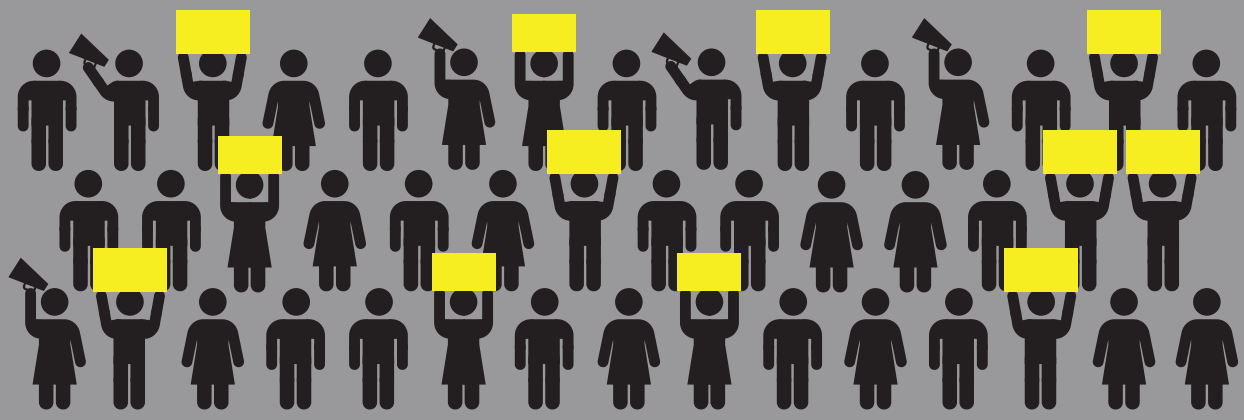

* In 2016 is voor de registratie van leden, achterban en andere contacten een nieuw CRM-systeem in gebruik genomen. Het overzetten van gegevens van het oude naar het nieuwe systeem is tevens gebruikt voor opschoning van gegevens. Deze opschoning betrof bijvoorbeeld het ‘ontdubbelen’ van contacten en het verwijderen van contacten waarvan geen contactgegevens bekend waren. Het cijfer van de omvang van de achterban is hierdoor aangepast. Dit heeft overigens nauwelijks of geen invloed gehad op de deelname van de achterban aan de verscheidene acties.

Amnesty in actie tijdens Zwarte Cross in Lichtenvoorde. Twee leden van de Russische band Pussy Riot reden mee op een tank om zo aandacht te vragen voor de activist Ildar Dadin. Die zat gevangen na een protestactie tegen president Poetin. Bandlid Nadya Tolokonnikova zat zelf ook vast na een optreden in een kerk in Moskou tegen de herverkiezing van Poetin. Ildar Dadin kwam begin 2017 vervroegd vrij.

Rond 8 maart, **internationale vrouwendag**, stuurden Amnesty-aanhangers solidariteitskaarten en bloemzaadjes naar de Russische organisatie Vrouwen van de Don. De autoriteiten verklaarden deze organisatie in 2015 tot 'buitenlandse agent'. Dit stempel betekent dat de Vrouwen onder verscherpt toezicht staan en hoge boetes krijgen bij iedere overtreding. De organisatie maakt zich sterk voor de rechten van vrouwen, kinderen en dienstplichtigen en zet zich in voor vredesopbouw en verzoening. De solidariteitsactie was een succes – de Vrouwen van de Don ontvingen drie kisten vol kaarten en twee kratten zaadjes.

Zoals ieder jaar was Amnesty ook op de festivals goed vertegenwoordigd. Op de **Bevrijdingsfestivals** voerden we samen met lokale Amnesty-groepen door het hele land actie voor bescherming van de meest kwetsbare vluchtelingen. Bezoekers werden in een spel uitgedaagd: lukte het om via een vluchtroute vol gevaarlijke hindernissen vluchtelingen veilig naar Europa te brengen? Ook vroegen we ze een petitie te tekenen waarin premier Rutte werd opgeroepen kwetsbare vluchtelingen veiligheid te bieden. Ook tijdens Pinkpop en Lowlands voerden we actie voor hervestiging van kwetsbare vluchtelingen in Europa. Ruim 36.595 mensen ondertekenden onze oproep aan de premier.

Tijdens festival **Zwarte Cross** vroeg de Russische Nadya Tolokonnikova van de punkgroep Pussy Riot aandacht voor de Russische activist Ildar Dadin. Zoals gewoonlijk was er het nodige spektakel: vanuit een roze neptank met regenboogvlaggen riep Tolokonnikova de bezoekers op om in actie te komen tegen de onderdrukking van vrije meningsuiting in Rusland.

Op **Festival Mundial** in Tilburg vroegen we aandacht voor het buitensporig politiegeweld in Brazilië in de aanloop naar de Olympische Zomerspelen. We riepen bezoekers op de petitie te ondertekenen waarmee we bij de Braziliaanse autoriteiten aandrongen op maatregelen om het geweld tegen burgers te stoppen. De reacties waren lovend. Zo vertelde een festivalbezoeker: 'De petitie zorgt zeker voor meer bewustzijn; ik wist niet dat het daar zo erg is. Daarnaast hebben wij het geluk dat wij hier wonen, dus waarom verdienen anderen niet dezelfde rechten?' Op 15 september kreeg het organisatiecomité van de Olympische Spelen in Rio 209.000 handtekeningen overhandigd onder een petitie waarin wordt opgeroepen de mensenrechten te respecteren tijdens politieacties rondom sportevenementen. In Nederland ondertekenden 49.372 mensen de petitie.

Brieven sorteren na de Schrijfmarathon in het Amnesty-huis in Amsterdam. In 2016 werden in ons land 166.305 brieven geschreven.

Op en rond 10 december, de Dag van de Rechten van de Mens, werden overal in het land brieven geschreven in het kader van **Amnesty's Schrijfmarathon**. De marathon werd voor de vierde keer gehouden. Dit jaar stonden tien mensen centraal die onze speciale aandacht verdienen vanwege het grote onrecht dat hun is aangedaan. In 2015 waren ruim 100.000 brieven geschreven op 355 locaties in Nederland. Voor 2016 hadden we de lat hoog gelegd: 150.000 brieven op 450 locaties. Dat doel werd ruimschoots gehaald met 166.305 brieven en 465 schrijfacties.
Dit jaar deden ook scholen massaal mee. Ook hier werd het doel – deelname van 10.000 scholieren – met zo'n 32.000 deelnemers ver overtroffen.

Inzet van vrijwilligers

In 2016 konden we rekenen op de inzet van 251 Amnesty-groepen, waarin 2.526 vrijwilligers actief waren. De leden van de Amnesty-groepen zijn het gezicht van Amnesty op lokaal niveau. Ze organiseren lokale acties en ondernemen diverse activiteiten, zoals het verzamelen van handtekeningen onder petities, het inzamelen van geld en het geven van voorlichting en gastlessen op school. Anderen schrijven brieven aan autoriteiten om te pleiten voor de vrijlating van, of een eerlijk proces voor, slachtoffers van mensenrechtenschendingen.
Daarnaast konden we ook dankbaar gebruikmaken van de diensten van 2.432 regionale en flexvrijwilligers. Het aantal flexvrijwilligers nam af nadat de namen uit het bestand zijn geschrapt van mensen die al lange tijd geen gehoor gaven aan een oproep voor een klus. Het aantal regionale vrijwilligers steeg daarentegen. De vrijwilligers ondersteunen ons met allerlei activiteiten, zoals het digitaal invoeren van gegevens, de verzending van actiematerialen en bij de uitvoering van acties en activiteiten van Amnesty-groepen.

LIESBETH ZWARTELÉ

© Privé

‘Mensen voelen dat ze zelf iets kunnen betekenen’

Liesbeth Zwartelé werd in 2016 voorzitter van de lokale Amnesty-groep Leiden. Waarom vindt ze het belangrijk om actief te zijn voor Amnesty? En wat waren voor groep Leiden de hoogtepunten van 2016? Liesbeth: ‘Ik heb nog nooit meegemaakt dat mensen Amnesty níet kennen.’

Ergens in het voorjaar van 2016 kreeg Liesbeth Zwartelé een e-mail gericht aan alle Amnesty-leden in Leiden en omstreken: er werd een voorzitter gezocht voor de lokale Amnesty-groep. Liesbeth: ‘Ik had tijd en ruimte om het te doen, en ik droeg Amnesty sowieso al een warm hart toe. Dus ik heb gereageerd.’

Wat vind je goed aan Amnesty?
‘De betrouwbaarheid springt er voor mij uit. Amnesty-onderzoeken zijn altijd gedegen en grondig. Dit wordt wereldwijd erkend, en daardoor is het voor autoriteiten lastig hier iets tegenin te brengen. Dat vind ik echt knap, dat Amnesty dat voor elkaar krijgt. En het activisme vind ik natuurlijk goed, zowel het activisme gericht op regeringen als gewoon de brief die naar een gevangene gaat. Achteraf hoor je dan weleens dat dat net het verschil heeft gemaakt om de moed erin te houden.’

Kun je jullie groep omschrijven? Wat is dat voor gezelschap?
‘Een heel gemêleerd gezelschap, van jong tot oud, met allerlei achtergronden. De kern van de groep, die naar de vergaderingen komt, bestaat uit een man of twaalf, en daaromheen hebben we nog een groep van lokale vrijwilligers die we kunnen inzetten bij acties.’

Wat waren in 2016 de beste acties voor jullie groep?
'In Leiden had je van de zomer tijdelijk een pop-uplocatie bij het station, met allemaal kleine winkeltjes, horecagelegenheden, zelfs een strandje met beachvolleybal. Amnesty had toen een actie rondom de Olympische Spelen in Rio, tegen politiegeweld in Brazilië. Wij hebben daar toen een stand ingericht op z'n Braziliaans. We hadden een capoeiragroep die kosteloos voor ons optrad, we hadden een quiz waaraan mensen konden meedoen, en zo hebben we de petitie onder de aandacht gebracht. Dat was zeer geslaagd. Vrijwel iedereen aan wie je het vraagt tekent die petitie. Iedereen heeft wel een gevoel bij hoe onterecht het is dat er geweld plaatsvindt, juist door een organisatie als de politie. En helemaal rondom de Olympische Spelen, waarbij het toch gaat om de betere waarden in de wereld.'

Kennen mensen die langslopen Amnesty wel?
'Ik heb nog nooit meegemaakt dat mensen Amnesty níet kennen. Amnesty is wereldwijd bekend. Je hoort tijdens de collecte ook altijd dat collectanten bijna nooit hoeven uit te leggen wat Amnesty is en doet.'

Hebben jullie meegedaan aan de Schrijfmarathon in december?
'Ja, in de Leidse bibliotheek hadden we een plek gekregen en dat ging erg goed dit jaar. Het was op een zaterdag en allemaal mensen die lekker in de bibliotheek struinden hebben we gevraagd om bij ons een brief te komen schrijven. Heel veel mensen deden dat.'

De Schrijfmarathon is de laatste jaren erg succesvol in het land. Waardoor komt dat denk je?
'Mensen voelen echt dat ze zelf iets kunnen betekenen. Het is hún brief, hún kaart die die ene gevangene een goed moment bezorgt. Dus het is concreet en persoonlijk. Bovendien is het laagdrempelig omdat er die voorbeeldbrieven zijn. Je hoeft niet zelf iets te verzinnen in een taal die je misschien niet zo goed beheerst.'

Heb je in je werk voor Amnesty weleens het idee: heeft het eigenlijk wel nut?
'Nee, nooit. Soms kan het lastig lijken om resultaten te boeken, maar ik vind dat je altijd dingen moet blijven doen en proberen. Achteraf zie je dan misschien dat de ene actie meer nut heeft gehad dan de andere. Het zij zo.'

‘Het is hún brief, hún kaart die die ene gevangene een goed moment bezorgt. Dus het is concreet en persoonlijk.’

Hoe is het contact met het hoofdkantoor van Amnesty in Amsterdam?
‘Wij hebben als groep twee keer per jaar een verdiepingsavond. Daar was behoefte aan binnen de groep: we vonden het belangrijk om af en toe inhoudelijk wat dieper met elkaar in te gaan op Amnesty-onderwerpen. Vorige week hadden we nog een bijeenkomst over de zaken die de komende periode belangrijk worden voor Amnesty, zoals vluchtelingen en migranten. Medewerkers van de beleidsafdeling van het hoofdkantoor kwamen daar uitleg geven. Ik vond het heel goed dat zij ons ook vroegen waaraan wij als Amnesty-groep behoefte hebben, hoe zij ons kunnen ondersteunen.’

Wat voor soort ondersteuning wil je graag?
‘Zelf vind ik het vooral belangrijk dat als wij op straat staan, we de feiten goed op een rijtje hebben. Je moet niet onderuitgeschoffeld worden doordat je je verhaal niet goed op orde hebt. Daar zorgt het hoofdkantoor altijd goed voor. We kregen bijvoorbeeld de brochure “Vluchtelingen verdienen veiligheid” en daarin staan helder de feiten. Er staat bijvoorbeeld: “21 miljoen mensen zijn hun land ontvlucht. Dat lijkt veel, maar het is slechts 0,3 procent van de wereldbevolking.” Kijk, dat soort informatie is fijn om te hebben als je op straat met mensen in gesprek gaat.’

SPOEDACTIES

705
spoedacties

284 nieuwe acties
421 vervolgacties

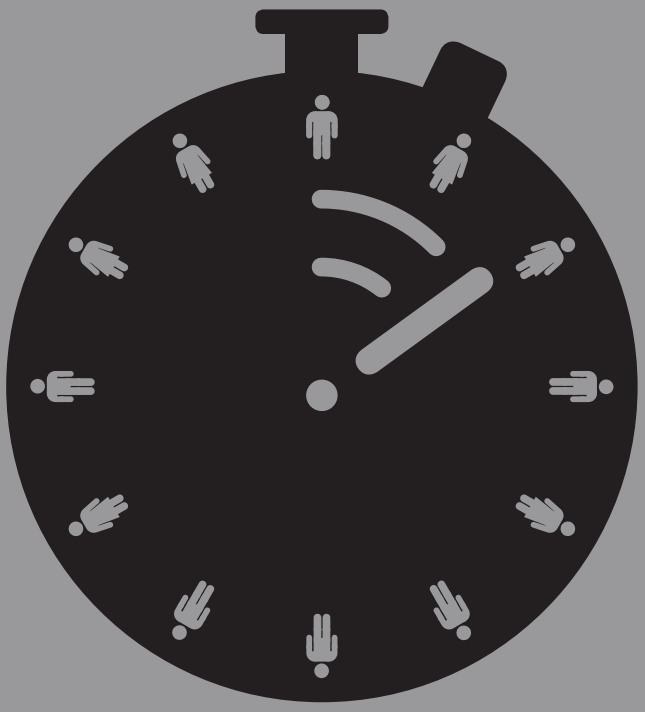

105 acties werden afgerond,
85 keer met een positief resultaat
Amnesty Nederland zette 178 spoedacties uit

DE VIJF BELANGRIJKSTE REDENEN VOOR EEN SPOEDACTIE

(waarbij voor een deel van de zaken meerdere redenen waren om met spoed in actie te komen)

- Zaken over vrije meningsuiting: 304 acties
- Gevangenschap: 215 acties
- Marteling en mishandeling: 187 acties
- Gewetensgevangene: 175 acties
- Gezondheid: 161 acties

In de winter van 2016-2017 zaten vluchtelingen op het Griekse Lesbos vast in overvolle tentenkampen. Amnesty vond dat Europa deze mensen letterlijk in de kou liet staan en riep de Nederlandse regering op om in actie te komen. Sinds in maart 2016 de EU een deal sloot met Turkije, zetten de Europese leiders asielzoekers vast op de Griekse eilanden.

AMNESTY LOBBYT

Amnesty lobbyt bij regeringen om mensenrechten een prominente rol te geven in het binnen- en buitenlandbeleid en om onderdrukkende wetten aan te passen, waardoor mensenrechtenschendingen effectiever kunnen worden aangepakt. In Nederland proberen we dat vooral via lobby bij de Tweede Kamer en bij verschillende ministeries. Maar ook in internationaal verband lobbyen wij bij de Europese Unie, de Raad van Europa, het Internationaal Olympisch Comité of de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties. Bij bedrijven proberen wij maatregelen tot stand te brengen die groter respect voor de mensenrechten bewerkstelligen. Bijvoorbeeld voor arbeidsmigranten, vluchtelingen of in individuele zaken. Onze lobbyisten dringen aan op het sluiten van internationale verdragen, en dragen daar ook inhoudelijk aan bij. Dit leidde al eerder tot onder meer het VN-Verdrag tegen Marteling en het Internationaal Strafhof.

Amnesty Nederland beschikt voor uiteenlopende onderwerpen over betrouwbare en unieke informatie, analyses en standpunten die politiek relevant zijn. Wij brengen deze dan ook actief onder de aandacht bij de relevante ministeries en Tweede Kamerleden. Dit doen we via gesprekken en brieven, maar ook via (sociale) media. We schrijven ministers en de premier aan over onze zorgpunten, en spreken ze waar mogelijk. Kamerleden verzoeken we onder meer om onze zorgen en vragen in te brengen in overleggen met de ministers, mondeling of in de vorm van Kamervragen. Op deze manier zijn we in feite doorlopend in gesprek met de ministers van Veiligheid en Justitie, Buitenlandse Zaken, en – in mindere mate – met die van Binnenlandse Zaken over het Nederlandse beleid, en kunnen we geregeld invloed uitoefenen.

We lobbyen voor tal van onderwerpen. De binnenlandse onderwerpen die we in 2016 aan de orde stelden, betroffen vooral discriminatie en etnisch profileren door de politie, antiterrorismewetten die de rechtsstaat dreigen te ondermijnen, en de detentieomstandigheden van uitgeprocedeerde asielzoekers. Zorgen om onze privacy in Nederland werden uitgebreid aanhangig gemaakt in aanloop naar de nieuwe wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Iverna McGowan, hoofd van het EU-kantoor van Amnesty in Brussel, licht Amnesty's standpunt over de vluchtelingenproblematiek toe.

© Thierry Roge

In ons werk met betrekking tot Europa ging de meeste aandacht net als vorig jaar uit naar de zorgwekkende manier waarop de EU omgaat met vluchtelingen, zowel in Europa als in de omliggende regio's. We grepen het Nederlandse EU-voorzitterschap aan om de EU-leiders ter verantwoording te roepen voor de aanpak van de vluchtelingencrisis. We lobbyden als vanouds op onze prioriteitslanden Turkije, Saudi-Arabië, Rusland, China en Indonesië. De EU ontwikkelde een nieuw beleidskader voor China, dat veel kritischer was dan voorheen. Daarnaast zijn er strategische prioriteiten waarop gelobbyd wordt, zoals internationale veiligheid, waarbij het gaat over de missies in Irak en Syrië en Mali. Op het dossier 'Meest ernstige mensenrechtenschendingen' werd onder andere aandacht gevraagd voor marteling in Syrië en Egypte, de inzet van clusterbommen in Jemen en mogelijke chemische wapeninzet in Darfur. De Europese sportministers spraken af om bij het toekennen van een sportevenement zoals een voetbalkampioenschap veel meer rekening te houden met mensenrechten dan nu gebeurt.

AMNESTY LICHT VOOR

Media-aandacht is voor Amnesty International belangrijk om onze onderzoeksbevindingen openbaar te maken en mensen bewust te maken van mensenrechtenschendingen wereldwijd. Het lukt ons vaak om in het nieuws te komen, zowel nationaal als internationaal. Daarbij gaat het vaak over een specifieke mensenrechtensituatie, maar ook een campagne of actie kan de aandacht van de media trekken. In 2016 kregen we veel media-aandacht voor onze rapporten, acties, filmpjes en advertenties over de actie bij het Scheepvaartmuseum. Die vond plaats bij de start van het Nederlandse EU-voorzitterschap en was gericht op het beschermen van de rechten van vluchtelingen. Ons onderzoek over het illegaal terugsturen van Syrische vluchtelingen naar Syrië door Turkije trok eveneens veel aandacht, net als onderzoek naar martelingen in een beruchte Syrische gevangenis en onderzoek naar martelingen in Turkije na de mislukte coup in juli 2016. Naar aanleiding van het staande houden van rapper Typhoon zocht Amnesty met succes de media op om aandacht te vragen voor de zorgen over etnisch profileren door de politie. Ook de actie Decode Darfur werd door de media opgepikt. We riepen de hulp van vrijwilligers in om aan de hand van satellietbeelden van de Sudanese regio Darfur, waar al jarenlang een bloedige strijd gaande is, dorpen in kaart te brengen. In 2017 krijgt deze actie een vervolg en worden de beelden vergeleken om vast te stellen of dorpen zijn vernietigd.

Media-aandacht draagt in veel gevallen bij aan een effectief optreden van onze lobbyisten. Naast de woordvoerders en directeur kwamen ook onze specialisten en collega's uit andere landen in de diverse media aan het woord. We gaven in 2016 120 radio- en televisie-interviews, tegenover 164 het jaar ervoor. Mogelijk heeft deze daling te maken met het veranderende politieke en medialandschap, waarin de feiten die Amnesty presenteert niet altijd als onomstreden worden gezien. De aandacht op sociale media voor ons werk nam daarentegen toe.

Sociale media

Amnesty's socialemediakanalen zijn de afgelopen jaren sterk gegroeid. Vooral Facebook springt eruit. Het is een onmisbaar medium geworden voor het bereiken en activeren van onze achterban, én voor onze fondsenwerving. Via dit kanaal bereiken we honderdduizenden mensen per maand. Ook maken we steeds vaker gebruik van video en livestreams. Er kwamen in 2016 ruim 38.000 nieuwe volgers bij, waardoor we eind 2016 rond de 142.000 Facebook-volgers hadden.
Het aantal volgers op Twitter groeide minder hard dan in 2015, maar met een toename van 2.100 is het aantal van 20.000 volgers in zicht. De groei van Instagram en LinkedIn lieten een verdubbeling zien. Instagram groeide van zo'n 700 volgers in 2015 naar 1.450 in 2016. Het aantal mensen dat Amnesty via LinkedIn volgt, groeide met ruim 500: van 325 in 2015 naar 830 in 2016.

In 2017 zullen we onze activiteiten op Facebook verder ontwikkelen. Door ons specifiek op verschillende doelgroepen te richten – deels via betaalde advertentie-mogelijkheden – hopen we de juiste mensen met de juiste onderwerpen te bereiken en verwachten we meetbaar meer resultaat te behalen: meer mensen die ons werk steunen, bijvoorbeeld door het tekenen van petities of door een donatie.

Wordt Vervolgd

Amnesty's onafhankelijke maandblad *Wordt Vervolgd* bevatte iedere maand informatieve en relevante artikelen. Een paar voorbeelden: een interview met Amnesty-onderzoeker Andrew Gardner in Istanbul (dat voor de mislukte coup in de zomer van 2016 plaatsvond). Hij vertelde hoe de Turkse rechtsstaat langzaam wegkwijnt. Daarnaast een interview met Leyla en Arif Yunus, twee voormalige gewetensgevangenen uit Azerbeidzjan die sinds voorjaar 2016 in Nederland wonen. Amnesty voerde intensief actie voor hen. En een verhaal over ontwikkelingsbank FMO en hoe de moord op activiste Berta Cáceres de bank wegjoeg uit Honduras. In december was er een special over diversiteit in Nederland, die tot veel lezersreacties leidde. Uit een eerder gehouden lezersonderzoek blijkt dat *Wordt Vervolgd* ervaren wordt als zeer informatief, actueel en toegankelijk. Lezers zijn tevreden met de omvang en frequentie van het blad. Er is brede waardering voor de verschillende onderwerpen en rubrieken.

Mensenrechteneducatie

Mensenrechteneducatie is onderwijs waarbij leerlingen kennis vergaren over mensenrechten en het belang ervan voor een rechtvaardige wereld. Ook kunnen kinderen vaardigheden aanleren om de vergaarde kennis toe te passen, zoals discussiëren op basis van argumenten. Dit leidt tot een betrokken houding van de kinderen, zowel bij hun directe omgeving als bij de wereld om hen heen.

Amnesty streeft ernaar dat alle leerlingen in Nederland gedurende hun schoolloopbaan les krijgen over mensenrechten. Om dit te bereiken lobbyen we bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) om ervoor te zorgen dat mensenrechteneducatie integraal in het onderwijscurriculum wordt opgenomen. Met succes: in het definitieve advies van Onderwijs2032 dat op 23 januari 2016 aan staatssecretaris Dekker werd overhandigd, staat dat burgerschap een prominente plaats binnen het curriculum moet krijgen. De rest van 2016 is besteed aan een 'verdiepingstraject'. Er werd onderzocht door zowel de Onderwijscoöperatie (waarin een aantal onderwijsvakbonden is verenigd) als de Regiegroep (vanuit het ministerie van OCW) hoe het staat met het draagvlak onder docenten voor het advies van Onderwijs2032. Ook werden de randvoorwaarden voor curriculumvernieuwing in kaart gebracht.

EDUCATIE

HET PERCENTAGE LEERLINGEN DAT GEDURENDE ZIJN SCHOOLLOOPBAAN LES KRIJGT OVER MENSENRECHTEN

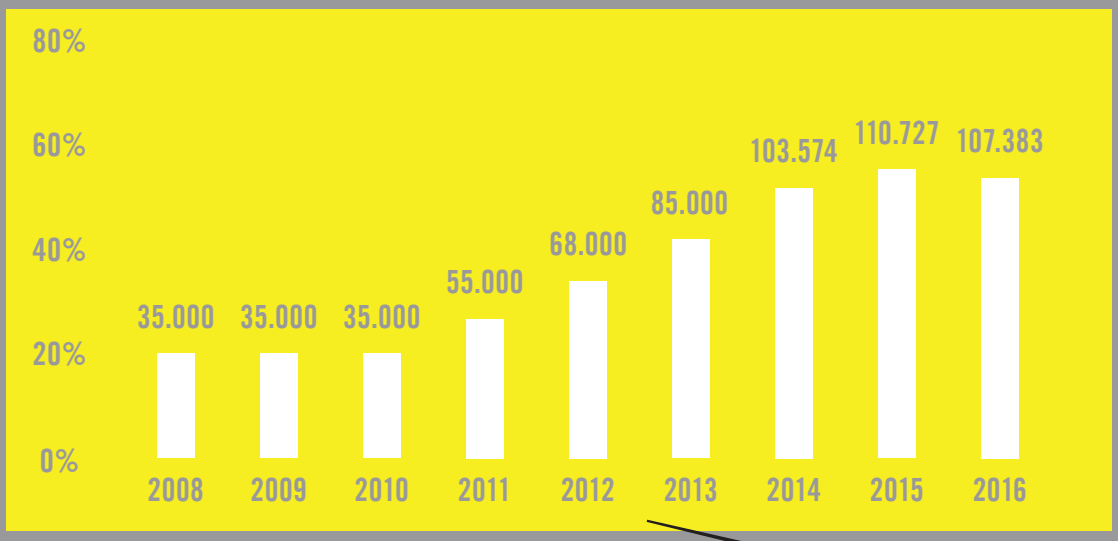

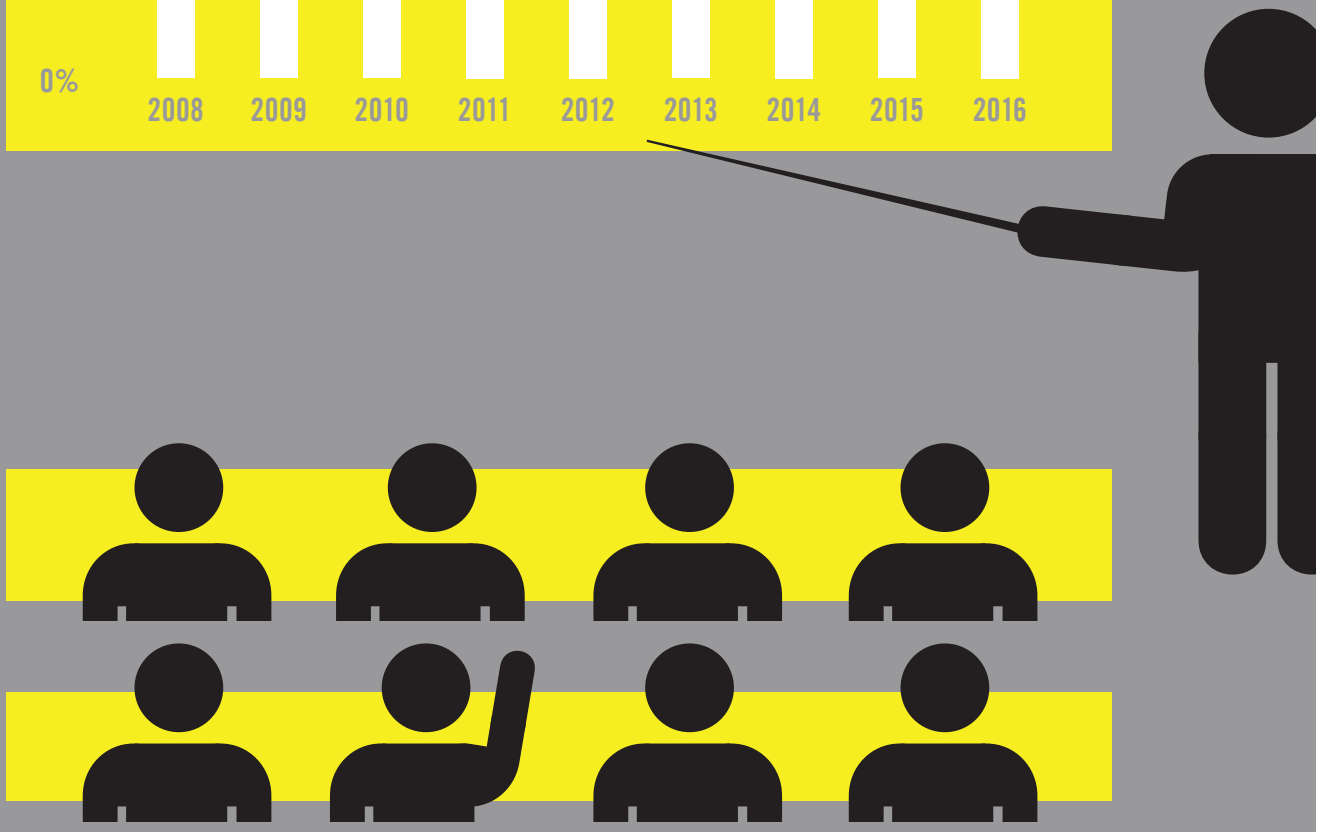

De vrijwillige gastdocenten en docenten die aan de hand van ons lesmateriaal een les over mensenrechten geven, vervullen een belangrijke rol in ons educatieprogramma.

© AI / Jorn van Eck

Met (gast)lessen zorgt Amnesty ervoor dat zo veel mogelijk kinderen nu al les krijgen over hun rechten en plichten. In het schooljaar 2015-2016 bereikten we ruim 107.000 leerlingen via een door Amnesty getrainde gastdocent of via hun eigen leerkracht. Dat is iets minder dan het schooljaar ervoor. Dit is wellicht toe te schrijven aan het feit dat in schooljaar 2014-2015 het Kinderrechtenverdrag 25 jaar bestond en er daarom veel publiciteit was. Daarnaast is de deelname aan Amnesty's maatschappelijke stage gedaald naar zo'n 2.000 leerlingen. Dat heeft direct te maken met het stopzetten van de subsidie vanuit het ministerie van OCW. Het aantal leerlingen dat meedeed aan een actie van Amnesty steeg echter van 42.266 leerlingen in 2015 naar 48.685 in 2016.
De vrijwillige gastdocenten vervullen een belangrijke rol in ons educatieprogramma. In 2016 verzorgden 506 opgeleide gastdocenten lessen en acties over kinder- en mensenrechten. De meeste lessen (77 procent) werden op scholen gegeven. Daarnaast waren zij ook actief in jongerencentra en in kerken verspreid door het hele land. De gastdocenten bereikten meer leerlingen dan het jaar ervoor: 70.400 kinderen, een groei van bijna 9 procent. Een gastdocent geeft over het algemeen zes lessen per jaar waarmee hij of zij 190 leerlingen bereikt. Maar er zijn ook uitschieters. In 2016 bereikten dertien gastdocenten elk meer dan vijfhonderd leerlingen, van wie vier elk ruim boven de duizend kinderen een mensenrechtenles gaven.
Amnesty's gastlessen worden met gemiddeld een 8,2 gewaardeerd door de docenten. Om de kwaliteit van de gastlessen te garanderen, mogen Amnesty's gastdocenten pas aan de slag nadat ze een intensieve tweedaagse training hebben doorlopen. Daarnaast worden jaarlijkse nieuwe materialen ontwikkeld. Dankzij de uitgebreide handleiding kunnen (gast)docenten er snel mee aan de slag.

We bieden docenten en leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs een uitgebreid palet aan actuele les- en informatiematerialen, zowel op papier als via onze website. Voor groep 6, 7 en 8 van het basisonderwijs ontwikkelde de eenheid Educatie in 2016 het lespakket 'Vluchten voor de oorlog' om bewustwording te vergroten over de gevolgen van oorlog en de noodzaak te moeten vluchten. Drie Syrische kinderen staan hierin centraal: Esra, Ghatim en Majid. In een korte film vertellen zij hun vluchtverhaal en komen leerlingen hier te weten wat het betekent wanneer je vanwege een oorlog alles achter moet laten. Ook vertellen de drie hoe hun leven er nu uitziet. Aan de hand van diverse werkbladen met tal van vragen volgen leerlingen de route die Esra, Ghatim en Majid hebben gevolgd. Ze leren over de vluchtelingencrisis, over vooroordelen en discriminatie en het belang van kinderrechten. Na afloop van de les krijgen de kinderen een bont geïllustreerd tafelkleed mee. Aan de hand van de vragen die erop staan, kunnen ze thuis verder praten over de vluchtelingenkwestie.

Voor groep 6, 7 en 8 van het basisonderwijs ontwikkelde de eenheid Educatie het lespakket 'Vluchten voor de oorlog'. Daarin staan de belevenissen van drie Syrische kinderen centraal. Na afloop van de les krijgen de kinderen een bont geïllustreerd tafelkleed mee. Aan de hand van de vragen die erop staan, kunnen ze thuis verder praten over de vluchtelingenkwestie.

Amnesty heeft ook twee programma's om de kennis, capaciteit en slagkracht van lokale mensenrechtenorganisaties elders in de wereld te versterken: het Police and Human Rights Programme, dat zich richt op het probleem van wetshandhavers die de mensenrechten schenden en daarvoor vaak niet worden vervolgd, en het Human Rights Capacity-Building Programme (HURICAP), dat als doel heeft de capaciteit van nationale en lokale mensenrechtenorganisaties in Afrika en het Midden-Oosten te versterken en het mensenrechtenactivisme in lokale gemeenschappen te bevorderen.

AMNESTY WERKT SAMEN

We vinden de samenwerking met partners en activisten in eigen en in andere landen uiterst zinvol. De combinatie van onze kennis en ervaringen op het gebied van onderzoek, lobby, voorlichting en fondsenwerving en de specifieke expertise van de partners versterken elkaar. Hierdoor is het ook mogelijk een bredere achterban te betrekken en mede daardoor een groter maatschappelijk draagvlak voor mensenrechten te creëren. In de bijlage staat een overzicht van de belangrijkste samenwerkingsverbanden waarmee meer dan € 10.000 per jaar is gemoeid.

Syria International Justice Project

In de zomer van 2016 ging het Syria International Justice Project van start. De Nuhanovic Foundation werkt hierin samen met Amnesty Nederland, Amnesty's Centre for International Justice in Den Haag, Laywers for Lawyers, de Amsterdamse Orde van Advocaten, het War Reparations Centre en studenten van de rechtenfaculteit van de Universiteit van Amsterdam.

Doel van het project is om gevluchte Syrische advocaten die in Nederland verblijven toe te rusten met kennis en vaardigheden over internationaal recht, waaronder oorlogsrecht. Deze kennis is nodig om oorlogsmisdrijven die in hun land zijn begaan, en de wreedheden die zijzelf hebben ondergaan, te kunnen documenteren.
Sinds de gewelddadigheden in Syrië in 2011 begonnen, zijn zo'n 4 miljoen mensen het land ontvlucht. Meer dan 60.000 Syrische vluchtelingen wonen in Nederland, onder wie circa vierhonderd advocaten. De meeste advocaten zitten in de asielprocedure of hebben inmiddels een verblijfsvergunning gekregen. Velen hebben de wens naar Syrië terug te keren zodra de situatie dat toelaat en mee te helpen bij de wederopbouw van hun land. Het Syria International Justice Project biedt hun de opleiding om hier een zinvolle bijdrage aan te leveren. Het op een neutrale en

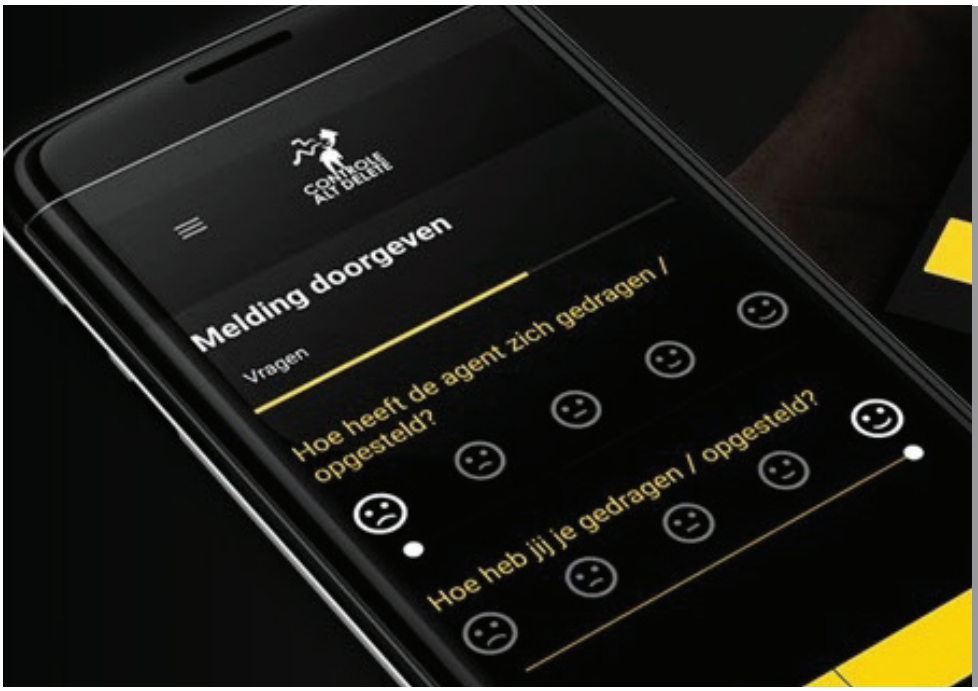

Met de app van ControleAltDelete, een organisatie die etnisch profileren door de politie tegengaat, kun je eenvoudig een klacht indienen.

onpartijdige wijze vastleggen van oorlogsmisdrijven ligt aan de basis van het proces dat vrede en stabiliteit in Syrië moet brengen.
Amnesty Nederland stelt zowel voor het trainingsprogramma als voor de ontwikkeling van het documentatieproject haar kennis beschikbaar en steunt het Syria International Justice Project daarnaast financieel.

ControleAltDelete

Sinds 2013 werkt Amnesty Nederland nauw samen met ControleAltDelete, een organisatie die ernaar streeft dat de politie alle burgers gelijkwaardig behandelt. Amnesty's kennis op het gebied van discriminatie door de politie sluit goed aan bij de activiteiten van ControleAltDelete.
Etnisch profileren is een aanhoudend probleem in de Nederlandse samenleving. Het is een vorm van discriminatie als voor politieagenten iemands huidskleur of etnische afkomst de reden is om hem of haar staande te houden of te controleren. Etnische minderheden worden in Nederland daardoor vaker onderworpen aan politiecontroles dan 'witte' Nederlanders.
In 2016 organiseerden we samen drie evenementen: een over het recht om te demonstreren – wat zijn terechte en wat zijn onterechte beperkingen in onze demonstratievrijheid – en een over geweldstoepassing door de Nederlandse politie en hoe deze kan verbeteren. Daarnaast was er de jaarlijkse dialoogavond waar vertegenwoordigers van de politie, jongeren en professionals met elkaar in gesprek gingen over oplossingen om etnisch profileren tegen te gaan. Dit leidde tot een verbeterplan dat vervolgens werd besproken met Peter Slort, portefeuillehouder Diversiteit bij de Nationale politie. Het belangrijkste gesprekspunt was de verbetering van de wijze waarop de politie verantwoording aflegt over controles op straat. De politie moet beter duidelijk maken waarom iemand wordt staande gehouden voor een verkeers- of identiteitscontrole. Daarnaast moet de politie meer openheid geven over het aantal controles, en de rechtmatigheid en effectiviteit ervan. De kritische dialoog hierover zal in 2017 worden voortgezet.
Amnesty droeg financieel bij aan de door ControleAltDelete ontwikkelde app, waarmee etnisch profileren gemeld kan worden. Ook de politie was betrokken bij de ontwikkeling. De politie is tevreden over de app die het gemakkelijker maakt om een aanklacht in te dienen als mensen denken dat de politie hen heeft gediscrimineerd. Peter Slort: 'ControleAltDelete richt zich vooral op individuen en groepen die niet snel geneigd zijn om met de politie in contact te treden. De actiegroep kan klagers begeleiden bij het indienen van een klacht tegen de politie.' De app werd op 25 december 2016 gelanceerd.

Deelnemers aan een workshop van de Youth Human Rights Movement in Rusland. De school biedt een educatief programma voor jongeren die meer over mensenrechten willen weten.

© YHRM

Youth Human Rights Movement in Rusland

Het is slecht gesteld met de mensenrechten in Rusland. Het opleiden van meer en beter gekwalificeerde verdedigers van mensenrechten is belangrijk voor het voortbestaan van de mensenrechtenbeweging. Sinds 2014 werkt Amnesty Nederland samen met de Youth Human Rights Movement (YHRM), een internationaal netwerk van mensenrechtenverdedigers en activisten. Met de steun aan de YHRM beoogt Amnesty Nederland een bijdrage te leveren aan de bewustwording van het belang van mensenrechten in Rusland, en door uitwisseling tussen Russische en Europese mensenrechtenverdedigers en -organisaties een nieuwe generatie activisten op te leiden. Zij kunnen een vuist maken tegen de toenemende inperking van de vrijheden in Rusland.

Een van de projecten van YHRM is de Moscow Open School of Human Rights (MOSHR). De school biedt een educatief programma voor jongeren tussen de 18 en 30 jaar die meer over mensenrechten willen weten. De cursisten volgen eerst een basiscursus over de theorie en de geschiedenis van mensenrechten. In een vervolgcursus gaan ze dieper in op een specifiek thema.
De studenten ontmoeten mensenrechtenverdedigers en bezoeken diverse non-gouvernementele organisaties in Rusland om kennis te maken met de praktische kant van hun werk. Daarnaast worden de cursisten gestimuleerd vrijwilligerswerk te verrichten voor mensenrechtenorganisaties of zelf een (kleinschalig) mensenrechtenproject op te zetten. De cursisten krijgen daarbij ook praktische handvatten aangereikt zodat ze zonder risico voor mensenrechten kunnen opkomen. Zo leren ze bijvoorbeeld hoe je het beste het gesprek kunt aangaan met een politieagent en wat je moet doen als je onverwacht in een arrestantenbusje belandt.

De MOSHR heeft twee trainingscycli per jaar. Vanaf 2017 gaat YHRM het bereik vergroten door online-cursussen aan te bieden. YHRM probeert ook andere doelgroepen te bereiken, zoals scholieren of ouderen. Hiervoor gebruikt de organisatie op de doelgroep toegesneden voorlichtingsactiviteiten, materialen zoals stripverhalen en animaties, en trainingen, en biedt zij mogelijkheden om met elkaar in dialoog te gaan.

In 2016 ontving Amnesty van de Nationale Postcode een extra gift van € 1,785 miljoen voor de Crisis Response Unit. Die wordt ingezet om mensenrechtenschendingen in conflictgebieden te documenteren. Het team leverde onder meer het bewijs voor het doden van kinderen in Jemen met clusterbommen. Door deze mensenrechtenschendingen vast te leggen, werd een eerste stap gezet om ze te kunnen aanpakken.

© Roy Beusker

Samenwerking met de Nationale Postcode Loterij

In 2016 vormde de jaarlijkse bijdrage van de Nationale Postcode Loterij een belangrijke inkomstenbron. We ontvingen € 3,6 miljoen voor ons reguliere werk: onderzoek, lobby en campagnes. Daarbovenop ontvingen we een extra bijdrage van € 1,785 miljoen voor de uitbreiding van de Crisis Response Unit.

Dit bedrag komt ten goede aan het project 'Bescherm de Burgers' ('Protect Civilians: Amnesty International's Crisis Response'). Dit project is hard nodig, omdat er op dit moment meer dan dertig conflicten woeden in de wereld. Deze gaan vaak gepaard met ernstige mensenrechtenschendingen en hebben miljoenen vluchtelingen tot gevolg. Amnesty heeft daardoor grote behoefte aan meer capaciteit om onderzoek te doen. De Crisis Response Unit bestaat uit een team van crisisonderzoekers, forensisch experts en communicatiespecialisten, dat snel kan worden ingezet in conflictgebieden. Het team werkt vaak onder hoge druk. Met de extra bijdrage van de Nationale Postcode Loterij worden onder meer nieuwe crisisonderzoekers aangesteld en meer missies naar oorlogsgebieden mogelijk gemaakt. Daarnaast worden nieuwe uitrustingen voor onderzoekers aangeschaft, zoals kogelvrije vesten, en kunnen we meer audiovisueel materiaal produceren.
Amnesty's crisisonderzoeker Lama Fakih vertelde vanuit Libanon over haar werk: 'Al sinds het begin van het conflict in Syrië heeft Amnesty mensenrechtenschendingen vastgelegd. We werken op dit moment in de Bekaa-vallei in Libanon, waar meer dan één miljoen geregistreerde Syrische vluchtelingen wonen. Zij vertellen over hun leed. Wij geven hun verhalen door aan de mensen die hun levens kunnen veranderen. Dit werk zou niet mogelijk geweest zijn zonder de steun van de Nationale Postcode Loterij.'
In 2016 vonden vijf missies plaats. Een onderzoek in Jemen toonde aan dat er kinderen waren gedood door gebruik van clusterbom-munitie. De onderzoeksmissie in Sudan leverde overtuigend bewijs op van het gebruik van chemische wapens tegen burgers in Darfur. In Syrië werd het bestaan van massagraven met satellietbeelden vastgelegd. Het onderzoek in de Filipijnen ging over buitengerechtelijke executies en in Turkije werd het martelen en verkrachten van gedetineerden onderzocht.

De landelijke collecte is een belangrijke inkomstenbron voor Amnesty Nederland. Een keer per jaar gaan rond de 17.000 vrijwilligers langs de deuren om geld in te zamelen.

© AI / Karen Veldkamp

AMNESTY WERFT FONDSEN

Overal waar onrecht heerst en mensen worden onderdrukt, komt Amnesty International in actie. We maken schendingen van mensenrechten zichtbaar en zetten daders onder druk. We boeken successen. Er wordt overal ter wereld naar ons geluisterd. Want we zijn betrouwbaar en onafhankelijk. Dankzij de vele leden die ons steunen. Hoe meer leden, hoe groter de druk op machthebbers, hoe meer resultaat: vrijheid en rechtvaardigheid voor de slachtoffers. Zonder steun van leden zijn we nergens.

Het lidmaatschap van Amnesty International is meer dan een gift om ons werk te financieren. Dat geld is natuurlijk noodzakelijk aangezien dit ons werk mogelijk maakt. Maar ook het feit dat wij namens velen spreken als we autoriteiten ter verantwoording roepen, is belangrijk. Dat is de macht van het getal.
Dat het mensen aanspreekt om lid te zijn van een slagvaardige organisatie, blijkt uit cijfers. Daar waar veel verenigingen last hebben van krimpende ledentallen, is dat van Amnesty in 2016 gelijk gebleven. Dat het ons voor het eerst sinds 2009 gelukt is de daling van het ledental te stoppen, vinden we heel positief nieuws. De gemiddelde bijdrage van de leden van wie we afscheid namen was aanmerkelijk lager was dan die van de nieuwe leden. Hierdoor konden we met ons stabiele ledental toch een stijging in de inkomsten realiseren.
Ook de inkomsten uit eigen fondsenwerving ontwikkelen zich zeer positief. Op vrijwel alle fronten hebben we beter gepresteerd dan onze prognose. De gestage daling van de inkomsten waar Amnesty mee te kampen had, was in 2015 al omgebogen naar een stijging. In 2016 heeft deze stijging zich stevig doorgezet. Dat is te danken aan de steun die we mogen ontvangen van onze trouwe leden, waarvan een groeiend aantal er bovendien voor kiest ons ook na hun overlijden te blijven steunen in de vorm van een nalatenschap. Ook zagen we een groei in de inkomsten van onze merchandising. Daarnaast zijn we dankbaar voor de duizenden collectanten die elk jaar, door weer en wind, langs de deuren gaan.

7

AMNESTY NEDERLAND, DE ORGANISATIE

ONZE MEDEWERKERS

In 2016 zijn – als onderdeel van de organisatieontwikkeling die is ingezet in 2015 – enkele nieuwe systemen ingevoerd om processen en dienstverlening te verbeteren. Dit betrof systemen voor een leden- en contactenadministratie, personeelsadministratie en digitale verwerking van facturen. Deze verandertrajecten werden uitgevoerd naast het doorlopende werk, wat veel van de medewerkers heeft gevraagd. In sommige gevallen was het nodig tijdelijk extra capaciteit in te zetten.

Naast het invoeren van de nieuwe systemen groeide het aantal tijdelijke medewerkers voor projecten waarvoor externe financiering was gerealiseerd of middelen uit de bestemmingsreserves werden aangewend. Deze tijdelijke medewerkers met een specifieke expertise zijn aangenomen voor een van tevoren vastgestelde periode van bijvoorbeeld één of twee jaar. Hiermee is invulling gegeven aan het reorganisatie-besluit van 2014 over het handhaven van een maximale omvang van de structurele formatie met daarnaast een flexibele schil van tijdelijk personeel dat gedurende een bepaalde periode specifieke expertise of capaciteit inbrengt, waarna de organisatie weer afscheid van hen neemt.

In 2016 is gestart met de ontwikkeling van een nieuwe visie op het personeels-beleid in een proces van co-creatie door het management, de medewerkers en de ondernemingsraad. Tijdens een gezamenlijke bijeenkomst is een eerste inventarisatie gemaakt van wensen en zorgen van alle betrokkenen. Vier onderwerpen worden verder uitgewerkt in 2017: arbeidsvoorwaarden, diversiteit, ontwikkeling en doorstroming van medewerkers, en werkplezier. Zie de verantwoordingsverklaring voor (meer) informatie over de Ledenraad, het Bestuur en de Directie.

ORGANIGRAM

AMNESTY INTERNATIONAL, NEDERLAND

per 1 januari 2015

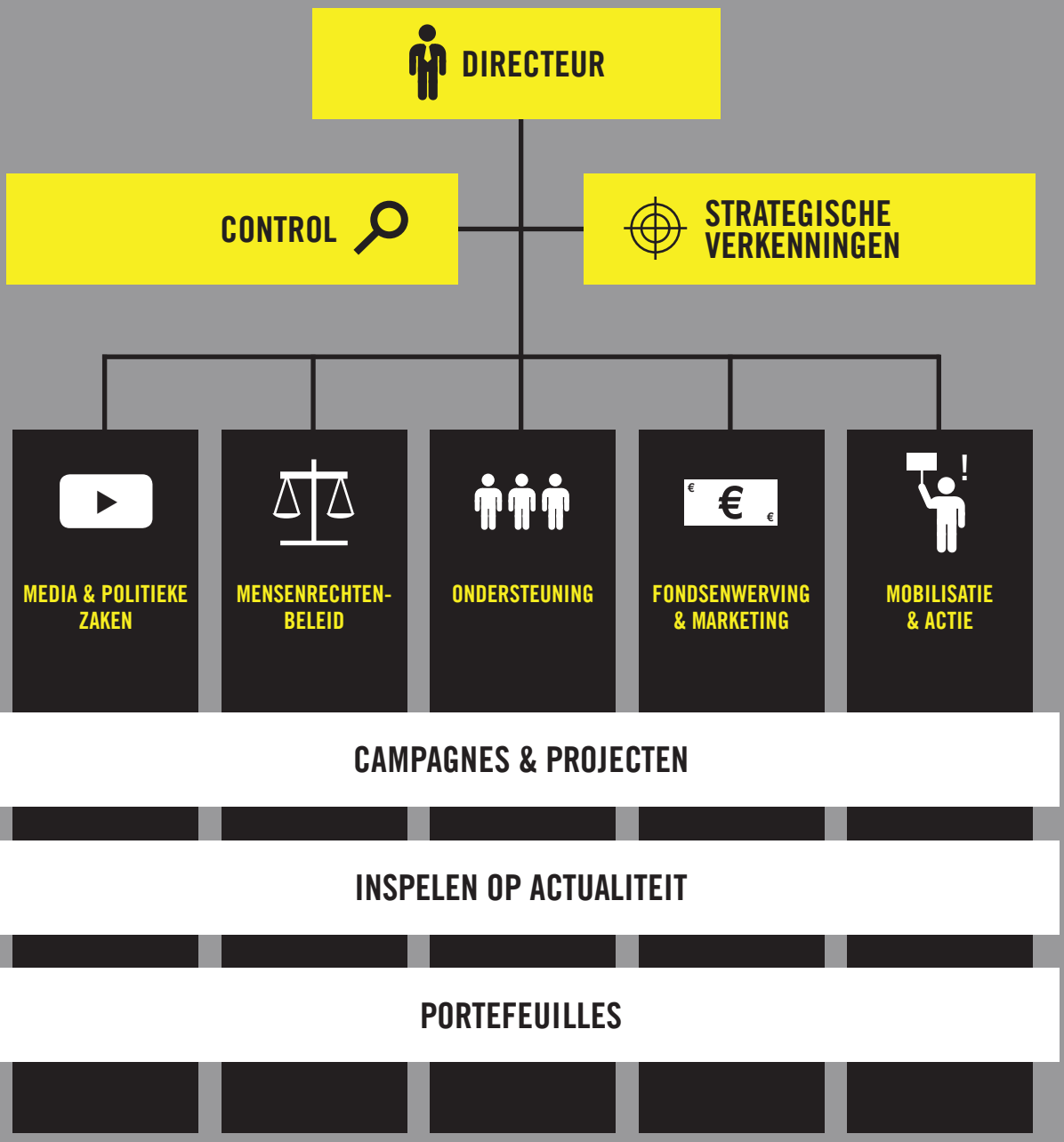

Ziekteverzuim

In het afgelopen jaar was er wederom veel aandacht en zorg voor de preventie en begeleiding van verzuim binnen Amnesty. Naast de bedrijfsarts was er samenwerking met diverse externe partijen met het oog op het vergroten van de duurzame inzetbaarheid van de medewerkers. In 2016 lag het gemiddelde verzuimpercentage op 4,4 procent. In 2015 was dat 3,9 procent. Het streven voor 2017 is om dit terug te brengen naar 3,5 procent, door in te zetten op preventie met training van managers en medewerkers.

Ondernemingsraad

De ondernemingsraad (OR) behandelde in 2016 in goed overleg met de bestuurder een reeks onderwerpen waarvoor advies- of instemmingsplicht geldt, zoals de vernieuwing van het arbobeleid, de functieomschrijving van de preventiemedewerker, een risico-inventarisatie van de werkomstandigheden, en het protocol 'Gewenst Gedrag'. In 2016 waren er zes overlegvergaderingen van de OR met de bestuurder. Ook was er tweemaal een overleg tussen de OR en de voorzitter en secretaris van het bestuur van de vereniging Amnesty International Nederland.

De OR heeft zelf ook een aantal onderwerpen geagendeerd die hij belangrijk achtte. Bijvoorbeeld de invoering van het nieuwe relatiebeheersysteem, waarover de OR feedback van medewerkers inventariseerde, alsmede de impact die deze verandering had op hun werkzaamheden en welbevinden. De bestuurder voldeed aan het verzoek van de OR om hier snel en effectief op te reageren.

Het belangrijkste onderwerp in 2016 betrof de visievorming op het personeelsbeleid. De bestuurder wil een modernisering van het arbeidsvoorwaardenpakket realiseren en betrok de OR daarbij al vroeg in het proces. Op verzoek van de OR wordt daarin het gehele pakket van primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden meegenomen en zijn gezamenlijke uitgangspunten geformuleerd met betrekking tot werkplezier van de medewerkers, diversiteit, ontwikkeling en doorstroming, en het arbeidsvoorwaardenpakket. Over deze vier aspecten is door het managementteam en de OR gezamenlijk een open personeelsmiddag georganiseerd waarin veel wensen en zorgen van medewerkers aan de orde kwamen. Op basis hiervan wordt de discussie voortgezet.

FORMATIE

(in fte)

2016
2015

MEDEWERKERS VASTE FORMATIE	MEDEWERKERS TIJDELIJKE FORMATIE	GESUBSIDIEERDE MEDEWERKERS	VRIJWILLIGERS & STAGIAIRS
73,4 | 76,8	9,7 | 4,2	3,4 | 3,4	18,1 | 17,8

Aan het werk op Amnesty's hoofdkantoor in Amsterdam.

© AI / Marieke Wijntjes

Eind 2016 liep de termijn van de zeven OR-leden af. Een groot deel van de zittende leden tekende voor een tweede termijn, en daarnaast stelden zich ook nieuwe kandidaten verkiesbaar, zodat er voor het eerst sinds jaren meer kandidaten waren dan vacatures. In december waren verkiezingen, met een hoge opkomst: 72 procent van de medewerkers bracht zijn stem uit.

KLACHTEN

Het aantal klachten dat Amnesty in 2016 ontving was iets hoger dan in 2015: 528 tegenover 588 in 2016. De hoeveelheid klachten over de interne organisatie en over werving halveerde, terwijl het aantal beleidsklachten juist toenam.

De meeste beleidsklachten kwamen naar aanleiding van de Zwarte Pietendiscussie, hoewel we ons niet in deze discussie mengden. Wel sprak Amnesty zich uit over het aanhouden van vreedzame demonstranten die protesteerden tegen Zwarte Pieten tijdens de Sinterklaasintocht. Amnesty zette grote vraagtekens bij het demonstratieverbod dat voor het centrum van Rotterdam was afgekondigd. De door de burgemeester geuite vrees dat tegendemonstranten geweld zouden gebruiken, had reden moeten zijn om de vreedzame demonstranten te beschermen, niet om hun vrijheid van meningsuiting in te perken. We zijn van mening dat de vrije meningsuiting altijd beschermd moet worden, ook als het om een gevoelig onderwerp als Zwarte Piet gaat.

Wat betreft de interne organisatie ontvingen we met name klachten over de administratie en de intranet-site voor onze leden. Wat werving betreft gingen de klachten grotendeels over de overstap naar een nieuwe manier van het incasseren van de ledenbijdragen.

KLACHTEN

PROCEDURE

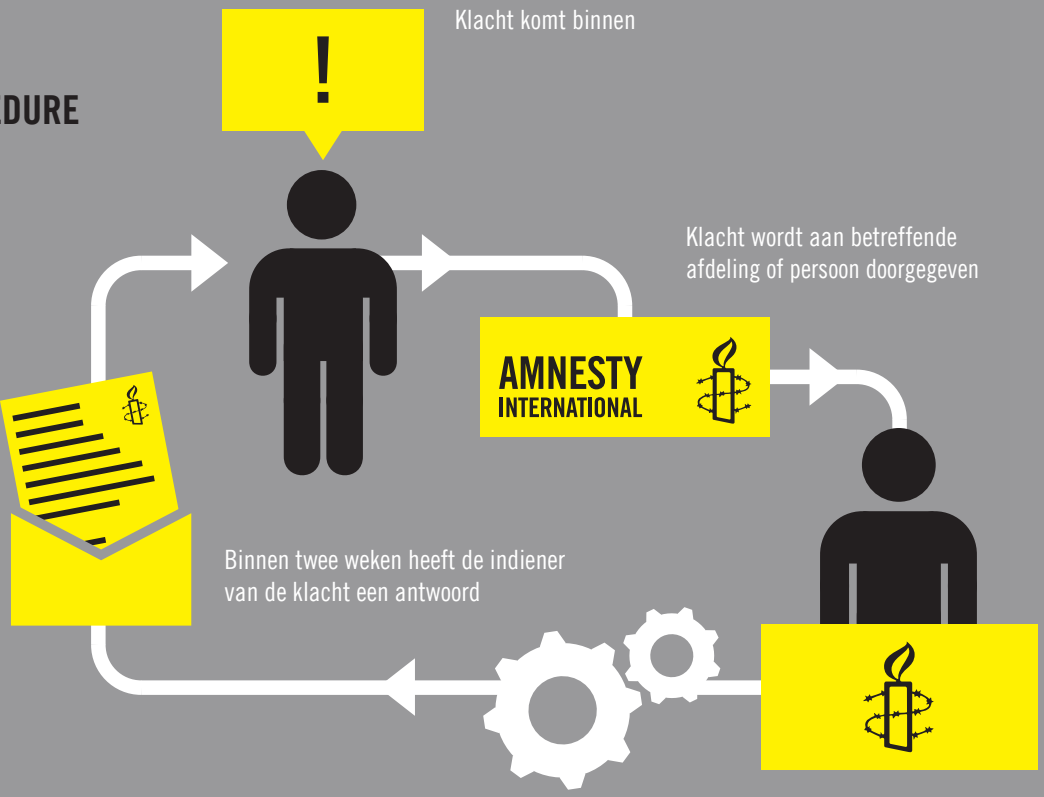

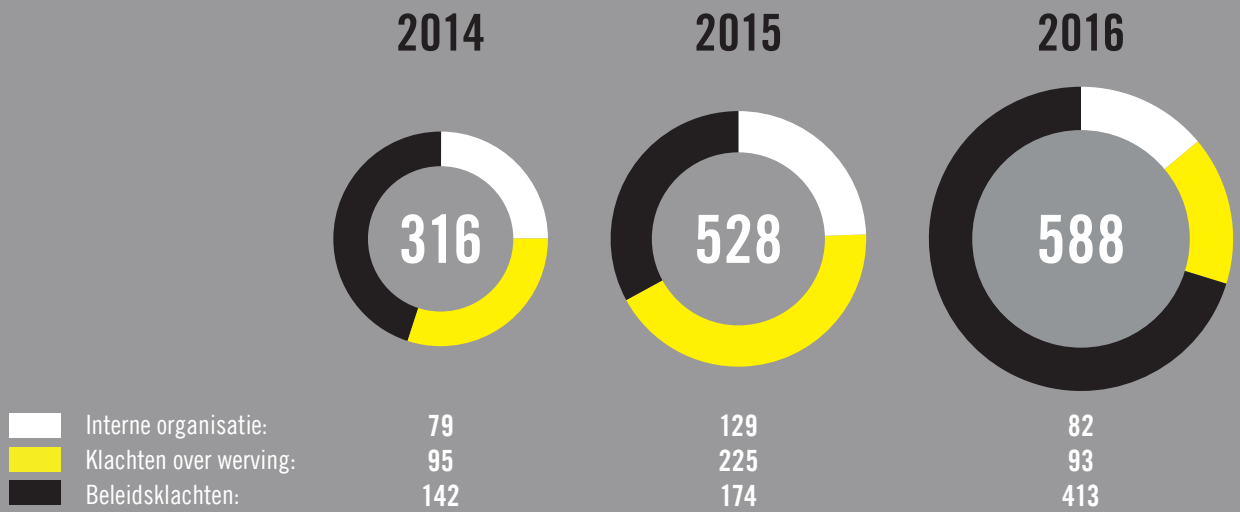

	2014	2015	2016
Interne organisatie:	79	129	82
Klachten over werving:	95	225	93
Beleidsklachten:	142	174	413

Materialen voor de jaarlijkse Schrijfmarathon. Amnesty gebruikt voor haar drukwerk uitsluitend papier met een FSC- of PEFC-keurmerk voor duurzaam bosbeheer.

© AI / Marieke Wijntjes

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN

Maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo) zit bij Amnesty Nederland verweven in het dna. We opereren met respect voor mens, milieu en maatschappij. Bij iedere beslissing maken we een afweging tussen de verschillende maatschappelijke en economische effecten hiervan, en houden we rekening met de belanghebbenden. We willen ervoor waken dat de organisatie op welke wijze dan ook betrokken raakt bij schendingen van mensenrechten. Daarnaast beseffen we dat we een bredere verantwoordelijkheid hebben dan het eigen werkterrein. Ook op sociaal, ecologisch en economisch gebied willen we erop toezien dat het handelen van de organisatie en haar medewerkers geen negatieve gevolgen heeft.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen omvat een breed scala aan onderwerpen. Amnesty Nederland volgt de internationale richtlijn ISO 26000 voor het implementeren van maatschappelijk verantwoord ondernemen in onze organisatie. In deze richtlijn staan zeven mvo-principes: bestuur van de organisatie, mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu, eerlijke bedrijfsvoering, consumentenzaken en maatschappelijke betrokkenheid. Deze principes vormen het kader om onze maatschappelijke verantwoordelijkheden te bepalen.
Amnesty heeft zelf ook normen vastgesteld op het gebied van bestuur, organisatiewijze, management en personeelszaken. Doel is een Amnesty-brede, coherente en consistente toepassing van beleid, processen en praktijk. Iedere twee jaar wordt getoetst in hoeverre alle Amnesty-afdelingen wereldwijd aan de normen voldoen. En er wordt gekeken waar nog verbetering nodig is. Daarnaast zijn we gehouden aan externe standaarden, zoals de normen van de Erkenningsregeling voor goede doelen in Nederland.
In 2016 is onderzocht hoe groot de voetafdruk is van Amnesty's energieverbruik en welke verbeteringen gerealiseerd kunnen worden. Ons (oude) pand blijkt een laag energielabel te hebben. Warmteverlies kan worden tegengegaan door het aanbrengen van vloer-, dak- en gevelisolatie en door het enkele glas in de ramen door hoogrendementsglas te vervangen. De energie-efficiëntie kan worden verhoogd door het aanbrengen van ledverlichting en zonnepanelen. In 2017 wordt besloten welke van bovengenoemde maatregelen worden uitgevoerd en wanneer.
Afgelopen jaar werd ook vastgesteld dat ons mvo-beleid op vier terreinen een actualisering verdient. Het gaat om ons beleid op het gebied van inkopen, milieu, vermogensbeheer en externe samenwerking. De aanpassingen zullen in 2017 ter vaststelling aan het bestuur worden voorgelegd.

RISICOMANAGEMENT

Amnesty Nederland heeft te maken met verschillende risico's in haar werk. De belangrijkste risico's liggen op het gebied van een veranderende wereld, inkomsten, imago en bedrijfsvoering. Met risicomanagement zet de organisatie zich ervoor in die risico's te beperken. De belangrijkste risico's zijn in kaart gebracht voor zowel het werk van Amnesty Nederland als voor de internationale Amnesty-beweging. Door het jaar heen wordt de risicoanalyse geactualiseerd als vast onderdeel van de planning- en controlcyclus. Dit stelt ons in staat belangrijke risico's tijdig te onderkennen en beheersmaatregelen in te stellen, zodat schade in het bereiken van onze doelstellingen kan worden voorkomen of beperkt. Op basis van deze risicoanalyses houden management en bestuur zicht op de belangrijkste risico's voor de organisatie.

De juiste keuzes maken: vooruitkijken en strategie bepalen

In een veranderende wereld houdt Amnesty in de gaten of politieke en maatschappelijke ontwikkelingen kansen of bedreigingen vormen voor de mensenrechten, of er nieuwe issues als mensenrechtenkwesties opdoemen, en welke ontwikkelingen er zijn bij andere maatschappelijke organisaties. Doel daarvan is om tijdig te kunnen inspelen op veranderingen en als mensenrechtenbeweging impact te blijven behalen.

Bescherming van de mensenrechten is een internationale aangelegenheid. Om dit effectief te laten zijn, dienen staten, via hun buitenlands beleid, naleving van mensenrechten door andere staten te bevorderen en soms af te dwingen. Dit vereist dat leidende staten binnen de internationale gemeenschap mensenrechten een belangrijke plaats geven in hun buitenlands beleid. Nu machtsverhoudingen in de wereld verschuiven, kan het zo zijn dat opkomende machten andere waarden of belangen voorrang geven boven mensenrechten. Bijvoorbeeld de staatssoevereiniteit, sociale rechtvaardigheid of traditionele waarden. Neergaande machten raken tegelijkertijd meer gericht op het behoud van hun eigen positie en nationale belangen. Het belang dat wordt gehecht aan naleving van de mensenrechten kan hierdoor kleiner worden, zowel in relaties tussen staten onderling als in internationale instellingen als de Verenigde Naties.

Een politie-interventie in het Franse dorp Corcy tijdens een zoektocht naar terroristen.

© Baptiste Giroudon / Paris Match / Getty Images

Tekenen hiervan zagen we de afgelopen jaren in de patstellingen rond Syrië in de VN-Veiligheidsraad en in de afnemende samenwerking van Afrikaanse Unie-lidstaten met het Internationaal Strafhof. In de gewapende conflicten in Irak, Syrië, Jemen en Afghanistan staat het respect van staten voor beginselen van internationaal humanitair oorlogsrecht ogenschijnlijk steeds meer onder druk. De vluchtelingencrisis in en rond Europa heeft nadelige gevolgen voor het mensenrechtenbeleid van de EU. Ook in terrorismebestrijding zien we nationaal en internationaal een nieuwe golf van beveiliging en militarisering die mensenrechten onder druk zet.
Het verkennen van deze ontwikkelingen draagt bij aan het formuleren van beleidsopties voor Amnesty International en besluitvorming daarover. Zo werkt Amnesty sinds enkele jaren aan capaciteitsopbouw van de mensenrechtenbeweging in opkomende machten als Brazilië en India. Doel hiervan is om via de maatschappelijk middenveld in die landen bij te dragen aan lokale verbetering van de naleving van mensenrechten, en om druk te kunnen uitoefenen op het buitenlands beleid.
Amnesty Nederland draagt hieraan bij door het uitvoeren van strategische verkenningen. Zo wordt er bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar de (toekomstige) plaats van mensenrechten in het buitenlands beleid van opkomende machten, en de manieren waarop niet-gouvernementele organisaties dat kunnen beïnvloeden. Daarover wordt gepubliceerd in de reeks 'Shifting Power and Human Rights Diplomacy'. In 2016 werden binnen deze reeks bundels over Duitsland en Zuid-Afrika gepubliceerd. In 2017 volgt een bundel over Rusland.

Op het terrein van mensenrechtenbescherming via multilaterale instellingen, zoals de VN, laat Amnesty Nederland in 2016 en 2017 een scenariostudie doen inzake het Internationaal Strafhof en verkent zij samen met andere organisaties (mogelijke) ontwikkelingen in vluchtelingenbescherming. Daarnaast voeren wij een horizonscan uit om 'emerging issues' te identificeren.

De juiste dingen doen: zorgen voor impact op mensenrechtengebied

De internationale Amnesty-beweging bepaalt telkens voor een aantal jaar strategische doelen, mensenrechtenprogramma's en internationale campagnes. De huidige strategie geldt voor de periode 2016 tot en met 2019. Amnesty stemt daarbij de prioriteiten en werkprocessen van alle Amnesty-organisaties over de wereld af, om als beweging meer mensenrechtenimpact te behalen.

Actie voor de Israëlische ambassade in Den Haag. Israël wordt opgeroepen de Palestijnen Mohammad Abu Sakha en Abed al-Rahman Kmail vrij te laten, of, mochten de twee een strafbaar feit hebben gepleegd, hun een eerlijk proces te geven. Abed Kmail kwam op 2 oktober 2016 vrij nadat hij zijn straf had uitgezeten.

© AI / Marieke Wijntjes

Amnesty Nederland koos binnen deze internationale strategie en prioriteiten voor het uitvoeren van een beperkt aantal meerjarenprogramma's en deelname aan internationale projecten op basis van strategische afwegingen. Daarbij is de vraag belangrijk op welke onderwerpen Amnesty Nederland de meeste meerwaarde kan bieden om mensenrechtenimpact te behalen. Tijdens de uitvoering van ons werk monitoren we de voortgang om onze aanpak te verbeteren en/of in te spelen op actuele ontwikkelingen. Daarnaast zijn er evaluaties van onze programma's en worden daaruit geleerde lessen bepaald en gedeeld. In 2017 vindt er een aantal programma-evaluaties plaats en wordt onze contextanalyse vernieuwd om uiteindelijk te komen tot een herijking van onze programma's.

Ons werk goed doen: kwaliteit en betrouwbaarheid

Kwaliteit van ons werk en betrouwbaarheid van de organisatie zijn voor Amnesty International van het grootste belang. Om te zorgen voor die kwaliteit en betrouwbaarheid, worden diverse maatregelen toegepast.

- **Goed Bestuur:** Amnesty past de algemeen aanvaarde codes en richtlijnen van de goededoelensector toe, zoals de SBF-code voor Goed Bestuur.
- **Mensenrechtenonderzoek:** Het onderzoek van Amnesty International naar mensenrechtenschendingen wordt uitgevoerd op basis van een protocol dat als doel heeft de kwaliteit, deskundigheid en betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen.
- **Wet- en regelgeving:** Wij zorgen ervoor dat wij op de hoogte zijn van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving, zodat Amnesty Nederland in overeenstemming met wet- en regelgeving kan opereren. Voorbeelden van relevante wet- en regelgeving zijn de Wet Bescherming Persoonsgegevens, financiële en jaarverslaggevingsrichtlijnen, en wet- en regelgeving op het gebied van personeel.
- **Samenwerkingspartners:** Amnesty toetst voor het aangaan van een nieuwe samenwerking de kwaliteit en betrouwbaarheid van samenwerkingspartners. Dit gebeurt aan de hand van richtlijnen uit ons mvo-beleid en een 'due diligence'-checklist. Ook wordt de samenwerking periodiek geëvalueerd.
- **Efficiënt en doelmatig werken:** Om zo efficiënt en doelmatig mogelijk te werken zorgen wij ervoor dat onze processen en systemen op orde zijn. Dat houdt in dat taken, verantwoordelijkheden en mandaten duidelijk belegd zijn.
- **Verantwoording:** Wij zorgen voor een transparante verantwoording over ons werk en onze middelen. Informatie wordt snel via onze website en sociale media beschikbaar gesteld, onze jaarrekening wordt gecontroleerd door externe accountants, en wij zorgen ervoor dat we voldoen aan rapportagevoorwaarden van donoren.

Operationele risico's

- **Reputatie:** Het vertrouwen dat onze achterban in ons heeft, is een kostbaar goed. Dat vertrouwen kan schade oplopen, bijvoorbeeld doordat een incident in de goede-doelensector zijn weerslag heeft op onze organisatie. In zulke gevallen is het van belang dat wij zorgvuldig omgaan met 'negatief' nieuws en adequaat reageren op de ontstane situatie. Daarvoor hanteren wij een crisiscommunicatieplan.
- **Veiligheid:** Het werk van Amnesty Nederland in andere landen brengt onvermijdelijk een aantal risico's met zich mee. Ons veiligheidsbeleid en reisprotocol beperken de veiligheidsrisico's van medewerkers die in het kader van hun werk naar andere landen reizen. In 2016 is het veiligheidsbeleid geactualiseerd en is een team getraind dat in actie komt bij een crisissituatie waarin Amnesty-medewerkers betrokken zijn.
- **Voorkomen van calamiteiten in de bedrijfsvoering:** Om de continuïteit van de bedrijfsvoering te garanderen, bijvoorbeeld bij brand of bij het uitvallen van de elektriciteit, hanteert Amnesty Nederland een noodplan. In 2016 is gestart met de ontwikkeling van een nieuw informatiebeveiligingsbeleid, dat in 2017 zal worden vastgesteld.
- **Financiële risico's (inkomsten):** Iedere maand worden de door Amnesty Nederland gerealiseerde inkomsten gemonitord en door het managementteam besproken om belangrijke risico's en kansen te signaleren. Op basis daarvan worden eventuele aanpassingen in de financiële planning gedaan.
- **Fraude en corruptie:** Amnesty Nederland voert een zerotolerancebeleid tegen fraude en corruptie. De verdeling van bevoegdheden binnen Amnesty Nederland tot het nemen van besluiten, het aangaan van financiële verplichtingen, het beschikken over de geldmiddelen van de vereniging en het ondertekenen van overeenkomsten en contracten, is vastgelegd in onze Procuratieregeling. Bij vermoedens van oneigenlijk gebruik van financiële middelen volgt Amnesty Nederland de procedures die zijn vastgelegd in ons anticorruptiebeleid.

8

FINANCIËLE VERANTWOORDING

(TOELICHTING OP DE JAARREKENING)

INLEIDING

In de jaarrekening legt de Vereniging Amnesty International, Afdeling Nederland verantwoording af over inkomsten, bestedingen, resultaat en financiële positie in 2016. De jaarrekening vormt een integraal onderdeel van het jaarverslag 2016 en omvat de Vereniging Amnesty International, Afdeling Nederland inclusief de regionale en plaatselijke geledingen.

De jaarrekening is opgesteld conform de Richtlijn 650 voor Fondsenwervende Instellingen van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Daarnaast past Amnesty de 'Regeling beloning directeuren van goede doelen' en 'Richtlijn financieel beheer goede doelen' van Goede Doelen Nederland toe. In 2016 is Richtlijn 650 op een aantal punten aangepast. De vernieuwde richtlijn is van kracht met ingang van het jaar 2017. De richtlijn mag in de jaarrekening 2016 al worden toegepast. Amnesty heeft besloten om de vernieuwde richtlijn in 2017 te gaan toepassen voor de jaarrekening 2017.

Door het toepassen van afrondingen van de cijfers in dit hoofdstuk kunnen kleine verschillen ontstaan in de optelling van cijfers.

RESULTAAT 2016

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2016	*Begroting 2016*	*Verschil realisatie en begroting*	*Realisatie 2015*
Totaal inkomsten	26.652	22.990	3.662	25.226
Totaal bestedingen	26.349	24.914	1.436	23.614
Resultaat	**302**	**-1.924**	**2.226**	**1.612**

RESULTAAT 2016

Het positieve resultaat over 2016 bedraagt € 302 duizend. Dat is € 2,2 miljoen gunstiger dan begroot. Aan inkomsten is € 3,7 miljoen meer verworven dan begroot. De inkomsten uit bijdragen van leden (+€ 700 duizend), incidentele giften en schenkingen (+€ 700 duizend) en nalatenschappen (+€ 2,5 miljoen) zijn ruim boven begroting uitgekomen. Er is daarnaast meer besteed dan oorspronkelijk begroot doordat extra projecten zijn opgestart.

INKOMSTEN

Er is voor € 26,7 miljoen aan inkomsten gerealiseerd. Dit is fors hoger (+ € 3,7 miljoen) dan was begroot. Hierna volgt een tabel met de inkomstensoorten en vervolgens per inkomstensoort een nadere toelichting.

Bijdragen van leden

De inkomsten uit bijdragen van leden betreffen contributies, donaties, extra giften van leden en periodieke schenkingen. Deze zijn ruim boven de begroting uitgekomen. In 2016 hebben we een verhoogde inspanning gedaan op het gebied van fondsenwerving, net als in het jaar daarvoor.

Voor het eerst in jaren (sinds 2009) hebben we het ledenaantal kunnen stabiliseren. Dit houdt in dat er per saldo nagenoeg evenveel nieuwe leden zijn geworven als oude leden hebben opgezegd. Eind 2016 was de ledenstand 250.521 (eind 2015: 250.941).
Nieuwe leden betalen gemiddeld een hogere jaarlijkse bijdrage dan bestaande leden. Dit zorgt voor een opwaartse beweging in de inkomsten uit bijdragen van leden. Bovendien zijn in 2016 de vruchten geplukt van de grote inspanningen voor *upgrading* van ledenbijdragen in 2015 (de ledenbijdrage vrijwillig verhogen). Waar in 2015 de verhoging van de ledenbijdrage gedurende het jaar inging (omdat leden in de loop van het jaar hiertoe een verzoek kregen) en daardoor enkele

INKOMSTEN 2016

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2016	*Begroting 2016*	*Verschil realisatie en begroting*	*Realisatie 2015*
Bijdragen van leden	14.817	14.100	717	14.209
Incidentele giften en schenkingen	1.614	956	658	1403
Landelijke collecte	1.478	1.500	-22	1.599
Evenementen	6	40	-34	33
Nalatenschappen	3.730	1.250	2.480	2.961
Merchandising	234	160	74	218
Nationale Postcode Loterij	3.691	3.600	91	3.600
Subsidies van overheden	828	1.095	-267	801
Interest en overige baten	252	289	-37	401
Totaal	**26.652**	**22.990**	**3.662**	**25.226**

maanden bijdroeg aan een verhoging van de inkomsten, droeg de verhoogde bijdrage in 2016 het gehele jaar bij aan de inkomsten. Ook in 2016 hebben upgradingsacties plaats gevonden, maar minder grootschalig als in 2015.

De overstap naar een ander bedrijf voor de incasso van de ledenbijdragen (Buckaroo in plaats van Rabobank), leidde helaas tot een aantal opzeggingen. We zijn er onvoldoende in geslaagd om onze leden goed te informeren over deze overstap en over de manier waarop de incasso voortaan zichtbaar is op het dagafschrift van de bank. De opzeggers hebben we telefonisch benaderd en gelukkig heeft een deel van hen besloten de incassomachtiging te herstellen.

Op vier uitgestuurde extra giftverzoeken is ruimhartig door onze achterban gereageerd. Tevens zijn de inkomsten uit periodieke schenkingen met ruim 4 procent gestegen door gerichte benadering van potentiele deelnemers.

Incidentele giften en schenkingen

De werving van incidentele giften en schenkingen leverde € 1,6 miljoen op. Daarvan betrof € 862 duizend spontane giften van particulieren. Dit is ruim boven de begroting van € 402 duizend. Daarnaast zijn we erin geslaagd € 597 duizend aan inkomsten te verwerven bij bedrijven, vermogensfondsen en instellingen zoals ASN Bank, Adessium en de Open Society Foundation.
Van het totaalbedrag van de incidentele giften en schenkingen heeft € 457 duizend een door de gever gekozen bestemming, zoals die door Amnesty zijn aangeboden bij de verzonden giftverzoeken.

Landelijke collecte

Bij de landelijke collecte in 2016 is bijna € 1,5 miljoen opgehaald (€ 22 duizend minder dan begroot). Dit mooie resultaat was alleen mogelijk doordat 17 duizend vrijwilligers zich hebben ingezet om te collecteren voor Amnesty. De opbrengst van de collecte is lager dan in 2015 doordat er minder collectanten de straat op gingen. Daarnaast weerspiegelt de lagere opbrengst de landelijke trend dat er bij collectes minder wordt gegeven aan collecterende organisaties.

Nalatenschappen

Amnesty ontving in 2016 € 3,7 miljoen uit nalatenschappen. Dit is fors hoger dan begroot (€ 2,5 miljoen hoger). De inkomsten uit nalatenschappen zijn door hun aard niet voorspelbaar.

Merchandising

De inkomsten uit merchandising zijn € 74 duizend hoger dan begroot door een hogere omzet. Dit werd veroorzaakt door de introductie van een vernieuwd assortiment en door meer specifieke aandacht voor de webshop, zoals met korting voor mensen die geld geven bij de collecte en met gerichte Facebook-advertenties.

Nationale Postcode Loterij

In 2016 is wederom de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij van € 3,6 miljoen ontvangen. De extra bijdrage (€ 1,785 miljoen) die in 2016 is ontvangen van de Nationale Postcode Loterij voor het project *'Protect Civilians: Amnesty International's Crisis Response'* wordt slechts in de inkomsten verantwoord voor zover er bestedingen aan dit project hebben plaats gevonden in hetzelfde boekjaar. In 2016 bedroegen de uitgaven voor dit project € 91 duizend. Het nog niet bestede deel van de extra bijdrage wordt op de balans verantwoord onder de categorie "kortlopende schulden en overlopende activa" (volgens de geldende verslaggevingsregels).

Subsidies van overheden

Amnesty accepteert geen overheidsgeld voor onderzoek, lobby en actievoeren, maar in bepaalde gevallen wel voor mensenrechteneducatie. In 2005 is in internationaal Amnesty verband afgesproken hoe wij mensenrechteneducatie definiëren en welke spelregels er zijn. Het programma "Samenspraak & Tegenspraak" voldoet aan de door Amnesty gestelde eisen.
Amnesty vormt samen met PAX de alliantie 'Samenspraak & Tegenspraak'. Hierin wordt samengewerkt op het gebied van vrede, mensenrechten en conflictpreventie in diverse fragiele en repressieve staten. De alliantie heeft voor de periode 2016-2020 middelen toegekend gekregen door het ministerie van Buitenlandse Zaken als strategische partner op het gebied van 'pleiten en beïnvloeden'.

Inkomsten door de jaren heen

De inkomsten ontwikkelden zich de afgelopen tien jaar als volgt:

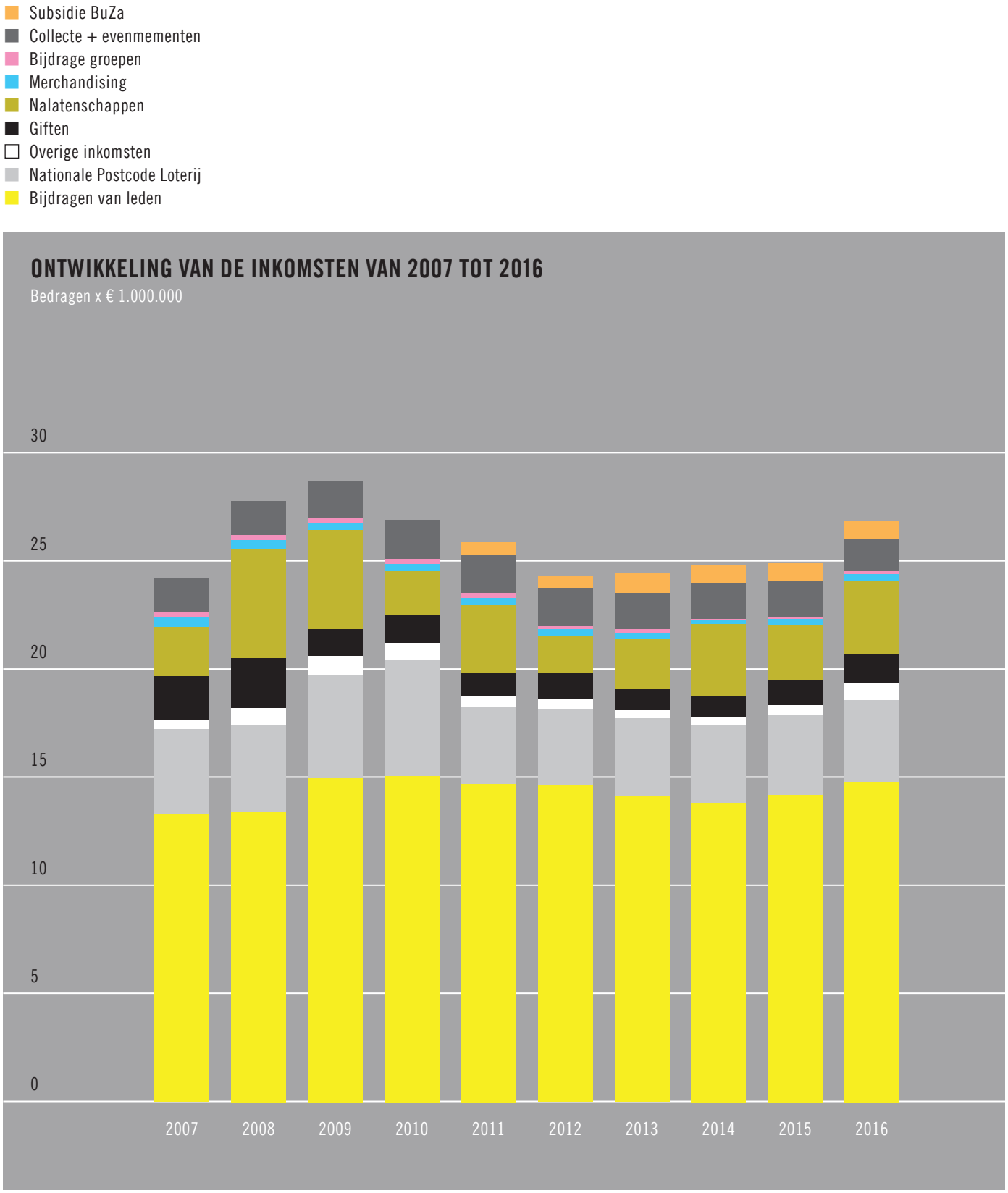

Het door Amnesty te besteden deel van de aan de alliantie toegekende middelen bedraagt hierin € 5,5 miljoen. Dit bedrag wordt in een periode van 5 jaar besteed vanuit het Human Rights Capacity Building Programme (HURICAP) aan capaciteitsversterking van lokale partners in een aantal landen in Afrika en het Midden-Oosten.

De inkomsten in het verslagjaar worden verantwoord op basis van de werkelijke bestedingen in dat zelfde jaar. De inkomsten vielen in 2016 lager uit dan begroot (€ 0,8 miljoen versus € 1,1 miljoen).

Interest en overige inkomsten

Door de hogere inkomsten in 2016 kende Amnesty hogere saldi op haar bankrekeningen. Echter, door de zeer lage rentestand kwamen de gerealiseerde inkomsten uit interest uit op € 37 duizend onder het begrote bedrag.
De advertentie-inkomsten voor het magazine *Wordt Vervolgd* zijn € 8 duizend lager dan begroot. Het werven van advertenties blijkt moeilijk in de huidige markt.
Onder de overige inkomsten zijn met ingang van 2016 ook de opbrengsten uit verhuur van kantoorruimte opgenomen. In het verleden werden deze als negatieve kosten onder de huisvestingskosten opgenomen. Sinds 2015 verhuurt Amnesty delen van het kantoorpand aan andere goededoelenorganisaties.

Structurele versus incidentele inkomsten

De totale inkomsten in 2016 bedroegen € 26,7 miljoen. Tot de incidentele inkomsten worden gerekend de incidentele giften en schenkingen (€ 1,6 miljoen), de subsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken (BuZa) (€ 0,8 miljoen) en het incidentele deel van de nalatenschappen (alle inkomsten boven de voor 2016 begrote € 1,2 miljoen), in casu € 2,5 miljoen. Dit komt in 2016 neer op een bedrag van € 4,9 miljoen aan incidentele inkomsten. Dit betekent dat er in 2016 € 21,8 miljoen aan structurele inkomsten is vergaard tegenover een begroting van € 20,9 miljoen.

BESTEDINGEN 2016

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2016	*Begroting 2016*	*Verschil realisatie en begroting*	*Realisatie 2015*
Internationale organisatie	10.264	9.509	755	9.442
Mensenrechtenbeleid	4.093	3.927	166	3.656
Mobilisatie & Actie	3.174	3.160	14	2.731
Media & Politieke Zaken	2.876	2.579	297	2.277
Strategische Verkenningen	246	255	-9	238
Totaal aan doelstelling	**20.654**	**19.431**	**1.223**	**18.345**
Werving baten	4.315	4.487	-172	4.205
Beheer & Administratie	1.381	996	385	1.065
Totaal bestedingen	**26.349**	**24.914**	**1.435**	**23.614**

BESTEDINGEN

Amnesty heeft in 2016 € 26,3 miljoen besteed. Hiervan is € 20,7 miljoen besteed aan de doelstelling en de overige bestedingen betreffen kosten voor de 'werving van baten' en kosten 'beheer en administratie'.

Besteed aan de doelstelling

Onder de noemer 'besteed aan de doelstelling' vallen alle bestedingen op het gebied van Mensenrechtenbeleid, Mobilisatie & Actie, Media & Politieke Zaken, Directie & Staf en de bijdrage aan de internationale Amnesty-organisatie.
Met de bijdrage aan de internationale organisatie (€ 9,9 miljoen) wordt onderzoek gefinancierd naar mensenrechtenschendingen op basis waarvan rapporten worden gepubliceerd, acties en lobby worden gevoerd, voorlichting gegeven en bewustwording vergroot. Hierbij wordt zowel kennis en expertise uitgewisseld met samenwerkingspartners (waardoor een bredere achterban en een groter maatschappelijk draagvlak worden gecreëerd), als financiële samenwerking gezocht. Tevens wordt bijgedragen aan het dekken van de kosten van het European Institutions Office van Amnesty in Brussel (€ 291 duizend). Vanuit dit kantoor worden lobbyactiviteiten uitgevoerd gericht op de instellingen en landen van de Europese Unie.

Beide bijdragen worden gebaseerd op een door de internationale beweging overeengekomen berekeningswijze voor de bij te dragen afdracht. In 2016 is hiervoor een nieuw model gehanteerd. Volgens dit nieuwe *'distribution model'* wordt de internationale bijdrage voor 50 procent berekend volgens een nieuwe systematiek en voor 50 procent op basis van het oude model. In het *'distribution model'* wordt op basis van in het lopende jaar gerealiseerde inkomsten de bijdrage aan de internationale organisatie berekend. In dit model worden van de totale inkomsten afgetrokken: geoormerkte inkomsten, fondsenwervingskosten en organisatiekosten (zoals huisvesting en IT).
De te betalen afdracht wordt vervolgens berekend op basis van een heffingstabel. In het oude model werd gekeken naar de inkomsten van 2 jaar eerder. Hierdoor was de bijdrage aan de internationale organisatie vooraf goed te berekenen en te begroten. In het nieuwe model (Distribution Model) wordt de begrote bijdrage aan de internationale organisatie berekend over de begrote inkomsten en aftrekbare kosten. De afrekening geschiedt gedurende het lopende jaar echter over gerealiseerde inkomsten en aftrekbare kosten. Indien de kosten op begroting uitkomen en de inkomsten vallen hoger uit dan dient er meer te worden bijgedragen aan de internationale organisatie.

INKOMSTEN EN BESTEDINGEN - INTERNATIONAAL SECRETARIAAT [1]

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2016	*%*
INKOMSTEN		
Bijdragen van nationale Amnesty-afdelingen	67.347	93%
Fondsenwerving en andere inkomsten Internationaal Secretariaat	4.928	7%
	72.275	
BESTEDINGEN		
Personeels- en programmakosten	59.838	83%
Toelagen AI-entiteiten	10.325	14%
Global Transition Plan	2.229	3%
Overige kosten	-352	0%
	72.041	
Resultaat 2016	**234**	

BIJDRAGE AMNESTY NEDERLAND AAN DE INTERNATIONALE ORGANISATIE

Het werk van de internationale organisatie, uitgevoerd door het Internationaal Secretariaat van Amnesty International in London en diverse regionale kantoren, wordt gefinancierd door de nationale Amnesty-afdelingen. Ter verantwoording van de bijdrage van Amnesty Nederland in 2016 van € 10,2 miljoen aan de internationale organisatie volgt hieronder informatie over de inkomsten en bestedingen van het Internationaal Secretariaat in 2016.

In 2016 ontving het Internationaal Secretariaat € 72,2 miljoen aan inkomsten. Daarvan bestond 93 procent uit de bijdragen van de nationale Amnesty-afdelingen (€ 67,3 miljoen) en 7 procent uit gerealiseerde fondsenwerving en overige inkomsten (€ 4,9 miljoen). Het Internationaal Secretariaat werft vooral middelen van internationale fondsen. De nationale Amnesty-afdelingen spelen hierbij vaak een bemiddelende rol.

Het Internationaal Secretariaat heeft in 2016 € 72,0 miljoen besteed aan onderzoek, campagnes, fondsenwerving, internationaal recht, governance en interne organisatie.

De *personeels- en programmakosten* zijn de bestedingen aan de internationale mensenrechtenprogramma's, campagnes en communicatie, onderzoek, beleidsbeïnvloeding, voorlichting, governance, interne organisatie en internationale fondsenwerving.
Toelagen AI-entiteiten zijn de bijdragen van de internationale organisatie aan Amnesty-entiteiten die financieel nog niet op eigen benen staan.

De kosten voor het *Global Transition Plan* betreffen de kosten voor het opzetten van regionale kantoren als onderdeel van een decentralisatie.
De *overige kosten* zijn de kosten voor wisselkoersverschillen (pond vs euro, USD en overige valutasoorten) en diverse overige kosten.

Het Internationaal Secretariaat werkte vanuit zijn strategische doelen 2016-2019 in 2016 aan de volgende internationale mensenrechtenprogramma's:
Herwinnen van vrijheden: • Mogelijk maken en beschermen van openbare ruimte en verdedigers van mensenrechten (onder andere door internationale campagne 'Shrinking space for Human Rights' • Mensenrechteneducatie • Opeisen van online vrijheden: weerstand bieden tegen trends in internetcensuur en toezicht;
Waarborgen van gelijke rechten voor iedereen: • Gender en discriminatie • Economische, sociale en culturele rechten;
Reageren op crises: • Internationale rechtspraak: Mensen die getroffen zijn door conflicten (onder andere door internationale campagnes als 'I Welcome' (Vluchtelingen) en 'Protecting people on the move' • Het werk van mondiale en regionale instituties;
Zorgen voor verantwoording: • Strafrecht • Doodstraf • Corporate Accountability;
Maximaliseren van onze middelen en betrokkenheid: • Fondsen- en achterbanwerving.

1) Dit betreft de voorlopige, nog niet gecontroleerde cijfers van het Internationaal Secretariaat van Amnesty International. De omrekening van Britse ponden naar euro is gebaseerd op de valutakoers van 31-12-2016.

De overige bestedingen aan de doelstelling bestaan uit de kosten voor mensenrechtenprogramma's, campagnes, lobby en voorlichting. Het gaat hierbij om onze activiteiten op het gebied van mensenrechtenprogramma's zoals Vrijheid van meningsuiting in China, Indonesië, Rusland, Saudi-Arabië en Turkije, Etnisch profileren door de politie, Mensen zonder verblijfsrecht in Nederland, Mensenrechten en veiligheid, HURICAP, Mensenrechteneducatie, de Eerlijke Geldwijzers en publicaties van Strategische Verkenningen.

Amnesty-capaciteitsontwikkelingen en educatie in Afrika

Amnesty Nederland heeft in 2016 voor het vierde jaar op rij een extra financiële bijdrage van € 1 miljoen ter beschikking gesteld voor de versterking van Amnesty's werk in Afrika. (Deze bijdrage komt niet tot uiting in de kosten van 2016, omdat de totale toekenning van € 4 miljoen al is opgenomen in de kosten van 2010.) Vorig jaar is het geld van Amnesty Nederland voornamelijk besteed aan het bevorderen van activisme en groei van de Amnesty-achterban in Afrika. Als onderdeel van het Global Transition Programme (decentralisatie naar regio's over de hele wereld) heeft Amnesty de laatste jaren regionale kantoren geopend in Johannesburg, Nairobi en Dakar. Dat heeft sterk bijgedragen aan Amnesty's legitimiteit, wat weer heeft geleid tot meer betrokkenheid van het publiek bij het werk van Amnesty en een betere samenwerking met het maatschappelijk middenveld en lokale gemeenschappen.

Amnesty's Centre for International Justice

Het Internationaal Strafhof (ICC) in Den Haag blijft in gebreke wat betreft de berechting van verantwoordelijken voor grootschalige schendingen van mensenrechten. Bovendien staat het draagvlak voor dit hof onder grote druk, vooral in Afrika. Het Centre for International Justice (CIJ) vertegenwoordigt Amnesty International bij het ICC en volgt de ontwikkelingen daar op de voet. Vorig jaar was het CIJ ook betrokken bij de uitvoering van het Syrian International Justice Project, dat gericht is op het vergroten van kennis over internationale berechting onder Syrische vluchtelingen in Nederland. Amnesty Nederland is inhoudelijk betrokken bij het centrum en zorgt voor administratieve en organisatorische ondersteuning. Het CIJ wordt gezamenlijk gefinancierd door Amnesty's Internationaal Secretariaat en Amnesty Nederland.

Verdeling bestedingen 2016

Het percentage van de bestedingen aan ‘werving baten’ is in de grafiek hieronder uitgedrukt als percentage van de totale bestedingen.

VERDELING BESTEDINGEN 2016 AMNESTY NEDERLAND

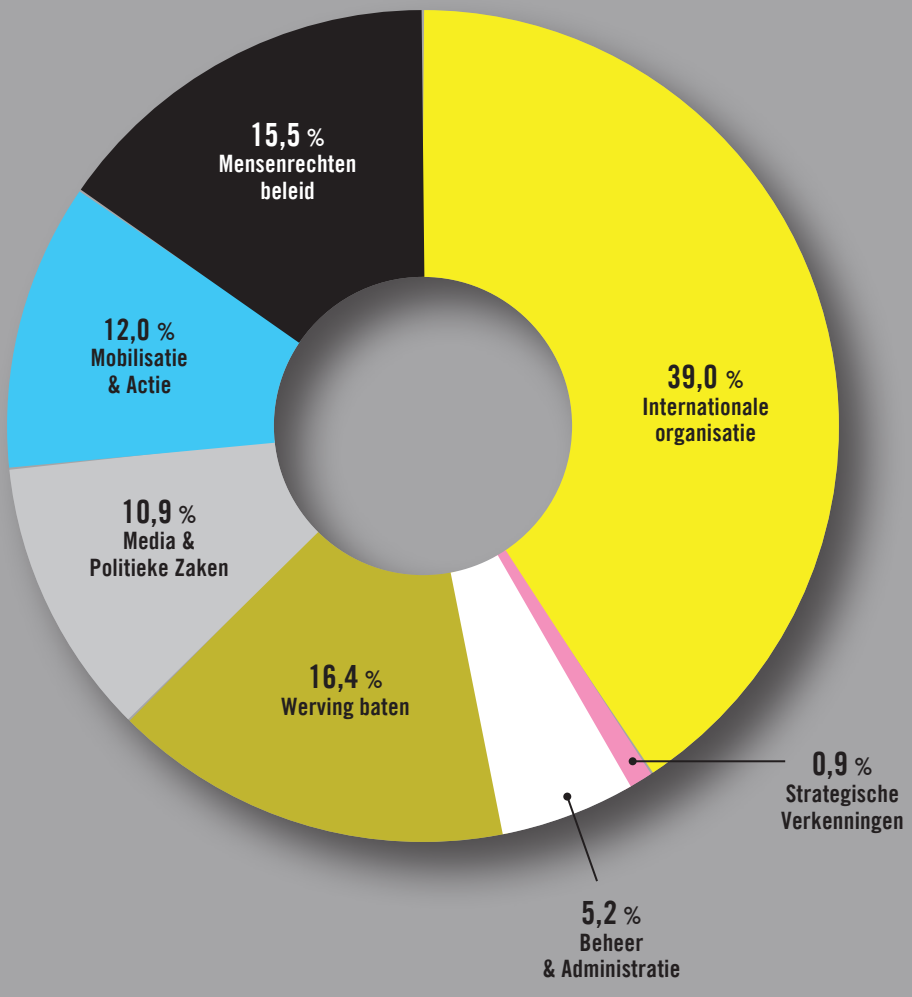

Daarnaast is er geld besteed aan campagnes, zoals die voor de mensenrechten van vluchtelingen, en aan diverse spoedacties, petities, demonstraties bij ambassades, de Schrijfmarathon op 10 december, acties op diverse festivals waar we aandacht vroegen voor mensen van wie de mensenrechten worden geschonden, en lobby.
Dit leidde tot veel media-aandacht voor onze activiteiten. We roerden ons op sociale media en verzorgden mensenrechteneducatie voor meer dan 107 duizend scholieren in Nederland (schooljaar 2015-2016).
De bestedingen aan de doelstellingen liggen hoger dan begroot doordat we in 2016 als gevolg van meer inkomsten een hogere bijdrage aan de internationale organisatie leverden en extra projecten zijn gestart.
De extra projecten zijn bottom-up ontwikkeld. Medewerkers hebben kansen voor projecten gesignaleerd en hebben de projectplannen hiervoor uitgewerkt. Deze zijn beoordeeld door het managementteam en aan het bestuur gepresenteerd ter vaststelling. Hiermee konden we de beschikbare middelen in de bestemmingsreserves aanwenden voor extra mensenrechtenwerk (conform het financieel beleid om beschikbare middelen zo snel mogelijk in te zetten).

Werving baten

De bestedingen aan werving van baten (fondsenwerving) betreffen de werving van nieuwe leden, het upgraden van ledenbijdragen, ledenbehoud, de kosten van de collecte, merchandising en evenementen, en de kosten voor relatiemanagement van grote donoren. De kosten van 2016 liggen op een vergelijkbaar niveau als in 2015.

Beheer & Administratie

Amnesty Nederland volgt de aanbeveling van Goede Doelen Nederland over de kosten die vallen onder Beheer & Administratie: kosten bestuur, Ledenraad, een deel van het management en de financiële en personeelsadministratie.
De hoger dan begrote kosten in 2016 worden verklaard door de inzet van tijdelijk personeel. Dit was noodzakelijk als gevolg van langdurig verzuim van medewerkers, en extra benodigde capaciteit om de continuïteit van het werk te waarborgen en de werkdruk voor medewerkers te verminderen.

KENGETALLEN VAN DE BESTEDINGEN

	Maximum	*2016*	*2015*	*2014*	*2013*	*2012*
Besteed aan doelstelling t.o.v. totale baten		77,5%	72,7%	78,5%	88,4%	90,4%
Besteed aan doelstelling t.o.v. totale bestedingen		78,4%	77,7%	80,5%	81,2%	81,1%
Eigen fondsenwerving (voorheen CBF-norm)	25%	19,6%	20,3%	17,2%	18,0%	18,9%
Beheer & Administratie (interne norm)	6%	5,2%	4,5%	5,1%	5,3%	5,1%

Kosten reorganisatie

In 2014 hebben we de maximaal, nog te betalen kosten van de sociaalplanregelingen voor de boventallige en vrijwillig vertrokken medewerkers in de jaarrekening opgenomen als voorziening. Doordat een aantal van deze medewerkers werk heeft gevonden, maken zij geen of in beperkte mate aanspraak op de voor hen aangelegde voorziening. Hierdoor valt er in 2016 € 48 duizend vrij uit deze voorziening als bijzondere bate.

Kengetallen

Conform de Richtlijn 650 voor de Jaarverslaggeving geven we in dit verslag kengetallen weer van de bestedingen aan de doelstelling, kosten fondsenwerving en kosten Beheer & Administratie.
Amnesty rapporteert ook het percentage bestedingen aan de doelstelling ten opzichte van de totale bestedingen. De reden voor dit extra kengetal ligt in het feit dat inkomsten (zeker in geval van incidentele meevallers) en bestedingen niet altijd in hetzelfde boekjaar vallen.
Het percentage ‘besteed aan doelstelling ten opzichte van baten’ is hoger dan in 2015. Dit wordt veroorzaakt door een hogere bijdrage aan de internationale organisatie en het uitvoeren van extra projecten.
De kosten Beheer & Administratie vallen hoger uit door inhuur van externe medewerkers als gevolg van langdurig verzuim, werkdruk en waarborgen voor de voortgang van de werkzaamheden.

Financieel beheer

Uitgangspunt bij het financieel beheer door Amnesty is dat de inkomsten op een verantwoorde manier worden besteed en beheerd. Hiertoe legt de directie binnen de vereniging rekenschap af aan het bestuur en wordt het jaarverslag, inclusief de jaarrekening, door de Ledenraad goedgekeurd. De controlerend accountant stelt vanuit zijn externe positie vast of Amnesty haar financieel beheer goed op orde heeft. Daarnaast vindt toetsing plaats door het CBF om vast te stellen of Amnesty haar zaken goed op orde heeft (volgens de Erkenningsregeling) en recht heeft op erkenning als goed doel.

Het beleid inzake financieel beheer heeft het zorgvuldig beheren van reserves en liquide middelen als doelstelling. Daartoe worden de reserves en liquide middelen risicomijdend beheerd. Risicomijdend betekent in dezen dat liquide middelen kunnen worden aangehouden op spaar- en betaalrekeningen, deposito's en risico-arme obligaties bij meerdere financiële instellingen. Er worden momenteel geen risico-arme obligaties aangehouden. Rekening houdend met de uitkomsten van de Eerlijke Bankwijzer en gewenste risicospreiding worden de reserves aangehouden bij de Rabobank, ASN Bank en Triodos Bank. Ten behoeve van de afwikkeling van het betalingsverkeer worden rekeningen gebruikt bij de Rabobank (acceptgiroverwerking), Deutsche Bank in verband met de incasso van de ledenbijdragen via Buckaroo, ING Bank en Triodos Bank (de giftenrekening en de rekeningen van alle lokale Amnesty-groepen).

De aangehouden continuïteitsreserve is gevormd ter dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat Amnesty op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De continuïteitsreserve is gebaseerd op een worstcasescenario waarin de inkomsten nagenoeg geheel wegvallen. De omvang van deze reserve wordt berekend op basis van:

- 50 % van de salaris- en gerelateerde kosten van het vaste personeel op jaarbasis;
- 50 % van de overige kosten van de werkorganisatie op jaarbasis;
- 50 % van de verplichte bijdrage aan de internationale organisatie op jaarbasis;
- 100 % van het verschil tussen de boekwaarde en de executiewaarde van het kantoorpand.

In 2017 wordt het beleid op het gebied van financieel beheer herzien en in lijn gebracht met de in 2017 gewijzigde Richtlijn financieel beheer van Goede Doelen Nederland.

RESERVES EN FONDSEN 2016

Bedragen x € 1.000

	Stand 1 januari	*Toevoeging*	*Onttrekking*	*Vrijval*	*Saldo 31 december*
CONTINUÏTEITSRESERVE	10.980	–	–	–	10.980
BESTEMMINGSRESERVES					
Algemeen					
Nationale en internationale projecten	2.028	–	88-	–	1.940
Internationale Organisatie					
Latente assessment-verplichting	–	1.648	–	–	1.648
Mensenrechtenbeleid					
Center for International Justice	66	–	66-	–	–
Contra-terrorisme, radicalisering en buitenlandse strijders	–	190	23-	–	167
Syria Lawyers Justice NL	–	100	60-	40-	–
Police use of lethal force and lack of accountability in Brazil	–	120	70-	–	50
Mobilisatie en Actie					
Lokale Amnesty-groepen	391	–	36-	–	354
Extra reservecapaciteit Vluchtelingencampagne	–	100	60-	40-	–
Naar een jongere en meer diverse achterban	–	100	–	–	100
Verbetering Dienstverlening (front/backoffice)	–	100	–	–	100
Zichtbaarheid	500	–	491-	9-	–
Media en Politieke Zaken					
Movies that Matter	98	–	–	–	98
Nieuwe website	150	–	115-	–	35
Rappers achter Tralies	–	380	350-	–	30
Strategische Verkenningen					
International Criminal Court Futures	–	150	20-	–	130
Werving Baten					
Fondsenwerving	1.000	–	1.000-	–	–
Ondersteuning					
Opleiding	100	–	100-	–	–
Organisatie	150	–	129-	21-	–
Verandercapaciteit Ondersteuning	–	121	57-	–	64
Trainee-programma Amnesty	–	160	–	–	160
Totaal bestemmingsreserves	**4.483**	**3.169**	**2.666-**	**110-**	**4.876**
BESTEMMINGSFONDSEN					
Algemeen Relief	30	3	20-	–	13
Proceswaarneming Turkije	38	4	25-	–	16
Groeifonds	6	1	–	–	7
Pride Fonds	21	9	16-	–	13
ASN Huricap & Syria Lawyers	39	164	117-	–	86
Indonesië documentatie	18	–	18-	–	–
Voorlichting & Educatie	32	0	4-	–	28
Gastlessen	–	0	0-	–	–
Saoedi Arabië	8	–	8-	–	–
HYRM School	116	25	89-	–	52
Totaal bestemmingsfondsen	**307**	**206**	**297-**	**-**	**216**
Nog te verdelen resultaat boekjaar		–			–
TOTAAL RESERVES EN FONDSEN	**15.770**	**3.375**	**2.963-**	**110-**	**16.072**

ANALYSE VAN DE FINANCIËLE SITUATIE

Bij het goedkeuren van de plannen voor 2017, zoals opgenomen in de begroting voor 2017, is ervoor gekozen om de beschikbare bestemmingsreserves en het onverdeelde resultaat van 2016 aan te wenden voor de dekking van het begrote resultaat. Dit betekent dat eind 2017, bij volledige realisatie van de begroting, de bestemmingsreserves nagenoeg geheel besteed zullen zijn.
In de tabel hiernaast wordt de beginstand, onttrekking, toevoeging, eventuele vrijval en de eindstand van de bestemmingsreserves en -fondsen getoond per einde boekjaar 2016.

Toelichting 'Latente verplichting bijdrage internationale organisatie'

Met de introductie van het nieuwe model ter berekening van de bijdrage aan de internationale Amnesty-organisatie komt het verschil in vastleggingsregels onder Nederlands respectievelijk Brits regiem directer naar voren. In Nederland moeten wij de inkomsten uit nalatenschappen in de inkomsten meenemen in het jaar van *melding* van de nalatenschap. Onder de Britse verslagleggingsregels mogen deze inkomsten pas in de inkomsten worden genomen op het moment van daadwerkelijke uitkering. Dit betekent dat wij het deel van de inkomsten uit nalatenschappen dat volgens de vastgestelde berekeningswijze afgedragen moet worden aan de internationale organisatie, moeten gaan reserveren omdat hier een latente betalingsverplichting in de toekomst tegenover staat, namelijk op het moment van uitbetaling van de nalatenschap. Hiermee creëren we de zekerheid dat we middelen voor de afdracht ook werkelijk beschikbaar hebben. We hebben deze latente verplichting per ultimo 2016 gecreëerd.

Toelichting bestemmingsreserve 'Amnesty-groepen'

De bestemmingsreserve 'Amnesty-groepen' betreft middelen die de lokale groepen in beheer hebben om plaatselijke activiteiten uit te voeren.

Toelichting bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen hebben een geoormerkt bestedingsdoel dat door de schenkers is aangegeven op basis van de door Amnesty Nederland geboden mogelijkheden. Ook deze gelden kunnen niet altijd in het jaar van ontvangst worden besteed. De termijn van bestemming is bepaald door de looptijd van het betreffende project, dat met deze middelen wordt gefinancierd. De bestemmingsfondsen bevatten in zijn totaliteit per ultimo december 2016 een bedrag van € 216 duizend. Een toelichting per bestemmingsfonds is opgenomen in de jaarrekening.

FINANCIËLE VOORUITBLIK

Voor 2017 is de inkomstenzijde minder behoudend begroot dan in 2016. De inkomsten uit nalatenschappen zijn op een hoger niveau begroot om een meer reële inkomstenbegroting te hebben. In de begroting 2016 namen we 70 procent van de laagst gerealiseerde inkomsten in de afgelopen tien jaar. In de begroting 2017 hebben we de inkomsten uit nalatenschappen over de afgelopen tien jaar genomen, de twee hoogste jaren verwijderd en vervolgens de acht resterende jaren gemiddeld. Van dit gemiddelde hebben we vervolgens 80 procent genomen om rekening te houden met de onvoorspelbaarheid van de inkomsten uit nalatenschappen.

Het begrote resultaat bedraagt voor 2017 € -3,8 miljoen, dat volledig gedekt wordt uit de onttrekking uit bestemmingsreserves en -fondsen.

Liquiditeitsplanning

De liquiditeitsplanning voor de jaren 2017 tot en met 2019 laat op ieder moment in de tijd een overschot in liquiditeiten zien. De bijdrage van de Nationale Postcode Loterij wordt in het eerste kwartaal van het jaar ontvangen, evenals de collecteopbrengst en een groot deel van de inkomsten uit het incasseren van de ledenbijdragen. Op deze wijze is de liquiditeitsbuffer door het jaar heen voldoende.

BEGROTING 2017

Bedragen x € 1.000

INKOMSTEN		BESTEDINGEN	
Bijdragen van leden	14.700	Internationale organisatie	9.803
Incidentele giften en schenkingen	960	Mensenrechtenbeleid	5.332
Collecte	1.400	Mobilisatie & Actie	4.001
Nalatenschappen	2.050	Media & Politieke Zaken	2.763
Evenementen	28	Strategische Verkenningen	320
Merchandising	235	Fondsenwerving & Marketing	4.878
Nationale Postcode Loterij	3.600	Beheer & Administratie	1.280
Subsidies van overheden	1.355		
Interest en overige baten	224		
Totaal inkomsten	**24.552**	**Totaal bestedingen**	**28.377**
Resultaat			**-3.825**
Dekking uit bestemmingsreserves			3.170
Dekking uit bestemmingsfondsen			655
Saldo			0

UPDATE 2017

Er zijn in inkomsten- en uitgavenontwikkeling van 2017 tot op heden (ultimo februari 2017) geen bijzonderheden te melden.

Met ingang van het rapportagejaar 2017 gaat de gewijzigde Richtlijn 650 voor de Jaarverslaggeving gelden. Dit betekent dat er in de jaarrekening 2017 wijzigingen ten opzichte van 2016 zullen worden doorgevoerd om te voldoen aan de nieuwe Richtlijn 650. Vanzelfsprekend zullen, indien nodig, ook de betreffende vergelijkende cijfers 2016 worden aangepast. Dit heeft gevolgen voor het moment van verantwoorden van de inkomsten uit de Nationale Postcode Loterij. Vanaf 2017 moet de opbrengst namelijk worden genomen in het jaar waarover deze is toegezegd, terwijl deze nu verantwoord wordt in het jaar van ontvangst (kasbasis). Dat houdt in dat in de jaarrekening 2017 met terugwerkende kracht (voor de vergelijkbaarheid van de cijfers voor 2016) een vordering op de Nationale Postcode Loterij van € 3,6 miljoen wordt opgenomen. Hierdoor ontstaat over deze inkomsten een latente assessmentschuld van 62,5%. Dit deel (ca. € 2,3 miljoen) van de bijdrage van de Postcodeloterij wordt direct toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'Latente verplichting bijdrage internationale organisatie'. Het andere deel (ca. € 1,3 miljoen) wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve 'Nationale en internationale projecten'. De vordering op de Nationale Postcode Loterij en toevoegingen aan de genoemde bestemmingsreserves vinden plaats per 1 januari 2017.

9

VERKORTE JAARREKENING

De financiële gegevens zijn ontleend aan de door het Bestuur op 13 april 2017 vastgestelde volledige jaarrekening van de Vereniging Amnesty International, Afdeling Nederland. Bij deze jaarrekening is door KPMG Accountants NV op 13 april 2017 een goedkeurende controleverklaring afgegeven. De volledige jaarrekening is beschikbaar op onze website, jaarverslag.amnesty.nl.

BALANS PER 31 DECEMBER 2016

(na resultaatbestemming)

ACTIVA

	31-12-2016 €	*31-12-2015* €
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	**459.703**	282.848
Materiële vaste activa	**6.177.399**	6.358.128
Financiële vaste activa	**2.000.000**	0
Vlottende activa		
Voorraden	**93.996**	50.438
Vorderingen en overlopende activa	**2.921.579**	2.423.003
Effecten	**260**	211
Liquide middelen	**9.524.705**	11.930.514
	21.177.642	21.045.142

PASSIVA

	31-12-2016 €	*31-12-2015* €
Reserves en fondsen		
Reserves		
- Continuïteitsreserve	**10.980.000**	10.980.000
- Bestemmingsreserves	**4.875.898**	4.482.640
	15.855.898	15.462.640
Fondsen		
- Bestemmingsfondsen	**216.076**	306.977
	16.071.974	15.769.617
Voorzieningen	**166.850**	387.123
Langlopende schulden	**150.000**	300.000
Kortlopende schulden	**4.788.818**	4.588.402
	21.177.642	21.045.142

BATEN

	2016 €	*Begroting 2016* €	*2015* €
Baten uit eigen fondsenwerving			
Bijdrage van leden	**14.817.459**	14.100.000	14.209.291
Incidentele giften en schenkingen	**1.614.067**	956.000	1.403.331
Landelijke collecte	**1.478.360**	1.500.000	1.599.165
Nalatenschappen	**6.239**	40.000	33.423
Evenementen	**3.730.025**	1.250.000	2.960.930
Merchandising	**234.563**	160.000	218.054
	21.880.713	18.006.000	20.424.194
Baten uit acties van derden			
Bijdrage Nationale Postcode Loterij	**3.690.750**	3.600.000	3.600.000
Subsidies van overheden	**827.975**	1.095.000	801.491
Rentebaten	**39.062**	75.000	81.177
Overige baten	**213.040**	214.000	319.527
Som der baten	**26.651.540**	**22.990.000**	25.226.389

LASTEN

	2016 €	*Begroting 2016* €	*2015* €
Besteed aan de doelstelling			
Bijdrage internationale organisatie	**10.264.414**	9.509.414	9.441.765
Mensenrechtenbeleid	**4.093.000**	3.927.096	3.656.210
Mobilisatie & Actie	**3.174.395**	3.160.482	2.730.978
Media & Politieke Zaken	**2.875.634**	2.578.650	2.277.244
Strategische Verkenningen	**246.176**	255.016	238.361
	20.653.619	19.430.658	18.344.558
Werving baten			
Kosten eigen fondsenwerving	**4.288.296**	4.430.042	4.154.373
Kosten acties van derden	**26.417**	56.905	50.306
	4.314.713	4.486.947	4.204.679
Beheer en administratie			
Kosten beheer en administratie	**1.380.851**	**995.995**	1.065.171
Som der lasten	**26.349.183**	**24.913.600**	23.614.408

SALDO VAN BATEN EN LASTEN	**302.357**	**-1.923.600**	1.611.981

AMNESTY INTERNATIONAL
AFDELING NEDERLAND
JAARREKENING 2016

Zie voor de volledige jaarrekening het document 'JAARREKENING 2016 & OVERIGE GEGEVENS', wat integraal onderdeel is van dit jaarverslag.

AMNESTY INTERNATIONAL
AFDELING NEDERLAND
OVERIGE GEGEVENS

Zie voor het onderdeel ‘Overige gegevens’ het document ‘JAARREKENING 2016 & OVERIGE GEGEVENS’, wat integraal onderdeel is van dit jaarverslag.

AMNESTY INTERNATIONAL
AFDELING NEDERLAND

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

VERANTWOORDINGS-VERKLARING

In de verantwoordingsverklaring legt *de vereniging Amnesty International, afdeling Nederland statutair gevestigd in Amsterdam* verantwoording af over de principes van goed bestuur:

1. **Onderscheid in de functies toezichthouden, besturen en uitvoeren;**
2. **Zo effectief en efficiënt mogelijk besteden van de beschikbare middelen;**
3. **Optimaal rekening houden met de verschillende groepen belanghebbenden.**

Amnesty Nederland houdt zich aan de Code Goed Bestuur van de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF), die geldt sinds 2015 en eerdere codes (zoals de Code Wijffels) vervangt. De code bevat basisregels, normen en aanbevelingen op het gebied van besturen, toezicht houden, verantwoording afleggen en betrekken van belanghebbenden. De kernwaarden zijn: integriteit, kwaliteit en transparantie.

In 2016 is Amnesty Nederland op basis van de nieuwe Erkenningsregeling erkend als goed doel dat voldoet aan de normen die in Nederland gelden voor goede doelen. De Erkenningsregeling Goede Doelen, met nieuwe normen en gemoderniseerd toezicht, is ingegaan per 1 januari 2016. De Erkenningsregeling vervangt bestaande keurmerken zoals het CBF-Keur/CBF-Certificaat, het RfB-keur en het Keurmerk Goede Doelen. Het CBF geldt als de onafhankelijke toezichthouder die goede doelen iedere paar jaar toetst aan de normen.

De bestaande verdeling van rollen en taken is vastgelegd in de statuten van de internationale Amnesty-beweging, de statuten en het algemeen reglement van de vereniging Amnesty International, afdeling Nederland, en het directiestatuut van Amnesty Nederland. Het bestuursmodel van Amnesty Nederland is gebaseerd op de verenigingsstructuur. In overeenstemming met de Code Goed Bestuur zijn de functies toezicht houden, besturen en uitvoeren gescheiden.

'Ik verwelkom vluchtelingen.' Amnesty Algerije toont samen met andere non-gouvernementele organisaties haar solidariteit met vluchtelingen.

© AI Algeria

DE INTERNATIONALE ORGANISATIE

Amnesty International is een wereldwijde beweging van meer dan 7 miljoen mensen die actievoeren voor een wereld waarin de mensenrechten van iedereen worden gerespecteerd. Amnesty heeft meer dan 2 miljoen leden en donateurs en meer dan 5 miljoen activisten die onze oproep voor gerechtigheid kracht bijzetten.

De beweging bestaat uit nationale Amnesty-afdelingen: landelijke verenigingen met een eigen bestuur. In voor Amnesty belangrijke landen die geen afdeling kennen, zoals Brazilië, India en Nigeria, zijn er door het hoofdkantoor (het Internationaal Secretariaat) opgezette nationale kantoren, die gaandeweg tot nationale afdelingen moeten uitgroeien. Waar Amnesty voorheen altijd een organisatie was met één internationaal centrum voor onderzoek, in Londen, doen Amnesty-medewerkers nu onderzoek en voorbereiding van campagnes in diverse delen van de wereld. Er zijn regionale kantoren in Bangkok, Beirut, Dakar, Nairobi, Hongkong, Johannesburg, Mexico-Stad. Ook in Colombo zal binnenkort een kantoor worden geopend. Alle nationale afdelingen dragen bij aan de financiering van de beweging.

De strategie van de beweging wordt uitgezet door de internationale algemene ledenvergadering (International Council Meeting, ICM) waarin vertegenwoordigers zitten van alle Amnesty-afdelingen. De ICM komt iedere twee jaar bij elkaar, de volgende keer in 2017. Het negenkoppige Internationaal Bestuur wordt gekozen door deze internationale ledenvergadering en bestuurt de Amnesty International-beweging. Het Internationaal Bestuur rapporteert aan de internationale algemene ledenvergadering over het gevoerde beleid. De beweging en haar governance-structuur zijn zodoende georganiseerd als een vereniging, waarbij de leden (in dit geval de nationale Amnesty-afdelingen en andere Amnesty-entiteiten verenigd in de ICM) vooraf de strategie op hoofdlijnen bepalen en toezicht houden, het Internationaal Bestuur het Internationaal Secretariaat bestuurt, en de door het Internationaal Bestuur benoemde secretaris-generaal het werk uitvoert door het Internationaal Secretariaat aan te sturen. Het Internationaal Bestuur legt verantwoording af over het werk van het Internationaal Secretariaat aan de internationale algemene ledenvergadering.

De belangrijkste taken van het Internationaal Secretariaat zijn:

- onderzoeken, verzamelen, analyseren en publiceren van informatie over mensenrechtenschendingen;

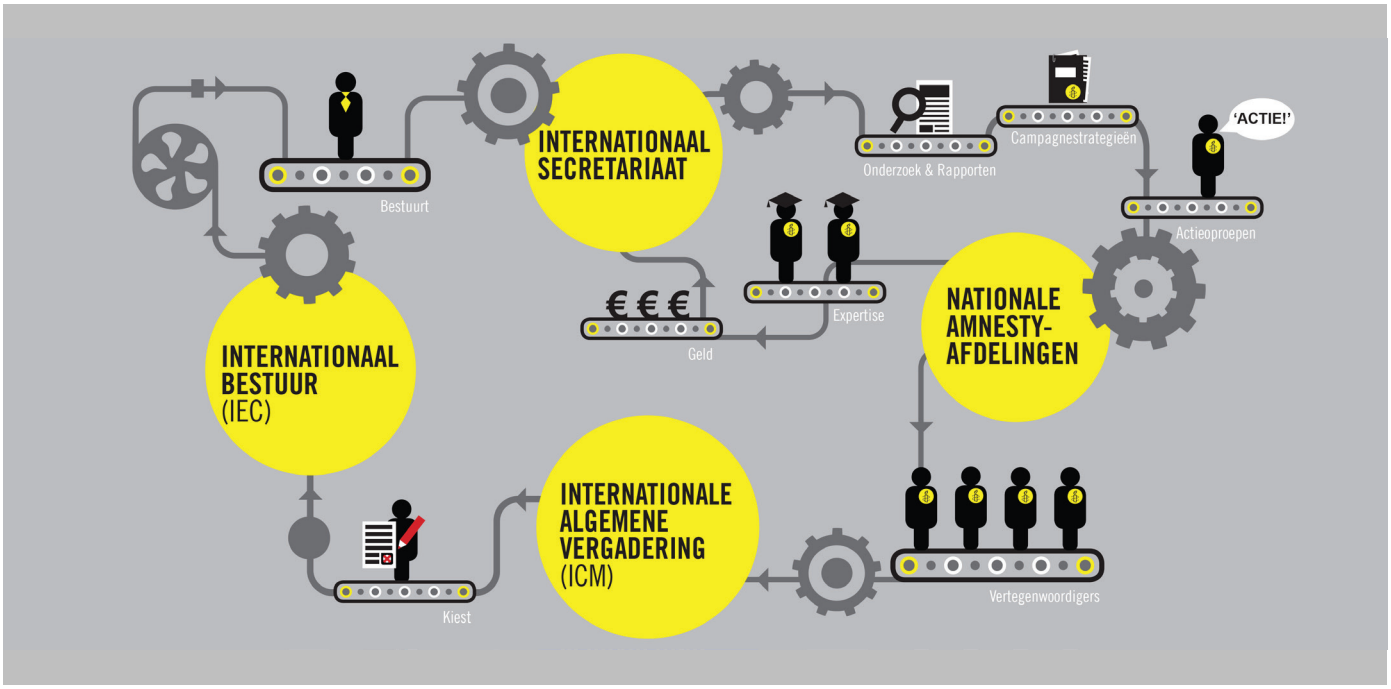

- coördineren van internationale acties en campagnes, en uitbrengen van actiemateriaal;
- bevorderen van aandacht voor mensenrechten in intergouvernementele organisaties zoals de VN;
- benaderen van internationale media;
- ondersteunen van het werk van nationale Amnesty-afdelingen en van leden en groepen in landen waar nog geen afdelingen bestaan;
- fondsenwerving bij internationale organisaties.

De nationale Amnesty-afdelingen brengen mensenrechtenschendingen die plaatsvinden over de hele wereld en in eigen land onder de aandacht van het publiek, beleidsmakers en politici, en roepen op tot actie om mensenrechtenschendingen te voorkomen en te beëindigen. Dat wordt gedaan op basis van het mensenrechtenonderzoek verricht door de onderzoekers van het Internationaal Secretariaat, aangevuld met onderzoek van de regionale kantoren en nationale Amnesty-afdelingen in eigen land. De kwaliteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek is essentieel voor het werk en de geloofwaardigheid van Amnesty. De beweging hanteert er hoge kwaliteitseisen voor.

Amnesty International heeft een vijftal strategische doelen vastgelegd voor de periode 2016-2019 (zie hoofdstuk 1, Strategie en beleid). Daarmee beoogt de beweging wereldwijd maximale impact te behalen. Hoe meer druk er wereldwijd wordt uitgevoerd, hoe groter de kans dat autoriteiten een einde zullen maken aan mensenrechtenschendingen in het eigen land.

Het Internationaal Secretariaat ontwikkelt ook internationale mensenrechtencampagnes, die door de nationale Amnesty-afdelingen wereldwijd worden gevoerd. In 2016 is de internationale campagne voor migranten en vluchtelingen gestart. In 2017 gaat een campagne van start tegen de afnemende vrijheid van meningsuiting en ruimte voor mensenrechtenverdedigers.
In 2016 bracht het Internationaal Secretriaat 705 spoedacties uit, waarvan er 284 nieuwe acties waren en 421 vervolgacties. Van deze spoedacties werden er 85 met positief resultaat afgesloten (een verbetering in de situatie van de persoon waarvoor actie werd gevoerd).

Amnesty Nederland speelt een actieve rol in het internationaal overleg van voorzitters en directeuren van de wereldwijde organisatie. Dat kwam in 2016 naar voren in onze inzet in de besprekingen over de vaststelling van wereldwijde campagnes en strategische doelen, en in het verbeteren van de governance van de internationale beweging.

Ledenraad

© AI / Marieke Wijntjes

DE LEDENRAAD VAN AMNESTY NEDERLAND

De Ledenraad bestaat uit maximaal veertig leden die worden gekozen door de leden van de vereniging. In juni 2016 werden de meest recente driejaarlijkse verkiezingen gehouden. Per 31 december 2016 bestaat de raad uit 39 leden omdat er in één regio te weinig kandidaten waren. Vijftien leden zitten in hun tweede of derde termijn.

De Ledenraad heeft een toezichthoudende rol als vertegenwoordiging van de leden van Amnesty. Toezicht vooraf is gewaarborgd doordat de Ledenraad het (meerjaren) beleidsplan, de meerjarenbegroting en de jaarbegroting moet goedkeuren. Door het goedkeuren van het jaarverslag en de jaarrekening is toezicht achteraf gegarandeerd. Twee keer per jaar wordt de Ledenraad geïnformeerd over de stand van zaken van de uitvoering van Amnesty's beleid.

De Ledenraad is bevoegd te besluiten tot het benoemen, schorsen en ontslaan van bestuursleden en het benoemen en ontslaan van de accountant van de vereniging. Ook is de Ledenraad bevoegd om de statuten te wijzigen en de vereniging te ontbinden. Daarnaast is het de taak van de ledenraadsleden om voeling te houden met de (actieve) leden van de vereniging in hun regio.

Ledenraadsvergaderingen in 2016

In 2016 kwam de Ledenraad tweemaal bijeen: op 25 juni en op 26 november. Op 13 februari 2016 werd een beleidsbijeenkomst georganiseerd voor ledenraadsleden en andere geïnteresseerde leden over de governance van de internationale beweging. Op 5 maart 2016 werd voor de Ledenraad een verdiepingsbijeenkomst gehouden met als onderwerp 'Can human rights bring social justice?'.

SAMENSTELLING LEDENRAAD PER 26 JUNI 2016

REGIO BRABANT/LIMBURG
Rachied Benabbou, Cisca Beudeker (2e termijn), Ranjith Clemminck, Rob Grootjans, Alfredo Leenderts, Corné Stroop (3e termijn)

REGIO DRENTHE/FRIESLAND/GRONINGEN
Maaike Ongering, Marga Rouwhorst, Bennie Werink (3e termijn), Tanja van der Woude (3e termijn)

REGIO ZUID-HOLLAND/ZEELAND
Arman Alavi, Malu Bremen, Anne van Dijk (2e termijn), Renate Maijers, Liefke Reitsma, Jeannette Ridder-Numan (2e termijn), Fransje Snijders, Sahidah Somer, Otto Spijkers

REGIO NOORDOOSTPOLDER/OVERIJSSEL/ GELDERLAND
Cees van Bockel (2e termijn), Agnes Goldenbeld (2e termijn), Albert Kienhuis, Liza Kozlowska, Harry de Ridder, Hélène van der Sijp (3e termijn), Rinus van de Warreburg (2e termijn), Huub Wieringa

REGIO FLEVOLAND/NOORD-HOLLAND/UTRECHT
Aad Alkemade (3e termijn), Eva Bezem, Fred Bijlsma, Marius Ernsting, Erna Flokstra, Irene van der Fluit, Carmen van der Hoff, Camilia Roemer (2e termijn), Carolien Schönfeld (2e termijn), Adam Sibarani (2e termijn), Anke Swets, Meike Zwaan (2e termijn)

Op 25 juni 2016 kwamen de oude en de nieuwgekozen Ledenraad gezamenlijk bijeen. De oude Ledenraad was tot het eind van de vergadering bevoegd. Tijdens deze vergadering is uitgebreid aandacht besteed aan de inspanningen van Amnesty International op het terrein van vluchtelingen. Te gast was Gauri van Gulik, werkzaam bij het Internationaal Secretariaat van Amnesty in Londen, deskundig op het gebied van vluchtelingen. Tijdens deze vergadering werd zittend bestuurslid Joukje Janssen benoemd in de functie van penningmeester en werd Cees Breederveld benoemd tot gewoon lid in het bestuur. Penningmeester Richard Goldstein trad statutair af en bestuurslid Marieke Schoenmakers trad af om persoonlijke reden. De drie zittende leden van de Commissie van Beroep werden herbenoemd voor een derde termijn. De Ledenraad in nieuwe samenstelling benoemde uit zijn midden vier leden in de Financiële Commissie en twee leden in de Agendacommissie. De Ledenraad keurde het jaarverslag en de jaarrekening over 2015 goed. De nieuw gekozen Ledenraadsleden werden benoemd, waarna de nieuwe Ledenraad na afloop van de vergadering in functie trad.

De Ledenraad van 26 november 2016 keurde het jaarplan en de begroting voor 2017 goed. De Ledenraad werd daarnaast door het bestuur om input gevraagd over het voornemen om in 2017 landelijk een dialoog op te zetten over de geconstateerde afnemende aandacht voor mensenrechten in het algemeen en de dilemma's van mensenrechten dicht bij huis in het bijzonder. De input uit deze discussies wordt verwerkt in het projectplan voor 2017. Er werd verder gerapporteerd over de evaluatie van de verkiezing Ledenraad 2016.

Commissies

De Financiële Commissie bestaat uit vier leden van de Ledenraad en adviseert de Ledenraad over financiële zaken, in ieder geval over de jaarrekening en de begroting. In 2016 kwam de Financiële Commissie driemaal bijeen. Eind 2016 bestond de commissie uit de volgende leden: Aad Alkemade, Ranjith Clemminck, Marius Ernsting en Corné Stroop.

Functioneren Ledenraad

In de novembervergadering is aan de hand van een reflectieverslag door de onafhankelijke vergadervoorzitters gesproken over het functioneren van de Ledenraad. Punten van aandacht zijn de hoeveelheid informatie die wordt verstrekt aan de Ledenraad, het onderscheiden van rollen van het Bestuur en de Ledenraad, het invullen van de adviserende rol van de Ledenraad en het vormgeven van contacten met de achterban. Het functioneren van de Ledenraad zal een terugkerend onderwerp van bespreking zijn.

Onkostenvergoeding

De leden van de Ledenraad kunnen door hen gemaakte reiskosten in het kader van het lidmaatschap van de Ledenraad declareren. Zij ontvangen verder geen vergoeding voor het werk als Ledenraadslid. De vergaderingen van de Ledenraad vinden plaats op het Amnesty-kantoor in Amsterdam. De vergaderkosten van de Ledenraad bedroegen in 2016 € 6.000. De kosten voor de verkiezingen van de Ledenraad waren € 4.500.

HET BESTUUR VAN AMNESTY NEDERLAND

Het Bestuur is belast met het besturen van de vereniging en heeft de eindverantwoordelijkheid voor de leiding en het uitvoeren van de programma's en activiteiten van de vereniging. Zoals in het directiestatuut is vastgelegd, delegeert het Bestuur de dagelijkse leiding aan de Directie van Amnesty.

Het Bestuur stelt het (meerjaren)beleidsplan en de (meerjaren)begroting van Amnesty Nederland vast, evenals het jaarplan en de jaarlijkse begroting. Gedurende het jaar rapporteert de directeur over de actuele inhoudelijke, financiële en personele ontwikkelingen tijdens de bestuursvergaderingen. Iedere vier maanden rapporteert de directeur aan het Bestuur over de voortgang op de mensenrechtenprogramma's alsook over de inkomsten en bestedingen. De directeur legt het Bestuur jaarlijks een voortgangsrapportage van het beleidsplan voor. Op basis van deze rapportages kan het Bestuur eventueel bijsturen. Het Bestuur stelt achteraf het jaarverslag en de jaarrekening vast. Voorafgaand aan het vaststellen van de jaarrekening informeert de externe accountant het Bestuur over zijn bevindingen.

SAMENSTELLING BESTUUR IN 2016

ILA KASEM, VOORZITTER
Gekozen als voorzitter op 14 mei 2011, in functie getreden op 9 juni 2011, herbenoemd in de functie van voorzitter in juni 2014.
Directievoorzitter Van de Bunt Adviseurs
Nevenfuncties:
Consultant en aandeelhouder Vanderkruijs, partner in Executive Search, Bestuurslid Wereld Natuur Fonds (WNF) Groot-Brittannië, Lid Raad van Toezicht van het Fonds voor de Podiumkunsten (FPK), Bestuurslid van de Nederlandse Stichting voor Psychotechniek (NSvP), Voorzitter Marokko Fonds, Bestuurslid Stichting Giving Back, Lid Raad van Toezicht ROC Mondriaan, Lid Raad van Commissarissen VIRe

RICHARD GOLDSTEIN, PENNINGMEESTER
Gekozen in de functie van penningmeester in 2010, herkozen in juni 2013, afgetreden op 25 juni 2016.
Partner bij PwC Accountants N.V.

MARIEKE SCHOENMAKERS, LID
Gekozen als lid in 2011. Herkozen in 2014 en afgetreden op 25 juni 2016.
Directeur VPRO tot mei 2013. Per 1 januari 2014 Directeur Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te Den Haag en vice-voorzitter College van Bestuur van de Hogeschool der Kunsten te Den Haag
Nevenfuncties:
Lid Raad van Toezicht Muziekgebouw aan het IJ

JEANINE WUBBELS, LID
Gekozen op 9 juni 2012, herkozen op 27 juni 2015.
Juridisch Adviseur Stichting Consumentenbond
Nevenfuncties:
Werkgroeplid NJCM Werkgroep Duurzaam Ondernemen en Mensenrechten, Studentassistent RSM Leerstoel International Business & Human Rights

HELEEN DE JONGE VAN ELLEMEET, LID/SECRETARIS
Gekozen als lid in 2011. op 9 juni 2012 gekozen benoemd in de functie van secretaris. Herbenoemd in die functie in juni 2014.
Directeur Stichting Migratierecht Nederland
Nevenfuncties:
Rechter-plaatsvervanger Rechtbank Noord-Holland

EGBERT MYJER, LID
Gekozen als lid in 2012. Herkozen voor een tweede termijn in november 2015.
Oud-rechter Europees Hof voor de Rechten van de Mens (2004-2012), Emeritus hoogleraar Mensenrechten aan de VU in Amsterdam
Nevenfuncties:
Commissioner International Commission of Jurists (ICJ), Lid redactie Netherlands Human Rights Quarterly, Lid Board International Service for Human Rights, lid Commissie Mensenrechten van de Adviesraad Internationale Vraagstukken
Rechter-plaatsvervanger Rechtbank Noord-Holland

RADBOUD VAN DELFT, LID
Gekozen als lid in juni 2015.
Directeur van Rank a Brand
Nevenfuncties:
Geen

JOUKJE JANSSEN, LID
Gekozen als lid op 28 november 2015, benoemd tot penningmeester op 25 juni 2016.
Director Sustainability en Responsible Governance bij PWC
Nevenfuncties:
Geen

CEES BREEDERVELD, LID
Werd op 25 juni 2016 benoemd, maar treedt pas officieel in functie per 1 januari 2017 vanwege strijdigheid met een nog niet beëindigde functie bij Goede Doelen Nederland
Oud-directeur Nederlandse Rode Kruis
Nevenfuncties:
Lid Ethische Adviesraad Sanquin, Lid Raad van Advies Nederlandse Vereniging van Hemofiliepatiënten

Amnesty's Bestuur: (v.l.n.r.) Radboud van Delft, Cees Breederveld, Heleen de Jonge van Ellemeet, Egbert Myjer, Joukje Janssen, Ila Kasem, Jaenine Wubbels.

© AI / Jorn van Eck

Bestuursvergaderingen in 2016

Het Bestuur kwam in 2016 acht keer bijeen. Tijdens de vergaderingen werden onder meer de uitvoering van het beleid en de financiële stand van zaken besproken. Ook werden actuele zaken aan de orde gesteld, zoals een voorstel om tien extra projecten te financieren uit extra inkomsten in 2016. In de vergadering van april stelde het Bestuur het jaarverslag en de jaarrekening van 2015 vast. In de vergadering van 1 november stelde het Bestuur het jaarplan en de begroting voor 2017 vast. Tijdens de bestuursvergaderingen zijn ook de vergaderingen van de Ledenraad voorbereid. De voortgang van de uitvoering van het internationale Africa Human Rights & Growth-programma kwam aan de orde evenals nieuwe voorstellen op het terrein van governance. Dit laatste onderwerp komt in 2017 voor besluitvorming aan de orde tijdens de International Council Meeting. De remuneratiecommissie van het Bestuur heeft begin 2016 de bezoldiging van de directeur getoetst aan de geldende richtlijnen. Zie hieronder.

Functioneren Bestuur

Het Bestuur heeft op 16 december 2016 het eigen functioneren geëvalueerd. De conclusie was dat er inhoudelijk voldoende diepgang is en dat er op een goede en gebalanceerde manier aandacht wordt besteed aan belangrijke onderwerpen. In de vergaderingen heerst een goede, open sfeer en is sprake van een ontspannen samenwerking met directeur en managementteam.
In 2017 wil het Bestuur bezien hoe te komen tot een meer strategische langetermijnagenda voor de eigen vergaderingen. Het Bestuur heeft verder als belangrijk doel geformuleerd om tot een meer divers samengesteld Bestuur te komen. Gezien de huidige samenstelling van het Bestuur ligt de nadruk daarbij op culturele diversiteit.

Onkostenvergoeding

Bestuursleden verrichten hun werkzaamheden onbezoldigd en kunnen een vergoeding krijgen voor reiskosten, telefoonkosten en dergelijke, op basis van werkelijk gemaakte kosten. De bestuurskosten bedroegen € 12.100 in 2016, waarvan bijna € 9.000 voor externe begeleiding van de zelfevaluatie van het bestuur.

Leer- en verbeterpunten van het bestuursmodel

Het bestuursmodel van Amnesty Nederland is gebaseerd op de verenigingsstructuur. Met het instellen van de Ledenraad in 2010 (ter vervanging van de Algemene Ledenvergadering) is het bestuursmodel van Amnesty verder ontwikkeld. Inzet was te komen tot een bestuurs- en toezichthoudende structuur die een scherper onderscheid maakt tussen de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de verschillende organen, waarbij de verenigingscultuur van Amnesty gerespecteerd wordt. Met de instelling van de Ledenraad is het toezicht op het Bestuur versterkt; het Bestuur legt meer dan in het verleden verantwoording af aan een gekozen vertegenwoordiging van de leden.

Effectieve en doelmatige besteding van beschikbare middelen

Amnesty heeft een gedegen planningsstructuur met als doel haar doelstellingen op de meest effectieve en doelmatige wijze te realiseren. We werken met een internationale meerjarenstrategie die een periode van vier jaar beslaat. Binnen dat kader worden het beleid en de doelstellingen van Amnesty vastgesteld. Voor elke doelstelling zijn strategieën bepaald met daaraan gekoppeld concrete maatstaven waaraan we de voortgang kunnen meten.

Iedere twee maanden worden de kerncijfers over inkomsten, uitgaven en andere bedrijfsmatige gegevens geleverd aan het managementteam en iedere vier maanden aan het Bestuur. Deze gegevens maken tijdige bijsturing mogelijk.
Een van de maatstaven voor de doelmatigheid van onze bestedingen is de omvang van de kosten van beheer en administratie. Binnen de goededoelensector zijn afspraken gemaakt om kosten op eenduidige wijze toe te rekenen om zo vergelijking tussen organisaties mogelijk te maken. Het Bestuur van Amnesty Nederland heeft bepaald dat het percentage van de kosten voor beheer en administratie tussen de 4 tot 6 procent van de totale kosten mag bedragen. In 2016 besteedde Amnesty Nederland 5,2 procent van de totale bestedingen aan beheer en administratie.

De monitoring van de effectiviteit en doelmatigheid van de bestedingen aan ons mensenrechtenrechtenwerk is een voortdurend aandachtspunt. Daarbij staan de gewenste mensenrechtenverbeteringen centraal. Lees in hoofdstuk 1 meer over onze visie, doelstelling en strategie.

SAMENSTELLING MANAGEMENTTEAM IN 2016

EDUARD NAZARSKI
Directeur

SIMONE APPELMAN
Manager Mobilisatie en Actie

BART VAN KUIJK
Manager Fondsenwerving en Marketing

MICHAËL SALEMINK
Manager Ondersteuning

PAUL HELSLOOT
Manager Media en Politieke Zaken

WILCO DE JONGE
Manager Mensenrechtenbeleid
Nevenfuncties:
Penningmeester van de Stichting Vredes-wetenschappen (tot september 2016), Mentor van de jury van de Max van der Stoel-award, Lid van de Adviesraad van het Instituut voor Mensenrechten en Medisch Onderzoek (iMMO).

Amnesty Nederland heeft te maken met verschillende risico's in haar werk. De belangrijkste risico's liggen op het gebied van inkomsten, imago en bedrijfsvoering. Met risicomanagement zet de organisatie zich ervoor in die risico's te beperken. De belangrijkste risico's zijn in kaart gebracht voor het werk van Amnesty Nederland en ook voor de internationale Amnesty-beweging. Door het jaar heen wordt de risicoanalyse geactualiseerd als vast onderdeel van de planning & control-cyclus. Dit stelt ons in staat om belangrijke risico's tijdig te onderkennen en beheersmaat-regelen in te stellen zodat schade in het bereiken van onze doelstellingen voorkomen of beperkt kan worden. Op basis van deze risicoanalyses houden management en Bestuur zicht op de belangrijkste risico's voor de organisatie. Lees in hoofdstuk 7 meer over risicomanagement.

Onze relatie met belanghebbenden

Amnesty Nederland heeft met verschillende groepen belanghebbenden te maken.

Belanghebbenden voor wie, en vaak ook met wie, wij ons werk doen zijn:

- *Slachtoffers van mensenrechtenschendingen*. Wij betrachten de grootst mogelijke zorgvuldigheid aangaande hun veiligheid en privacy.
- *Mensenrechtenorganisaties en mensenrechtenverdedigers* die door ons worden ondersteund. Meer en meer leggen wij deze samenwerking contractueel vast.
- *Amnesty-afdelingen buiten Nederland* waarmee wij bilateraal samenwerken. De aard van deze samenwerking leggen wij in onderling overleg vast.

Mangementteam: (v.l.n.r.) Eduard Nazarski, Michaël Salemink, Simone Appelman, Paul Helsloot, Wilco de Jonge, Bart van Kuijk en Marije Dalm (directie-assistent)

© AI / Karen Veldkamp

Belanghebbenden met wie wij ons werk doen zijn:

- *Leden en donateurs*. Wij informeren hen over campagnes, acties, plannen en resultaten. Leden ontvangen naar behoefte onze bladen. Leden kunnen invloed uitoefenen door hun stem uit te brengen bij verkiezingen en zich verkiesbaar te stellen voor de Ledenraad. Aan donoren die aan een specifiek project steun geven wordt periodiek gerapporteerd over de voortgang.
- *Actieve leden, vrijwilligers en activisten*. Ons werk en onze acties zijn alleen mogelijk door de vele betrokken mensen in het land die zich inzetten voor mensenrechten. Zij worden op verschillende manieren geïnformeerd over ons werk en over de mogelijkheden zich in te zetten voor Amnesty. Bijvoorbeeld via onze website, sociale media, nieuwsbrieven en het blad Wordt Vervolgd. Via die kanalen leggen wij ook verantwoording af over ons werk.
- *Samenwerkingspartners*. Inhoudelijke en financiële samenwerkingen worden in een contract of anderszins schriftelijk vastgelegd en regelmatig gezamenlijk geëvalueerd. In het jaarverslag wordt per type samenwerking een overzicht gegeven van de organisaties waarmee wij samenwerken. Lees meer over onze samenwerkingspartners in hoofdstuk 6 en zie het overzicht van de belangrijkste samenwerkingsverbanden in de bijlage.
- *Publiek*. Via onze website kan het publiek informatie vinden over ons werk. Vragen, klachten of suggesties kunnen via de website, schriftelijk of telefonisch worden gesteld of ingediend. Voor klachten bestaat een klachtenprotocol. Lees meer over deze procedure in hoofdstuk 7. Wij brengen regelmatig persberichten uit over ons werk. Eenmaal per twee jaar doen wij een breed imago-onderzoek naar kennis over en waardering van ons werk door het Nederlandse publiek en door onze leden. Tussentijds wordt verdiepend onderzoek gedaan.

SAMENSTELLING DIRECTIE

EDUARD NAZARSKI, DIRECTEUR
Nevenfuncties:
Bestuurslid Goede Doelen Nederland,
Bestuurslid Goede Doelen Platform,
Lid Raad van Toezicht van Musicians without Borders,
Bestuurslid van het Netherlands Institute of Human Rights SIM.

DE DIRECTIE VAN AMNESTY NEDERLAND

De werkzaamheden van Amnesty Nederland worden gecoördineerd door het Landelijk Secretariaat (hoofdkantoor) onder verantwoordelijkheid van één directeur. De Directie heeft de dagelijkse leiding over de organisatie en vertegenwoordigt de vereniging extern, zoals is vastgelegd in het directiestatuut. De directeur wordt benoemd, geschorst en ontslagen door het Bestuur. De directeur bereidt alle voorstellen voor het Bestuur voor, voert besluiten uit en legt verantwoording af aan het Bestuur over de bereikte resultaten en de daarvoor gebruikte middelen.

Beloning directeur

Het Bestuur heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Amnesty Nederland de adviesregeling 'Beloning Directeuren van Goede Doelen' van Goede Doelen Nederland.

Het Bestuur dient volgens de regeling met enige regelmaat het salaris van de directeur te toetsen aan de norm voor een maximaal jaarinkomen. Dat gebeurde voor het laatst in februari 2016. Daarbij is een zogenaamde BSD-score van 460 punten vastgesteld met een maximaal bruto jaarinkomen van € 124.233, bij een 40-urige werkweek (exclusief pensioen- en sociale verzekeringslasten). Het bruto jaarinkomen (voltijdsaanstelling) van directeur Eduard Nazarski bedroeg in 2016 € 108.233. Het jaarinkomen van de directeur van Amnesty Nederland voldoet daarmee ruim aan de Goede Doelen Nederland-norm voor een maximaal jaarinkomen in 2016.

De bezoldiging van de directeur inclusief pensioen- en sociale verzekeringslasten kwam in 2016 neer op €138.954. De hoogte en samenstelling van de bezoldiging worden behandeld in de jaarrekening in de toelichting op de staat van baten en lasten.

Functioneren directeur

Eens per jaar heeft de directeur een functioneringsgesprek met de voorzitter en secretaris van het Bestuur. In de gesprekken kijkt men of de beleidsdoelstellingen zijn gerealiseerd en hoe de verhouding tussen de directeur en het Bestuur is. Dit gesprek is ook in 2016 gevoerd en vastgelegd.

BIJLAGE 2

SAMENWERKINGS-PARTNERS

Dit overzicht beperkt zich tot de belangrijkste samenwerkingsverbanden, waarbij meerdere afdelingen betrokken zijn en/of met een financiële omvang van meer dan € 10.000 per jaar.

SAMENWERKING GERICHT OP FINANCIERING

Amnesty Nederland krijgt financiële steun van:

- Adessium Foundation
- ASN Bank
- Flexi-Plan
- Ministerie van Buitenlandse Zaken
- Hartstra Stichting
- Nationale Postcode Loterij
- Open Society Foundations
- Stichting Retourschip
- Triodos Bank

SAMENWERKING MET ZUIDELIJKE PARTNERS

Amnesty Nederland werkt samen met:

- KontraS (Indonesië)
- Northern Uganda Human Rights Partnership, olv. GWED-G (Uganda)
- Protection International (DRC/Brussels)
- Assodip (DRC)
- Ufarep (DRC)
- HRCO (Ethiopia)
- Human Rights and Development Organization – HUDO (Sudan)
- National Human Rights Monitoring Organisation - NHRMO (Sudan)
- Dialogue and Research Initiative – DRI (South Sudan)
- Assistance Mission for Africa – AMA (South Sudan)
- Réseau des Défenseurs des Droits Humains - RDDH, olv Amnesty International Mali (Mali)
- Plateforme DESC, olv Amnesty International Burkina Faso (Burkina Faso)
- AGATEKA (Burundi)
- Conseil pour l'Education et le Développement - COPED (Burundi)
- Centre for Environment, Human Rights and Development (Nigeria)
- International Youth Human Rights Movement (Rusland)
- Zimbabwe Human Rights NGO Forum (Zimbabwe)

SAMENWERKING MET NATIONALE AMNESTY-AFDELINGEN

Amnesty Nederland werkt vooral samen met:

- Amnesty International Vlaanderen
- Amnesty International Turkije
- Amnesty International Moskou/Rusland
- Amnesty International Mali
- Amnesty Brazilië
- Amnesty India

COALITIES

Amnesty Nederland doet mee aan:

- Geen kind in de cel
- Control Arms Campaign

PLATFORMS

Amnesty Nederland maakt deel uit van:

- Breed Mensenrechten Overleg
- Breed Mensenrechten Overleg Nederland
- Breed NGO-overleg Indonesië
- Colombia platform
- DRC Congo Platform
- MVO Platform
- Platform Mensenrechteneducatie

SAMENWERKING GERICHT OP DIENSTVERLENING

Amnesty Nederland werkt samen met:

- Data Driven Marketing Association (DDMA)
- Goede Doelen Nederland
- Lowlands
- Pinkpop
- Zwarte Cross (de Feestfabriek)

INSTITUTIONELE SAMENWERKINGSVERBANDEN

Amnesty Nederland werkt samen met:

- De Balie inzake de Vrijheidslezingen
- COC inzake het Pride Fonds
- FNV, PAX, Milieudefensie, Oxfam Novib en de Dierenbescherming inzake de Eerlijke Bankwijzer en de Eerlijke Verzekeringswijzer
- CNV, FNV, Ministerie van Financiën, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Nederlandse Vereniging van Banken, 14 individuele banken waaronder ING, ABN AMRO en Rabobank, Oxfam Novib en PAX inzake een mensenrechtenconvenant voor de bancaire sector
- PAX inzake "Freedom from Fear" alliantie
- Lawyers 4 Lawyers
- Nationaal Comité 4 en 5 meiOpen Society Justice Initiative, Control Alt Delete (Blikopeners/ IZI-Solutions) en Radar inzake programma "Etnisch profileren"
- Rechters voor Rechters
- Protestantse Diakonie Amsterdam, Dokters van de Wereld, INLIA, Kerk in Actie, Stichting LOS en International Detention Coalition inzake project "Mensen zonder verblijfsrecht"
- UniWorld Athletes, the World Players' Union, Football Supporters Europe, Human Rights Watch, the International Trade Union Confederation, Supporters Direct Europe, Terre des Hommes, the Committee to Protect Journalists, and Transparency International Germany,inzake "Sport and Rights Alliance".
- Stichting Movies that Matter
- Stichting Vredeswetenschappen en de Rotterdam School of Management inzake de Bijzondere Leerstoel International Business and Human Rights aan de Rotterdam School of Management
- VluchtelingenWerk, Pharos, SMAK, Stichting Arq, ASKV en Johannes Wier Stichting inzake het instituut voor Mensenrechten en Medisch Onderzoek (iMMO)
- VNG, College voor de Rechten van de Mens, University College Roosevelt (Universiteit Utrecht), en Gemeente Utrecht in het Netwerk Mensenrechten Lokaal
- Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM)
- Humanity House
- College voor de Rechten van de Mens, VOS/ABB, Vereniging Openbaar Onderwijs, Stichting Leerplan Ontwikkeling, KPC Groep, Anne Frank Stichting en Humanity House inzake Mensenrechteneducatie.